

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane celoletno... 240 K
mesečno... 20
za inozemstvo... 600
Oglaš za vsak mm višine
stolpca (58 mm) . 1 K
mali oglaš do 30 mm
stolpca (58 mm) . 1/2

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/1
Telefon št. 72
Upravišтво:
Prešernova ulica 1. 4
Telefon št. 36.
Račun iz. pošt. ček. urade
šte. 11.842.

Današnje „Jutro“ ima 16 strani ter kot prilogo žepni koledarček za leto 1922. Razpis nagrade se nahaja na 2. strani.

Ljubljana, 31. decembra.

Pred nami stoji novo leto. Četrto naše mlade države. Na novega leta dan 1919 smo z razpetimi jadrji zapljuli v življenje, leta 1921. je bilo drugo ustanovno leto, došli smo ustavo, leta 1922. bo leto napornega dela za notranjo ureditev naše države.

Drugo za drugim stojajo pred nas vprašanja praktičnega narodnega in državnega življenja, ki smo jih takrat, ko smo o Jugoslaviji šele sanjali in tudi še pozneje v prvi neobiski pijanosti mlade svobode reševali, kakor bi tili orke, ki pa so se razrasla pred našimi očmi v trde probleme. Na vsakem koraku se spopadamo ob kamene trdnjave, predsojke, pogreškov, nedostatkov, demagogičnih fraz in navidevne nerazumevanja živega narodnega organizma.

Časi so se vedno takli, da delo daleč zaostaja za besedami in politika se še ni naučila respektu pred narodom, kateremu hoče biti voditeljica. Še vedno ga pita s praznimi frazami in lo še sorazmerno majhen procent ljudi zna razločevati resnico od laži, poštenje od potvora.

V najtežjih časih otročjih bolečin mlade jugoslovanske države je ogromna teža vseh bremen slonela na vodilni politični stranki, na demokrati. Skoraj vse pozitivno delo za konsolidacijo in normalizacijo razmer v Jugoslaviji je skozi vsa tri prva leta izviralo samo od demokratov. Agrarna reforma, socialni problemi, kulturna vprašanja, neoziraje se na velike državnojavne in ustavne boje, sploh vse, kar znači pri nas napredek, reševali in rešili so demokrati. Da bi jih ne ovrle druge konservativne in negativistične stranke na pozitivnem delu, — več bi bilo že opravljenega dela in bolj daleč bi bila konsolidacija naše države.

Nove naloge novega leta bodo jugoslovansko demokracijo naše zopet pri delu, ki je za naš narod in za njega državo edini spas.
Posebno važno vlogo je v zadnjih treh letih v Jugoslaviji igralo demokratsko časopisje, ki jo v mnogem oziru orlo težko ledino na polju narodnega in državnega edinstva. V krogu pozitivnega jugoslovanskega časopisja se nahaja tudi naš list „Brez praznih besedi, brez demagoškega podžiganja strasti in discipliniranih instinktov, brez strahu pred resnico in brez bojazni, kadar treba zastopati velika načela jugoslovanske demokracije, je bil naš list trezen in neomeren delavec na polju našega političnega, gospodarskega in kulturnega napredka.

To hoče ostati tudi v novem letu, ki kliče vse napredne, jugoslovanske ljudi k novemu, še vztrajnejšemu delu.

SREČNO IN VESELO NOVO LETO
VSEM SVOJIM PRIJATELJEM
ZELITA

Uredništvo in upravištvo „Jutro“.

Trgovinska pogajanja med Jugoslavijo in Avstrijo

Dunaj, 31. decembra. (Izv.) Za prvi teden januarja se pričakuje prihod novega jugoslovanskega poslanika Tiče Popovića na Dunaj. Njegov prihod je glasom listov zlasti zaradi tega pomembnih, ker se računa z otvoritvijo trgovinskih pogajanj med Jugoslavijo in Avstrijo in sklenitvijo pogodbe v večjem obsegu.

KRALJ SE VRNIL V BEOGRAD.

Beograd, 31. decembra. (Izv.) Kralj se je sinoči vrnil v Beograd. Na potu se je ustavil v Belju, kjer je prisostvoval lovu na divje jelene. Danes dopoldne je sprejel ministrskega predsednika, ki mu je poročal o tekočih zadevah.

AVDIJENCE PRI KRALJU.

Beograd, 31. decembra. (Izv.) Kralj Aleksander je ob 11. uri dopoldne sprejel ministrskega predsednika Pašića v polni avdienci, da mu poroča o političnem položaju. Nato je bil nad eno uro v avdienci general Žečević, vojni minister in statu demissionis.

Beograd, 31. decembra. (Izv.) Po avdienci pri kralju je sprejel Pašić našega poslanika v Varšavi, Jašo Simića, ki je referiral o svojem delovanju v Varšavi in pa rumunskega poslanika Emandija ter ministra za pošte, Žarka Miladinovića.

Italijanski poslanik proti fašizmu

RAZGOVOR NAŠEGA DOPISNIKA Z GROFOM MANZONIEM.

Beograd, 31. decembra. (Izv.) Vaš dopisnik je zadnje dni večkrat skušal intervjuirati tukajšnjega italijanskega poslanika Manzoniya glede zadnjih dogodkov v Šibeniku. Toda italijanski poslanik je bil jako rezerviran in je vedno kratko izjavljal, da ne more dati preciznega odgovora. Šele danes je bil grof Manzoni malo gostobesednejši, ko je sprejel jako ljubezljivo, a obenem resno našega dopisnika. Po kratki običajni uvodni konverzaciji je prešel grof Manzoni sam k stvari in rekel:

Po splitskih dogodkih, ki so bili sami dovolj žalostni, prihajajo sedaj šibeniški, ki so veliko značilnejši, ker se so zgodili ravno v trenutku, ko je bilo pripravljeno vse, da se izvrše zadnje določbe rapalske pogodbe. Šibeniška afera je skrajno neprijetna, zato je tudi nemogoče da govorim o njej.

Po mojem mnenju vlada pri nas in pri vas isto zlo, zlo fašistovske manjšine, ki je pa jako aktivna, in ki vidi svoj cilj in svoje zadovoljstvo v tem, da kali voljo, ki se je začela že bistrili. Nesreča v zgodovini človeštva je to, da so večine v narodu velikokrat trpe volje manjšine, ali zato mora inteligenca, elita naroda, tisk in vsi državni faktori morajo zato paziti, da vso ne uniči dobrega. Delajmo z vsemi svojimi močmi, da volja

manjšine ne triumfira niti pri nas niti pri vas, ker je povsem jasno, da bojejo ogromno večine prebivalstva v Jugoslaviji in Italiji samo red in mir.

V šibeniški lukl sta bili samo dve manjši italijanski ladji, dve torpedovki. Po mojih najnovejših informacijah so danes zapustili vse italijanske ladje vaše luke. Kar se tiče vesti, da je italijanski konzul v Šibeniku zahteval, da mora vaša vojska pozdraviti italijansko zastavo mi ni nič znanega; ne verujem pa, da bi to storili, ker italijanski konzuli nimajo take kompetence.

Jaz pričakujem rezultata preiskave, zato se ne moram spuščati v detalje in ne morem govoriti o uradnem poteku preiskave, ki jo je uvedla italijanska vlada o šibeniški aferi; zato se moramo tudi vzdržati vsake preventivne sodbe.

Jaz obžalujem iskreno vse, kar bi moglo nuditi momentane dobre odnose med oboma državama, posebno, ker sem pričel, da se neodgovorni faktori povzročili ne nemle dogodke. Delujmo složno in skupno za zmago dobre volje in miru. To smo dolžni spomenu svojih žrtv; pomislimo, da so se naši in vaši sinovi borili ramo ob ramo na macedonskih bojnih poljih za zmago principa, pravice in svobode, ki jo je naš sovražnik negiral!

Važna seja ministrskega sveta

ŽELEŽNIČARSKO VPRAŠANJE. — IZENAČENJE TOBAČNIH DELAVCEV. — APROVIZAC IJA. — POMILOŠČENJE.

Beograd, 31. decembra. (Izv.) Danes dopoldne se je vršila seja ministrskega sveta, ki je trajala do 20. ure. V razpravi je bilo najprej železničarsko vprašanje. Min. predsednik Pašić je poročal o zahtevah koalicijske, katere predstavniki so se opetovano pri njem oglašili. Za njim je referiral m. n. saobraćajna Stanić, osobito o vprašanju oblike in izplačila trinajstega meseca. V debati je bilo pred vsem konstatirano, da so železničarjem garantirani v novem uradnem zakonu enakih poviški, kakor ostalim državnim nastavljenecem. Vlada priznava, da mora biti oblika železničarjev dostojna in topla in je dobil minister saobraćajna naročilo, da nemudoma stavi ministrskemu svetu primerne predloge. Krediti se bodo vzeli iz rednega budžeta, v kolikor pa bi ne zadoščali, iz nameravanega že naznanjenega poviška železniških tarifov.

Odobren je bil predlog monopolne uprave na izenačenje draginskih doklad v prečasnih tovarnih duhana.

Monopolna uprava je dobila pooblastilo, da prosto nakupi do 100 tisoč vagonov soli.

Po poročilu ministra poljoprivrede zaradi ribolova na ohrisnem jezeru je bilo sklenjeno, da se koncesija konzorcija, ki ima ribolovski privilegij, za katerega plačuje državi devetstoimpetdeset tisoč dinarjev na leto, podvrže reviziji zakonodajnega odbora.

Za aprovacijo Dalmacije in Črne gore to izdela posebni načrt, ki pride v ponedeljkovi seji v definitivno razpravo. V kratkem bo proglašena amnestija. Ministrski svo. se je zednil v tem, da se njemu sodišča, ki naj predložijo v pomiloščenje vse uvaževanja vredne slučaje. Pomiloščenje torej ne bo generalno, temveč individualno.

Vprašanje vojnega ministra se je danes odstavilo z dnevnega reda in pride v razpravo na jutrišnji seji ministrskega sveta. Jutri dopoldne ob enajstih se vrši prisega ministrov Žerjavi, Puclja in Karamehmedovića.

Ceška zahteva spremembo madžarske kraljeve prisige

SENZACIONALNA IZJAVA DR. BENEŠA.

Budimpešta, 31. decembra. (Izv.) Ze par dni se mude tukaj nizozemski novinarji, ki so nad drugim posetili tudi grofa Julija Andassyja in mu podali senzacionalno izjavo, da so se o priliki svojega prihoda na Češkoslovaško zglasili tudi pri ministrskem predsedniku dr. Benešu, ki jim je izjavil, da bo mala antanta, kadar pride do volitve kralja na Madžarskem, zahtevala, da se dosedanja kronična prisega madžarskega kralja izpremeni v tem zml.

slu, da bo v njej izrečena resignacija na teritorialno nedotakljivost Madžarske. V dosedanjih kroničnih prisigi je bil nasprotno ravno ta princip teritorialne nedotakljivosti močno naglašen. Kralj je moral celo izjaviti, da bo deloval na to, da zopet osvoji vse one dežele, ki jih svojčasno je Madžarska imela v svoji posesti, a jih je pozneje izgubila in da se bo tudi sicer trudil, da poveča madžarsko ozemlje.

Strahote gladi v Rusiji

Helsinsefors, 31. decembra. (Izv.) Iz Terikolija se poroča: Bivši armenski voditelj Antonov Ovsejenko je na 9. vseruskem kongresnem kongresu poročal o posledicah lakote v Rusiji. Lakota je zavzela že tako strašen obseg, da jedo sestradani celo že človeško meso. Dogaja se, da morajo oblasti z orožjem ščititi grobove, da jih sestradani ljudstvo ne odpre. Samo v eni guberniji je že pred 1. novembrom umrlo vsled gladi 14.780 oseb, število pa se vsak dan še povečuje.

Pred vladno krizo v Avstriji

Dunaj, 31. decembra. (Izv.) V Avstriji je po poročilu iz zanesljivega vira pričakovati po novem letu kabinetske krize. Državni kancelar dr. Schober se najbrže zopet vrne na svoje bivše mesto kot političski predsednik. Krščanski socialci kandidirajo namesto njega za državnega kancelarja sedanjega finančnega ministra

NEMŠKA ŽELEZNIŠKA KRIZA.

Berlin, 31. decembra. (Izv.) Med železniškimi upravami in železničarskimi organizacijami je bil danes dosežen sporazum, tako da je odstranjena nevarnost za izbruh splošne železničarske stavke. Delne stavke, ki so izbruhnile lasti v zapadni Nemčiji in v območju berlinskega železniškega ravnanstva, bodo končane v najkrajšem času.

„Jutro“ v 1. 1922.

V leta 1922. hočemo nadaljevati svojo dosedanje snier.

Nove dragocene publicistične in politične zveze so nam omogočile znatno razširjenje informacijske službe. Organizirali smo na novo dnevno direktno poročevalsko službo s Prago, ki nam odpira zlasti za slovenski vzhod in priateljški zapad nove od nemških centrov neodvisne informacijske vire.

V Beogradu smo izpopolnili svoj poročevalski aparat. Posebna beogradska redakcija „Jutro“ bo odslej posvečala več pažnje ne samo politiki, temveč tudi gospodarskim in kulturnim vprašanjem.

Kar se tiče vsebine „Jutro“ ostane naše načelo stvarnost, treznost, točnost. Posebno pazljivo hočemo posvetiti v bodoče se bolj nego do sedaj gospodarskim vprašanjem; vodstvo gospodarskega dela našega lista prevzame z novim letom eden prvih naših strokovnjakov.

S kulturnimi vprašanji se „Jutro“ mnogo bavi. To delo bo v bodoče še intenzivnejše. Računamo na odobravanje naših prijateljev, ko jim sporočamo, da bo „Jutro“ z novim letom uvedlo posebno literarno-umetniško prilogo pod vodstvom odličnega esteta in pisatelja. Ta priloga bo v prvi vrsti posvečena poglobitvi medsebojnega spoznavanja med Slovenci, Hrvati in Srbi ter razširjenju prosvetnega obzolja. Sem spada tudi nova uvedba: „Jutro“ bo vsak teden priobčevalo nekaj krajših zanimivih vesti in sestavkov v cirilici in jeziku srbsko-hrvatskega dela našega naroda. S tem bo ustrezno mnogim, ki se trudijo pritiči pismu in govorici ogromne večine našega naroda.

S posebno vnmemo bo „Jutro“ v novem letu gojilo svoj poučni in zabavni program: Zanimive vesti iz vseh krajev domovine, interesantnosti iz življenja in sveta in pripovedni del našega lista. Naš novi roman slavnega srbskega pisatelja Nušića „Devetnajstoletnost“ bo gotovo vzbudil občo pozornost in splošno pohvalo čitateljev.

Da izpopolnimo naše „Jutro“, ma moramo povečati obseg. Storiši bomo to s pomnožitvijo prilog, ki bodo izhajale tudi med tednom.

Stalnim naročnikom „Jutro“ bo tudi prihodnje leto zagotovljena ugodnost znižanega abonementa na našo odlično revijo „Njivo“, ki bo z novim letnikom redno izhajala kot štiri naštrednik in tvorila dragoceno spopolnilo k lekturi dnevnega časopisa.

Ni nam treba zatrjevati prijateljem, da naše obljube niso prazne. Oni vedo, da je „Jutro“ še vedno držalo svojo besedo. Čim večji pa bo krog čitateljev našega lista, tem več bodo smeli od „Jutro“ zahtevati in tem več jim bo „Jutro“ skušalo nuditi. Postati naročnik našega lista n teško. Cena 5 dinarjev na mesec (15 dinarjev za tri mesece) omogoča to vsakomur. Ker se do sedaj tiskarski stroški bistveno niso izpremenili, nam je mogoče tudi še z novim letom obdržati dosedanje zelo nizko naročnino.

Da bomo mogli pri tej naročnini ostati tudi v bodoče, ko je pričakovati povišanje mezd tiskarjev, prosimo prijatelje, naj nam vsakdo pridobi vsaj enega novega naročnika.

Ali ste že čitali novo šte. „NJIVE“?

Laški bančni polom se širi

NOVE INSOLVENCE.

Zeneva, 31. decembra. (Izv.) Vest, da je Banca di Sconto Italiana ustavila svoja plačila, je napravila v tukajšnjih finančnih krogih silen vtis. Banca di Sconto je bila ena največjih italijanskih bank in je imela preko 400 milijonov lir glavnice. V polom je poteknila še tri banke, ki so bile z njo v

konsovciju, in sicer: Banca commerciale italiana, Il Credito italiano in La Banca di Roma. Banca d'Italia je na vse mogoče načine poskušala rešiti Banco di Sconto bankrota, toda zaman. Polom ima velikanski obseg. Gospodarske posledice so še nedogledne.

Novi invalidski zakon

Beograd, 31. decembra. (Izv.) Z današnjim dnevom je stopil v veljavo novi zakon o invalidskih podporah in podporah zaostalim rodbin padlih vojakov. Novi zakon se v nekaterih bistvenih točkah razlikuje od dosedanjih določb, tako se v njem regulira tudi odškodnina rodbinam invalidov, ki so trpele pod sovražnikom; dalje se zviša mešila za odmerjenje invalidskih podpor od dosedanjih 15 dinarjev na 30 dinarjev, v to vsoto pa se ne računa niti penzija niti osebni invalidski davek.

Po novem zakonu bo imelo pravico do invalidskih podpor mnogo večje število rodbin nego dosedaj. Dalje se v novem invalidskem zakonu regulira tudi vprašanje invalidskih doklad; do doklad nimajo pravice invalidi z 20, 30 in 40 odstotki; istotako nimajo pravice do dokladov roditelji padlega brez bratov in sester in vdove pod 45 leti brez otrok. Vdove, stare nad 45 leti pa imajo pravico do doklad, ako dokažejo s spričevalom državnega zadržavnika (ki je po členu 18. tega zakona brezplačen) da so popolnoma neposobne za delo. Zakon stopi v veljavo dne 1. januarja 1922. so izdane tozadene določbe vsem finančnim upravam, ki imajo nalogo izvrševati novi zakon. Še tokom tega meseca izide natančen pravilnik, v katerem bo točno pojasnjeno poslovanje po novem zakonu.

POMIRJENJE V RADIKALSKEM KLUBU.

Beograd, 31. decembra. (Izv.) Današnja „Pravda“ poroča: Ministrski predsednik Pašić je imel zadnje dni kot šef radikalne stranke posebne sestanke z onimi člani radikalnega kluba, ki so se pred vsem protivili koaliciji z demokrat. Pašiću se je posrečilo, jih prepričati o neobhodni potrebi te koalicije in jih je popolnoma pomiril. S tem je odstranjeno tudi zadnje nezadovoljstvo in uživa Pašić v radikalnem klubu neomajno zaupanje. To se je pokazalo zlasti v Protičevem govoru v skupščini, ki pomeni politno resignacijo na njegovo akcijo.

Borza

Zagreb. Situacija je bila danes izven prometa čvrsta kljub minimalnemu prometu. Banke niso delele mnogo niti z arbitražo, ker hočejo biti koncem leta čim manje obtežene z zgužmajmi. Naredba vlade, da se mora za vsak iznos valute zahtevati posebno dovoljenje, se je komentirala neugodno. Lezalni valutarni posli so s tem otežkočeni, ojačeno pa je veriziststvo. Vlada bo morala zaradi tega skrbeti za obsežne reforme, ki bodo zmogljne, da se ozdravi naš valutni trg. Zagreb je danes v Curihu oslabil na 1.90, Praga pa je že presegla Beograd in notira 405 — 407, kar je najboljši dokaz, da je treba našo finančno politiko postaviti na druge temelje. V ostalem so danes v prostem prometu notirali: Dunaj denar 5.15, blago 5.20, pozneje je Dunaj oslabil in je po 12. uri notiral 5.15; Praga denar zjutraj 401, dočim blaga ni bilo, pozneje denar 405, blago 407. Trst je bil slab in je notiral denar 1165, blago 1167, London čvrst in sicer denar 1140 — 1147, blago 1150, Berlin denar 150, blago 152, Curih 5300. Dolar je poskočil na 267, blago pa na 263.

Beograd, valute: dolarji 65, marke 37.50, leji 52.25, levi 45, avstrijske krone 1.40, napoleoni 230, devize: London 285, Pariz 540, Zeneva 1330, Praga 101.50, Dunaj 1.30, Berlin 27.50, Milan 232, Budimpešta 11.50.

Curih, devize: Berlin 2.82, New York 5.12, London 21.58, Pariz 41.50, Milan 22.50, Praga 7.00, Budimpešta 0.85, Zagreb 1.90, Varšava 0.17, Dunaj 0.19, avstrijske žigosane krone 0.11.

Berlin, devize: R'm 809.15 — 810.85, London 770.20 — 771.80, New York 183.81 — 184.19, Pariz 1491 — 1494, Švica 3621.35 — 3628.05, Dunaj 6.83 — 6.87, Praga 271.30 — 271.80, Budimpešta 0.846 — 30.54.

OBNOVITE PRAVOČASNO NAROČNINO.

FRIDOBIVAJTE „JUTRO“ NOVIH NA ROČNIKOV IN PRIJATELJEVI

Raj je Jugoslaviji najbolj potrebno?

to vprašanje smo v božični številki „Jutra“ stavili svojim bralcem.

Vsak Jugoslovane ve, da nismo še uredili svojega doma tako, da bi v njem živeli in delali vsi za državni, narodni, gospodarski, socialni, prosvetni, umski in pravni napredek, za svobodo, enakost in bratstvo. Mnogi razmišljajo, mnogi se razgovarjajo v družbah, na shodih, v strankah itd. o tem našem problemu. Vsi iščemo lekov, iščemo sredstev, kako bi najbolje in najhitreje uredili svojo domovino.

Izbrali smo večeršnje vprašanje, ker je splošno in dopušča najbolj raznovrstne odgovore o zadevi, ki

mora zanimati vsakega dobrega Jugoslavana

brez razlike stanu, starosti ali spola.

Svoje bralce brez razlike ali so naračniki, ali ne, prosimo, da o tem vprašanju razmišljajo in nam pošljejo svoje odgovore do dne 6. januarja 1922. — s. m. n.

Odgovor je lahko ena sama beseda, ali stavek, ali najbolje kratek članek, v katerem nam udeleženec najednako razloži, kaj ga je dovedlo do izražene prepiranja.

Poleg odgovora naj vsak udeleženec razločno napiše svoje ime in točni naslov na poseben, odgovoru priložen listek. Nefrankirani dopisi se ne bodo sprejemali.

Uredništvo si pridržuje pravico, da nekatere izbrane dobre odgovore — na željo s podpisom, ali brez njega — objavi, kakor bo dopuščal prostor.

Po preteku roka se objavi pregled dopisov odgovorov. Za najzanimivejši, pravi, odnosno najbolje podprt odgovor razpisujemo za naračnike „Jutra“ kot

PRVO NAGRADO

fepo sestavljeno, zase enotno knjižnico 25 najboljših knjig „Tiskovne zadruge“.

Vse te knjige so enako in zelookusno vezane za to priliko. Zbirka, ki je vredna okrog 2000 K, je dobrodošel temelj vsaki novi večji knjižnici, ali pa dopolnilo že obstoječi. Knjiž-

nica je razstavljena v izločki „Tiskovne zadruge“ v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

Razven prve nagrade, ki smo jo namenili kot božično darilo enemu izmed svojih starih ali novih naračnikov, pa razpisujemo za vsakega (za naračnike ali nenaračnike)

SE DVAJSET MANJSIH NAGRAD,

katerih je lahko vsakdo deležen, kdor priloži svojemu odgovoru na stavljeno vprašanje iz današnjega „Jutra“ tozadevni izrezek. Te nagrade imajo vrednosti nad 1000 kron.

izrezek za božično nagrado „Jutra“

Odgovori naj se pošiljajo na „JUTRO“ v Ljubljani.

Kot dobrodošlo novoletno voščilo smo dobili tekom sobote na naše vprašanje 221 novih odgovorov. Vsega skupaj jih je torej do novega leta v naših rokah 731. Priznati moramo, da tega ali vsaj tako naglega prirastka nismo pričakovali!

Med v soboto dospelimi udeleženci se nahajata dva vsučiliška profesorja, en ravnatelj srednje šole, 3 drugi srednješolski profesorji, en odvjetnik, dva notarja, sedem zdravnikov, dva inženjerja, dve zakonski polovici, vsak izmed njih z drugim odgovorom; okroglo 25 prispevkov manjka potrebnih izrezov. Pet udeležencev je brez potrebe priložilo znamke. Eden menda ni razumel, za kaj gre, ker ni vpisal nobenega odgovora, ampak samo odrezek, z željo, naj se mu da kakšna knjiga. Osem odgovorov je danes anonimnih, eden med njimi po zaslišanju, ker je njegova izjava. — dospela je iz Brna — dokaz popolne negativnosti misljenja. Med ostalimi odgovori so največ zastopani zopet dijaki, orožniki, delavci in danes posebno mnogo uradnikov. Tudi ženska udeležba znaša danes skoraj petino vseh odgovorov. Odgovori so zelo mnogovrstni in presojevanje, kateri odgovor je najboljši, bo precej naporno in zamudno.

Uradništvu!

Naše takozvano uradniško vprašanje je prišlo končno v razpravo pred zakonodajno skupščino. Ne obstoji več samo borba posameznih organizacij za izboljšanje gnetnega stanja, nastopil je resni čas za razmišljanje o reviziji in redukciji uradništva.

Uradništvo je pozvano, da pri tem delu sodeluje. Ali smo za to delo pripravljeni? Bojimo se, da premalo. V hudih borbah za kruh smo izgubili iz oči splošne interese. V vsiljenem egoizmu smo sami ustvarili nevzdržne razmere med različnimi kategorijami uradništva. Novi socialni nazori so postirili nasprotja med nižjimi in višjimi uslužbenci. V državne službe je prišlo mnogo ljudi, ki nimajo ne potrebne strokovne kvalifikacije, ne poklica.

Sključujemo se na častni pridevek „državotvorni elementi“. Pokazati nam bo kmalu, ali smo to v resnici; ali umojemo svoje interese vzporediti z državnimi interesi. Narod in njegovi poslanci se morajo uveriti, da smo narodu potrebni in da svojo nalogo tudi napram narodu izpolnjujemo.

Organizacije, ki ste se v svojem sedanjem delu oddaljile od drugih, povrnite se k skupnemu, smotnemu in resnemu postopanju!

Prof. Josip Reiser, narodni poslanec.

Gospodarska kriza v Italiji

Italija je bila vedno pasivna. Zlasti je primanjkuje glavnih sirovin, železa, premoga in lesa. Po vojni pa je njen položaj še celo obupen. V prvi polovici leta 1921. je bila italijanska trgovinska bilanca pasivna za okoli osem milijard lir.

Znano je, da se nahaja Italija v neprestanih notranjih krizah. Njih izvor

je velika ekonomska in socialna kriza. V Italiji je okrog 700.000 ljudi brez posla. Zadnje leto je bilo polno štrajkov, ker so podjetniki zniževali mezde. V juliju so se n. pr. znižale mezde pomorščakom trgovinske mornarice za 25%, potem delavcem tekstilne industrije, kjer še danes štrajka 25.000 delavcev; mezde so se znižale kovinarjem. Mnogo lastjedelnih je ustavilo obrat ali zaprosilo za vladno pomoč.

V najžalostnejšem položaju se nahaja kovinska industrija. Pred vojno je bila v Italiji minimalna. Med vojno je pa nastala nova „vojna industrija“, zlasti železna, deloma tudi kemična. Nastala je preko noči in z velikansko akumulacijo kapitala, kakor je izdaleka ne poznajo mnoga večja angleška ali nemška podjetja svetovnega slovesa. Dočim je n. pr. Krupp - Phoenix izhajal s 100 milijoni mark glavnice, imajo manjša italijanska podjetja iste stroške 300—500 milijonov lir glavnice. Ta hipertrofija pa ima za posledico, da se podjetja ne rentirajo, obrestna služba postaja nemogoča, vrhu tega pa industrije nimajo dovolj trga, kamor bi prodajale.

Nečuvna akumulacija kapitala je dovela do krize in do ustavitve obratov. Lani je „Ilva“ falirala z ogromnim deficitom, letos ima „Ansaldo“ deficit okrog 700 milijonov lir.

Ta ogromna investicija je potegnila za seboj zavod „Banca italiana di Seonto“, ki ima, kakor se govori v tržaških bančnih krogih, morda do dve milijardi lir deficita. Njej in veliki industriji na ljubo je laška vlada posegla po moratoriju, tako da izgleda ustavitve plačil legalno, sicer bi bil tu tudi formalni konkurz neobičajno velikega obsega.

Kakšne posledice bo imela sedanja finančna kriza za Italijo, se še ne more predvideti. Vrednost lire se danes še drži umetno na dosedajni višini in le London je reagiral nalahno. Gotovo

pa jo, da jo laška lira danes neupravičeno visoka, v primeri z drugimi valutami. Če pomislimo na ogromni obseg sedanje krize, na grozeče nadaljnje pome velike industrije, manjših zavodov in cele vrste trdk, in če primerjamo imperijalistično politiko Italije, ki jo kljub spretni diplomaciji spravljajo v neprestano naspredja na iztoku, smemo pričakovati še nadaljnega poslabšanja italijanskega gospodarstva in padce Italije na gospodarski nivo srednje Evrope. Pogled na dnevne dolge kolone v seznamu laških faliranih trgovcev in protestiranih menda kaže, da je Italija mnogo bolj derutna, nego se vidi na prvi in površni pogled.

Politične beležke

+ Ideal naših klerikalcev v prvi luči. Da je bil nekdanji avstrijski prestolonaslednik Franc Ferdinand ideal naših klerikalcev, tega menda klerikalci niti sami ne bodo tajili. Od njega so klerikalci pričakovali samo dobro, te in komaj so čakali, da zasede prestol. Sedaj je pa izšel prvi zvezek spominov feldmaršala Conrada v. Hötendörfa, ki opisuje svoj odnos do cesarja in prestolonaslednika v času, ko je postal šef generalnega štaba. In teh spominov se vidi, kako naravnost zoperna figura je bil Franc Ferdinand. Pri neki priliki se je n. pr. izrazil nasproti Conradu: „Ko postanem vrhovni poveljnik armade, bom delal, kar bom hotel in gorje onemu, ki stori kaj drugega! Tega dam ustreliti.“ (Den lasse ich füsillieren.) Tak sirov človek, ki bi dal ustreljati kot divje zverine, bi postal avstrijski cesar in bi bil za klerikalce — ideal vladarja! Kakor je iz Conradovih zapisov razvidno, je bil Franc Ferdinand sploh zelo sirov in nad vse samoljuben človek z despotičnimi nazorji. Ulogi narodi, ako bi ostala Avstrija, Franc Ferdinand pa postal njen vladar!

+ Stojana Protiea kliče kočevski „Radikal“ kot spasištelja države na pomoč ter mu pripisuje sledeči ženjalni delavni program: 1.) povečati posredne in neposredne davke brez milosrdja, tako da ne uprositi „srednji klasa“ ter zavesti progresivni način obdavčenja; 2.) najti v državi primerna sredstva za pokritje buđetskega deficita, ne pa naletj posojila v tujemstvu. Ako treba, vzeti nove enostavne denarni zavodov, ne pa izvrševati nepopolna posojila; 3.) Narodna banka naj potegne iz prometa odvisen kontingent novčanic; 4.) podaljšati delovni čas; 5.) zabraniti uporabo luksusa robe in sploh uvoz iz tujine. Mi g. Protiea cenimo, nekoliko višje nego kočevski radikaleci, zato mu ne pripisujemo namere, nemilosrdno povečati indirektno davke, po progresivnem sistemu. Finančni program gosp. Protiea je v vseh točkah zelo kočevski in če ga objavi tudi nemški bratec „Radikala“, mu priporočamo naslov: „Frau Huber, dös wann's könnent!“

+ Avtonomistove laži. V zadnji številki Avtonomista je izšla opaska pod naslovom „Prvi čin novega ministra za socialno politiko“, v kateri pravi, da je ministrstvo za socialno politiko zahtevalo od okrajne bolniške blaginje za Slovenijo 2 milijona kron kot prispevek za ustanovni fond bolniških blaginj v Srbiji. Ravnateljstvo okrajne bolniške blaginje v večeršnjem Napreju demantira to Avtonomistovo izmišljotino

+ Največji spomenik v Italiji. Pod tem naslovom piše „Goriška Straža“: Italija ima iz prejšnjih stoletij velikanske zaklade umotvorov: veličastni spomeniki, slik in palač. Največ teh čudežnih umotvorov je nagromadenih v Rimu, v Benetkah in po drugih velikih mestih Italije. O teh umotvorih in o vtisih, ki jih napravljajo na gledalca, nam je povedal pošten in izobražen Italijan sledečo solbo: „Občudoval sem marsikatero epohalno delo v Italiji, marsikateri spomenik, a reči moram, da me ni nobena reč tako ganila in do dna duše pretresla kakor požgani hotel „Balkan“ v Trstu... Palača je sicer mrtva, a govori cele knjige. Na tem domu je vse živo, vsak kamenček govori. Kdor je ta monument videl in občutil v srečo vso grozo in strahoto, ki jo tako živo in plastično izraža, mora vzklikniti: Moderna

Italija nima večjega in bolj pretresljivega spomenika, kakor je ta! — Pred njim izginijo velika dela Michelangelaja, Rafaela in drugih, pa tudi Dantejeva Divina Commedia umolkne...“

+ Albanija se oborožuje v Avstriji. Delegat albanske vlade Italij - beg iz Skadra se je mudil te dni z večjo komisijo na Dunaju, kjer je nakupoval orožje za albansko vlado. V prvi partiji je kupljenih 27 strelskih in 60.000 brzemetnih pušk. Albanske komisija je to nalogo svedla plačala v italijanskih lirah.

+ Italijanske skrbi. Turinška „Stampa“ prinaša na uvelomenu mestu članek o češkoslovaško - avstrijskem sporazumu in ugotavlja, da je po tem sporazumu stotiska avstrijske politika v vazalsko službo male antante, katero voljo danes slovanske nasledstvenne države, Avstrija da je s sporazumom v Pragi in Lani prekršila določbe beneške pogodbe, ker se je obvezala, da bo vodila svojo zunanjo politiko sporazumno s češkoslovaško republiko. Češkoslovaški ministri predvodenih dr. Benes je s svojo politično taktiko izgnal Italijo, posebno pa še njenega zunanjega ministra delia Torretta, za katerega znači praški sporazum občuten diplomatski poraz. „Stampa“ z vsa resnostjo nasvetuje novo orijentacijo italijanske politike v smeri Evrope, ki naj se pokaže v tem, da mora Italija podpirati z vsemi sredstvi Avstrijo, da se ta otrese slovanskega vazalstva. Italija mora omogočiti obstoj Avstrije kot samostojne države, ker le potem ta ne bo mislila niti na zvezo s sosednjimi nasledstvenimi državami, niti na pripojitev k Nemčiji.

Po sveu

— Angleško - francoska pogajanja z Rusijo. „Petit Parisien“ poroča iz Londona: „Times“ poročajo iz zanesljivega vira da sta Lloyd George in Briand sklenila, pričeti pogajanja s sovjetsko Rusijo in pozvati v ta namen Čičerina in njegovega sodelavca Litvinova v London, da pričnejo ob pričetku novega leta trgovinska pogajanja. Pogajanja se bodo baje pričela že dne 8. februarja 1922. Zastopnika sovjetske vlade bosta morala podati stvaron in izbrati referat o političnih razmerah v Rusiji.

— Pohune na grških otokih. Na novejša poročila iz Soluna govore, da je vstaja na otoku Kreti zavzela zelo velik obseg in da je vsa notranjost otoka v rokah vstajev; ravnotako tudi vsa vzhodna obala. Istčasno se poročila, da je vstaja izbruhnila tudi na otokih Mitilena in Hios, ki sta oba v rekih vstajev. Vstaja na teh otokih, katerih prebivalstvo je odločno proti vdanju režimu na Grškem ter zahteva vrnitev Venizelosa, so toliko nevarnejše, ker radi zavlačevanja grško-turške vojne tudi ostalo prebivalstvo grške kraljevine postaja vedno nezadovoljnejše. Značilno je dejstvo, da so se vstaji pridružili na Kreti tudi nekdanji najodločnejši sovražniki Venizelosa. Poročila iz Soluna dalje trdijo, da se nahajajo na Kreti in na ostalih otokih emigrirali Venizelosi, ki bodo v danem trenutku proglasili grško republiko z Venizelosom na čelu.

— Mednarodna ekonomska konferenca. Te dni se vrši v evropskih finančnih krogih diskusija o vprašanju mednarodne ekonomske konference. Ob tej priliki je v lančnih krogih nastala misel, da bi internacijonalno sodelovanje na ekonomskem polju postalo najboljše, ako bi se ustanovila evropska finančna organizacija, pri kateri naj bi sodelovale vse evropske velike in po možnosti tudi severna Amerika. Ta organizacija bi izdajala denar, a pod posebnimi pogoji bi izdajala posojila industriji in delala nato, da se obnove in reorganizirajo železnice v Evropi. — Agencija Ilavas poroča iz Washingtona, da je na vprašanje, kakšno stališče bo zavzela Amerika napram tej konferenci, iz Bele hiše prišel odgovor, da gre tu za zgolj evropske zadeve in da Amerika ne more zanje prevzeti nikake inicijative. Zedinjene države bi pa na tej konferenci mogle sodelovati in intervenirati v dovoljnem smislu za Evropo.

Sokolski vestnik

I. JUGOSLOVANSKI VSESOVOLSKI ZLET V LJUBLJANI L. 1922

Stojimo na pragu zletnega leta jugoslovenskega Sokolstva. Z neverjetno hitrostjo se bliža čas, ko se zbere celokupno jugoslovensko Sokolstvo v beli Ljubljani k svojemu I. olimpijadi. Zajedno z jugoslovenskim Sokolstvom proslavi ta veliki trenutek češkoslovaško Sokolstvo, ki je že prijavilo svoj prihod v velikem številu. Upati pa je, da tudi poljsko Sokolstvo, ki se je v preteklem letu znova organiziralo, prihiti v velikem številu; tudi mnogoštevilni ruski Sokoli so že prijavili svojo udeležbo na zletu.

Veliko priznanje je izrekla dela našega Sokolstva mednarodna zveza telovadnih organizacij v Evropi s tem, da je sklenila pridriliti ob času I. jugoslovenskega vsesokolskega zleta v Ljubljani I. mednarodno tekmo po volji. S tem je bilo izrečeno priznanje naši organizaciji, da je zmogla prevzeti na svoja ramena tako ogromno delo, kakor jih zahtevajo priprave za mednarodno tekmo. V mednarodni zvezi telovadnih organizacij se združeni Francozi, Italijani, Angleži, Belgeti, Švicarji, Čehi ter Jugoslovani, ki bodo gotovo vsi postavili svoje vrste za mednarodno tekmo, za katero so že izdane predpisane vaje. Jugoslovensko Sokolstvo postavi svojo vrsto in gotovo bo doseglo častno mesto v tej teški tekmi.

Priprave za zlet so v polnem tihu in delo narašča od dne do dne. Stroški so zelo naravnost na približno 15 milijonov kron; največje stroške bo zahtevalo telovadišče, ki bo postavljeno za južnim kolodvorom. Vse prostor, ki je določen za telovadišče, meri 78.000 m². Zgradbo telovadišča vodi poseben stavilni odsek, kateremu načeljuje hr. inž. Stembrov, arhitekt. Glavna dela pa izvršuje arhitekt Joža Jelenc.

V svrhu potrebnih informacij o pripravah za zlet izdaja zletni odbor „Sletski Vestnik“, ki izhaja za sedaj mesečno v 10.000 izvodih, katere jih razširjajo društva med svojim članstvom.

Zanimanje za zlet je v vseh delih naše države ogromno. In prihajajo že sedaj zelo številne prilive udeležencev.

Za zlet bo izdal zletni odbor poseben plakat, ki ga je izdelal umetnik inčestro Zletni plakat je umetniško delo ter predstavlja Sokole v poletu, ki nosijo državno zastavo preko vseh političnih viharjev donatne dobe za svojim ciljem — lipovim vencem.

Zletni znak je izdelal naš umetniški Dolinar ter je ravnotako lepo umetniško delo. Čim bosta letak in znak gotova, se bodo razpošiljali župam in društvom.

Podrobnejše delo, ki bo sledilo sedaj tem glavnim pripravam, bo zahtevalo mnogo vrlih sokolskih delavcev. Uspehi zleta pa ne bo odvisen samo od dela teh temveč od dela celokupnega jugoslovenskega Sokolstva. Zadnji Sokol in Sokolica se morata zavediti, da je to leto posvečeno samo naši I. jugoslovenski Olimpijadi. Delo v posameznih župah in društvih mora biti izvršeno po gotovem načrtu — kajti ves naš nastop ob zletu mora biti v resnici sokolski. Ne prihajajmo ob zletu v Ljubljano k zabavi temveč k proslavi našega sokolskega dela.

Gospodarstvo

— Produktna borza v Novem Sadu dne 28. decembra: pšenica: sremska (80 — 81 kg) pariteta Ruma 1530 (blago) baška 78 — 79 kg) 1520 (blago); rž: baška (72 kg) 1325 (blago); ječmen: sremski (62 kg) okolica Zemuna 1050 (blago), banatski (65 — 66 kg) 1080 (blago); oves: sremski 920 (blago) 910 (denar); koruza: baška nova, novosadske okrožje 1130 (blago) zaključek 1130 — 1140, sremska nova okolica Rume zaključek 1120, banatska nova latja ab Brod 1150 (blago) zaključek 1150; moka: št. 0 z vrečami ab Baška 1980 (blago), za kuho 1880 (blago), krušna moka 1720 (blago), krmlina 960 (blago), koruzni zdrob brez vreč 1500 (blago); otrobi: z vrečami ab Novi Sad 720 (blago); iz Slavonije (januar) 730 (blago); fižol: beli nov 1150 (blago); seno: gorsko spremano par. Bos. Brod 575 (blago).

— D. d. za lesno industrijo „Ogulin-Lika“ ima dne 12. januarja v Zagrebu glavno skupščino. Društvo ima na delniško glavnico 6 milijonov kron 1.228.819,68 kron dobička.

Domače

„ZLATOROG-MILO“ je po svoji izborni kakovosti nedosegljivo.

PRVA MARIBORSKA TOVARNA MILA, MARIBOR.

Glavno zastopstvo za Slovenijo:

R. EUNC IN DRUG, CELJE - LJUBLJANA - MARIBOR.

Zlatorog

Zlatorog

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Stritarjeva ulica št. 2

250 58	Podružnice v Splitu,	Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru,	Ptuju in Brežicah.
Delniška glavnica K 50.000.000.—	Se priporoča za vse v njeno stroko spadajoče posle.	Kupuje in prodaja vse vrste vrednost- nih papirjev, valut in dovoljuje	Čekovni račun v Ljubljani št. 10.509.
Rezerve okrog K 45.000.000.—	Prodaja srečke razredne loterije.	vsakovrstne kredite.	Brzjavni naslov: Banka Ljubljana. Telefon št. 261 in 413.

Domače vesti

Današnja številka ima zopet izrazek. Prosimo gg. bralce, da se ga poslužijo. Konkurenca je ostra, odgovorilo tem zanimivejši, čim več jih prihaja. Razmislijte in vpošljite odgovor na vprašanje: Kaj je Jugoslaviji najbolj potrebno?

Izpremembe v državni službi. Predsednik kr. stola sedemdeset v Zagrebu je imenoval Ljubo Milanovića, tajnika pri oddelku B stola sedemdeset za predhodnega tajnika pri tem oddelku. — Kmetijski asistent Xi. činovnega razreda Albin Dular pri oddelku za kmetijstvo je imenovan za kmetijskega asistenta X. činovnega razreda na dosedanjem službenem mestu. — Višje deželno sodišče v Ljubljani je imenovalo pravnega praktika dr. Vinka Zorca za avskultanta. Imenovan so: računski oficijal Fran Pečnik za računskega revidenta, računski asistent Fran Bežič za računskega oficijala in računski praktikant Maks Presker za računskega asistenta — vsi pri višjem deželnem sodišču v Ljubljani. — Premišljena sta: okrajni komisar dr. Anton Megušar od okrajnega glavarstva v Kranju k okrajnemu glavarstvu v Krškem in provizorni vladni koncipist Ivan Bavdek od okrajnega glavarstva v Krškem k okrajnemu glavarstvu v Kranju.

Nov kazenski zagovornik. Višje deželno sodišče v Ljubljani je dr. Frana Trnšiča, odvetniškega kandidata v Ljubljani, na njegovo prošnjo sprejelo v imenik kazenskih zagovornikov svojega okoliša.

Ukaz o napredovanju oficijalov. Kakor se poroča iz Beograda, je v vojski ministarstvu izgotovljen ukaz o razporedu in napredovanju oficijalov, ki so po službenih listih v to upravičeni. Ukaz bo tedaj predložen kralju v Beogradu.

Uradna lista. Uradni list pokrajinske uprave za Slovenijo objavlja v številki 154 z dne 31. decembra: Zakon o preoblikovanju krajev, kjer je premalo zdravnikov; zakon o ustroju oblastnih sanitetnih uprav; zakon o izpremembah člena 3. zakona z dne 18. decembra 1906 o ureditvi lekarništva, ki velja v Sloveniji in Dalmaciji, ter tarife o pobiranju takse in doplati za pregled in žigosanje mer in merilnih priprav, steklenice in čaše za tobojnje alkoholnih pijač in mleka, istotako tudi sodov.

Ljubljanski občinski svet. Kakor doznajamo, se vrši prihodnja rodna seja občinskega sveta ljubljanskega v torek, dne 10. januarja 1922.

Občinsko gerentstvo v Črncih. Namesto Alojzija Šnurerja, ki je razrošen občinskih gerentskih poslov v Gornji Črnci, je imenovan za gerenta občine Miha Jauk, postojnik v Gornjih Črncih.

Inkognito ali neoficijalno? Povodom bivanja kralja Aleksandra v Sloveniji se je razvila novinarska diskusija o tem, če-li kralj potoval inkognito ali neoficijalno. Pravi odgovor ni težak. Kadar kralj potoval inkognito ne potoval kot vladar, nima svojega službenega spremlstva, se ne vozi v svojem vlaku. Zunanji znak potovanja inkognito je ta, da si vladar ob taki priliki nadene drugo ime ter se takorekoč skriva v množico. Naš kralj potoval n. pr. inkognito navadno pod imenom »grofa Avala«. Ni običajno, da bi vladar po lastni državi potoval inkognito izveniš, kadar se vrača iz inozemstva, kjer se je mudil inkognito. Na lov v kamniške planine naš kralj ni šel inkognito. Vozil se je v dvorskem posebnem vlaku, s svojim prvim adjutantom, maršalom dvora in ordonančnimi častniki kot kralj, v vojaški uniformi. Potoval pa je neoficijalno, to se pravi, ne kot reprezentant države, katerega se sprejema po ceremonijah, ki je za službene prilike določen, kateremu se prilagaja pozdravi, in ki ga spremljajo odgovorni predstavniki državne oblasti. Neoficijalna potovanja kralja torej ne skrivajo javnosti in predpisano je naravnost, da se mu javijo povsodi lokalni predstavitelji oblasti, kakor se je to tudi v aktualnem slučaju zgodilo pri odhodu iz Beograda, pasiranja Zagreba, prihodu v Ljubljano in v Kamnik itd. Iz vsega tega je razvidno, da je kralj potoval neoficijalno, toda ne inkognito.

Vložitev napovedi za dohodnino in rentnino za leto 1922. Koncem decembra t. l. se objavi v »Uradnem listu« razglas delegacije ministrstva financ, po katerem je vložiti do 31. januarja 1922. napovedi za odmero dohodnine in rentnine za davčno leto 1922. Davčni zavezanec mora podati svoje napovedi do omenjenega dne, ne da bi čakali poseben poziv od davčnega oblastva. Kdor v določenem roku ne vloži napovedi, temu se dohodnina, oziroma rentnina lahko odmeri brez nadaljnjega poziva na podlagi uradnih pripomočkov. Potrebni uradni obrazci za napovedi se dobivajo brezplačno pri davčnih oblastvih in davčnih uradih. — Napovedi je oddati v Ljubljani pri davčni administraciji, drugod pa pri onem davčnem okrajnem oblastvu, v katerega okraju davčni zavezanec redno prebiva.

Ribarske knjižice za ozemlje bivše Kranjske. Na podlagi ribarskega zakona za Kranjsko iz leta 1890 se zvišuje pristojbina za ribarske knjižice, veljavne na ozemlju bivše vojvodine Kranjske z dnem 1. januarja 1922 na 25 dinarjev. Kolikolična znaša 5 dinarjev. Oblika knjižice ostane dosedanja.

Kavje pri ministrstvu za zgradbe. Ministrstvo za zgradbe pozivlja vse interese, katerih kavelje se hranijo pri tem ministrstvu, in katerih posli so dokončani,

nač takoj dvigneno svoje kavelje, meč bodo plačevali v olist. branilščine, čez leto dni pa jim kavelje zapade ter se vložijo v državno blaginjo kot njena lastnina.

Zadružna elektrarna v Bitoulu. Ustanovila se je zadružna s sedežem v Bitoulu pri Kranju, ki zgradi in vzdrži skupno elektrarno, da oddaja članom električni tok za razsvetljavo in gonilno silo ter preraja naprave, ki so v zvezi s elektrarnom.

Demokratske strankine zabave. V smislu sklepa kluba demokratskih poslancev in glavnega odbora stranke se priredijo odslej dne 1. februarja vsakega leta po vseh večjih mestih strankine zabave Vse pokrajinske in krajevne organizacije demokratske stranke pozivljamo, da zvečer omenjenega dne priredijo v svojem kraju strankino zabavo v korist strankinemu fondu.

Ostavka na državno službo. Minister za trgovino in industrijo je sprejel ostavko, ki jo je inž. Viktor Turnšek, ravnatelj urada za pospeševanje obrta v Ljubljani, podal na državno službo.

Iz zdravniške službe. Gospod dr. Ljudevit Sinković je imenovan za sekundarja na kirurškem oddelku javne bolnice v Celju.

Redka proslava. V Strojnih tovarnah in livarnah, enemu naših največjih industrijskih podjetij, se je vršila včeraj redka proslava. Obdar Janez Zargl, vzlic svojim skoro sedemdesetletim letom še čvrst in trden mož, je dočrtil petdeseto leto službe v podjetju. Pred zbranimi zaposlenimi delavci, je častil jubilarju ravnatelj inž. J. Boncelj, ter mu izročil primerno darilo.

Nov stavbni red za Ljubljano. Enketa za nov stavbni red za mesto Ljubljano se vrši v sredo dne 11. januarja ob 5. uri popoldne v mestni dvorani.

Mestna blaginja ljubljanska ostane. dne 2., 3. in 4. januarja zaradi zbiranja ljubljanskih srečk za promet s strankami zaprta.

Ruski akademiki v Ljubljani. Želo vsem ljubjeznivim in gostoljubnim ljubljancem prav srečno novo leto. — Odb.

Srečno novo leto vsem dobrotnikom. članom in članicam želi »Kolo jugoslovenskih sester«.

Kolo jugoslovenskih sester priredi dne 5. januarja ob 4. uri popoldne v Mestnem domu svojo božičnico. Ob tej priliki bo obdarovanih okrog 500 revnih solarjev z obliko, perilom in obvalom. Valjčeni so vsi dobrotniki in prijatelji društva.

Za medicinsko fakulteto Beogradu, iz Beograda nam poročajo: Uprava društva zdravnikov je narodni skupščini predložila petico, v kateri zahteva, da se dovoli primeren kredit v svrhu gradnje modernega poslopja za medicinsko fakulteto s potrebnimi klinikami v Beogradu.

Božična umetna razstava v Jakopiču vsem pavljono se na mnoge želje podaljša do vključno nedelje 8. jan. 1922.

Detektiv — vodja tatninske družbe. Kakor javljajo iz Sremskih Karlovcev, je tamkajšnja policija ujela zločinca, ki je kot policijski detektiv vršil svoj posel. Zadnji njegov uspeh je tatvina 800.000 dinarjev pri nekem trgovcu v Bečkerku. Pri hišni preiskavi so našli v njegovem stanovanju veliko količino bankovcev kronske vrednosti, žigovanih z žigom »Srpska finansijska uprava u Vršcu«. Policija je zaplenila za en milijon kronske bankovce. Preiskava se nadaljuje.

Nesreče in nezgode. Ko je posestnikov sin Ludovik Jare iz Črne vasi popravil konju komat, so se prana voruga odpela in ga s tako silo udarila po levi roki, da se mu je zajela v meso. Krošnar Bulič Jovo je prodajal razno suknjo v okolici Grusuplje. Ko je v neki hiši pospravil blago raz mize, so mu je tam zajela leteča vanka zapčila v palec desne roke in se zalomila. — Erčevnik Franc delavec v vevski papirnici, je hotel v stroju premenjati nožo. V to svrhu je stroj ustavil. Pri odnehanju vžakov mu je padel nož na neki vijak in oltam na sredinec desne roke in mu ga otrezal.

Lepega prijatelja ima. Krošar Budnar Josip iz St. Vite pri Stični je šel na Stefanovo z nekim znancem po vasi. Srečal ju je Budnarjev prijatelj Alojzij Lotar, posestnikov sin iz St. Vite. Ko ga je Budnarjev spremljevalec zagledal, so ga je tako prestrašil, da je urn h krač pobegnil. Imel je namreč slabo vest, ker je poprej letelja izpizljal. To pa je Lotarja ujezilo in je zato zili svojo jezo na neololnega Budnarja. Napadel ga je s krepilem in mu prizadel poškočilo.

Čarovnik. V četrtek se je vršila pred mariborskim vzhlenim senatom zanimiva razprava proti 66letnemu čevljarju Vincencu Majerju iz Razvanja pri Mariboru zaradi čarovništva. Majer je znan čarovnik, h kateremu so se zatekale zlasti lahkovorne ženske, iskajoč pomoči proti pijanostim in drugim nesrečam. Majer je seveda neumne ženske pošteno oskubil. Pobrall jim je prstane, uhane in druge vrednosti, ne da bi jim mogel kaj pomagati. Kljub zatrevanju zagovornika, da je Majer znan telepat, ga je solišče vseeno obsodilo na mesec dni zapora.

Samomur v hotelu «Dunaj» v Mariboru. Svoječasno smo poročali, da je v hotelu «Dunaj» v Mariboru neki neznanec skočil iz prvega nadstropja na cesto in dobil pri tem težko poškočilo, da jim je kmalu podlegel. Tujec se je v tujsko knjigo vpisal za Jovana Rudca. Ker pa je obstojal sum, da to ni njegovo pravo ime, je bila uvedena preiskava, ki je dosegla, da je Radec identičen z redovom Jusufom Efenlićem, ki je pobegnil od 41. pešpolka iz Osjeka in našel potem tragično smrt v Mariboru.

Društvene vesti

Prvi koncert v dvorani Filharmonične družbe v Ljubljani, odkar je leta prešla v slovenske roke, se vrši pod pokroviteljstvom »Olasbene Matice« v sredo dne 4. januarja 1922. Kot solist na godišni nastopi nov, izvrstni violonist profesor ljubljanske konservatorije, z Jan Stala. Kot pianistinja nastopa ga. Ruža Deylova, bivša profesorica klavirske igre na konservatoriji v Kišinevu. Sodeluje pa pri koncertu priznana dobra koncertna pevka ga. Marija Rötthl-Noatia, ki je dosegla v raznih dunajskih koncertih najlepše uspeha. Pevski solisti: »Serenada« in »Pesem o Italiji«. Pavličević »Uspavanka« in »Ciciban-Ciciban«, Končičević: »Pod peščarjem«, Dvorak »Dobra noč« in francoska pesem Delli Acquo: »Vilanelle«.

Občinski odbor organizacije invalidov. Redni občinski odbor poverjenstva splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in otrok za Ljubljano in okolice se vrši dne 6. januarja 1922. v restavraciji »Zlatorog« v Gosposki ulici. Začetek ob 9 uri popoldne. Vojni invalidi in vdove, vala dolžnost je, da se občne zboru polnoštevilno udeležijo.

Za stradalce ruske dobe so nabrali sčenci V. razreda osnovne šole v Krškem sresok 767 K 80 vin.

Tamburaški pevski zbor v Mali Nedelji priredi dne 8. januarja tombolo s peštem, tamburanom in pesem v gostilni Senčar. — Začetek ob 16. uri. Prihode!

Koncert v hotelu «Tivoli» na novem leta dan od 15. do 20. ure. Svira godba Dravske divizije. — Vstopnina prosta. Se priporoča Vek. Dolničar.

Gledališče

Drama.

Nedelja, 1. jan.: »Peterčkove poslednje sanje«. Popoldne ob 8. uri. Izv.
Nedelja, 1. jan.: »Pobujanje v dolini šent-florjanek«. Zvečer ob 8. uri. Izv.
Ponedeljek, 2. jan.: »Peterčkove poslednje sanje«. D.
Torek, 3. jan.: Zaprto.

Opera.

Nedelja, 1. jan.: »Prodana nevesta«. Izv.
Ponedeljek, 2. jan.: Zaprto.
Torek, 3. jan.: »Labodje jezero«. D.

Vremensko poročilo

Ljubljana 806 m nad morjem.

Dan	Čas opazovanja ob uri	Stanje barometra v mm	Temperatura po C	Vetrovi	Nebo
31. dec.	7. 732.6 14. 731.3 21. 735.1	6. 8 5. 3 1. 0	brezvetra sl. j. zap. sl. sever	megla obl. jasno	0.0

Srednja večerajšnja temperatura 3.0, normalna 2.7.

Vremenska usporod: lepo severno vreme.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij »Jutra«. Odgovorni urednik Vit. F. Jelenc.

Mali oglasi

stavke do 20 besedi 5 Din., vsaki nedeljni 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglasi, dopisovanja, napredovanja do 20 besedi 5 Din., vsaki nedeljni 5 besedi 2 Din. — Plaša se naprej. (Lanko tudi v enkratnih). Na upravitelje se odgovarja in, ako je upravitelj priložen znak za odgovor.

Službe

Služba
občinskega tajnika je razpisana za obdobje 18. 1. 1922. do 12. januarja 1922. Prednost imajo vpošljeno oročni ki in zmožni civilci.

Dobro zaslužek.

postranski, dobi v Mariboru penzionirani uradnik, vošč administrativnih poslov, za neslivi, točen in agilen. Ponudbe pod »Takoj 1922.« na upravo »Jutra« v Ljubljani. 2972

Abso vitan pravnik.

z doktoratom išče kot začetnik službe v banki ali kakšni službi. Reklama samo na mesto v Ljubljani. Cenjenost ponudbe z največjo ponudbo na upravo »Jutra« pod »Pravnik«. 2245

15 letni mladenič

z dvema razredoma meščanske šole, z enostavno prakso v knjigovodstvu, išče mesta s kakšni večkratno letno praktično. Cenjene ponudbe pod »Mladenec« in upr. »Jutra«. 2187

Prodaja

Proda se 2308
dobro obdržan »Brockhausov Konvert. Lexikon«. Naslov povr upravitelju »Jutra«.

Pisalni stroj s črtilico.

nov, tip Coetier, na prodaj. Poizved se v upravi »Jutra«. 2511

Sladko seno 2312

nekaj vagonov na prodaj. Poizved se v upravi »Jutra«.

Godbeni avtomat

tvrdke »Hupfeld«, Dunaj prav dobro obdržan, se proda. Naslov povr uprava »Jutra«.

Nepremičnosti

Kupim enodružinsko hišo

z nekaj zemljiščem v bližini enega mesta ali drugem prometnem kraju. Naslov povr uprava »Jutra«. 7177

Enonadstropna hiša,

lepa, z vodovodom, električno lučjo, velikim vrtom, dvema uljavama, dvema oralaoma travnikov ter z dvema gospodarskima poslopjema se radi selitve naglo proda. Hiša stoji ob okrajni cesti, tik celiščniške postaje, je v prometnem kraju in pripravna za vsako obrt ali za upokojevec. Cena 125.000 dinarjev. Poleg tega se lahko v bližini, ne daleč od okrajne ceste, kupi za 175.000 dinarjev zemljiško posestvo, obstoječe iz 22 ora lov dobro zaraščeno gozda 10 oralov travnikov, enega oralu njiv — s hišo in gospodarskim poslopjem. Naslov povr uprava »Jutra«. 2299

Dvostropna hiša,

moderno zidana, ne daleč od centra in v bližini glavnega kolovozja v Mariboru se radi selitve naglo proda. Cena 160.000 dinarjev. Naslov povr uprava »Jutra«. 2293

Ložali

Volstrgovina,
dobro vpeljana, z vsem inventarjem, obstoječa iz velikega trgovskega lokala, pišane, treh prostornih skladišč in stanovanja (celo površ. nad tropsko), se odda takoj v zakup. P. nudbe na Fr. Sire. Kranj. 2322

Tri velike vinske kleti.

v hiši Rossijevih dedičev v Zagorju ob Savi št. 82, pripravo za trgovino s vinom na deželo, se s 1. januarjem 1922. oddajo v najem. Ponudbe je staviti zastopniku dedičev dr. Josipu Krevla, notarju v Litiji, ki daje vse informacije. 2371

Dopisovanje

Penzionist

čedne vnanjosti, s 57.000 K prihranki in pohištvo, v Avstriji razporečen, brez vanko obveznosti, želi znanje s priuerno žensko v svrhu skupnega gospodinjstva ali »akona. Ponudbe pod »Semec 49« na upravitelju »Jutra«. 2144

Razno

Trgovina

z mešanim blagom v znanem, eventualno kupim, na prometnem kraju na deželi. Ponudbe na upravo lista »Jutra« pod »Trgovina 60 24«.

Proda se po zelo nizki ceni in v popolnoma dobrem stanju

parna žaga in lokomobila

s 15 H. P. z dvema ali tremi klučami in cirkular-lokomobila se lahko vozijo z odpadki od žage. — Naslov povr Ivan Petrič, Borovnica. 2123

Strychnin

sveži, ima v zalogi 2217
drogerija A. KANC,
Ljubljana, Židovska ul. 1.

Pozor, kolesarji!

Poslajte rabljenca drokolesa v popolno prenovu, emaliranje z uga en in ponikljan o Na željo se kolesa tudi shranijo čez zimo
F. BATJEL, Ljubljana,
Karlovška cesta 4. 2036

DRVA za kurjavo in

kostanjev LES

postavna na postajo, za takojšnje ali poznejše dobavo kupi vsako množino tovarna stroji, Hrvaško. — Naslov: Tovarna stroji, Ljubljana, poštno ležeče. 2295

L. N/kuš

Ljubljana

Mestni trg 15

izdelovatelji dežnikov

Na drobno! Na debelo!
Zaloga sprehajalnih palic.
2107 Popravila točno in solidno!

Družbenik

z večjim kapitalom se išče za že obstoječo trgovino z železnino v Ljubljani. 2282
Ponudbe pod »Družbenik« na Anzavod Drago Besceljak in drug, Ljubljana, Sodna ulica 5.

BETON-ZELEZOBETON- VODNE ZGRADBE- ELEKTARNE- STAVBENO PODJETJE
Ing. J. Lavrenčič & Co.
IZRABA VODNIH SIL
ŽAGE-MLINI-DEZUJ-HIŠE-VILE-INDUSTRIJ-STRUBE-MOSTOVI
PRORAČUNI-NACRTI IN OBISK INŽENIRJA BREZPLAČNO.

Razpis.

V pisarni uprave dravske artilerijske radionice v Ljubljani se bo vršila dne 25. januarja 1922., počenši ob 8. uri, ponovna

javna ustna dražba za prodajo 12 avtomobilov.

Vsak avtomobil se proda posamezno najpovoljnejšemu kupcu.

Pogoji za to dražbo so razvidni vsak dan med uradnimi urami pri upravi dravske artilerijske radionice.

Vsak licitant položi pred dražbo kavcijo, in sicer:
a) Podaniki kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev 5 odstotkov od označene početne vrednosti za vsak avtomobil in
b) inozemci 10 odstotkov od označene početne vrednosti za vsak avtomobil.

Kavcije onih licitantov, ki so izlicitirali posamezne avtomobile, se zadržijo do končane dražbe, ostalim pa se takoj vrnejo.

Pozivljejo se vsi interesentje, da prisostvujejo tej dražbi.

Iz pisarne Komande dravske divizijske oblasti v Ljubljani I. Br. 5167. 2383

Srečno novo leto

voščji vsem cenjenim gostom
Kavarna, restavracija in kopalnišče hotela „SLON“
Uprava

Srečno in veselo novo leto 1922
vsem svojim p. n. odjemalcem, prijateljem in znancem naslednje tvrdke:

DELNIŠKA TISKARNA, D. D. V LJUBLJANI

Breznik & Fritsch
trgovina z železnino 2302
Ljubljana, Cankarjevo nabrežje.

TEODOR KORN
krovski in kleparski mojster ter
vpeljevalac vodovodov 2301
Ljubljana.

Engelbert Franchetti
Ljubljana 2295
Dunajska cesta 20.

Brajer-Kapele
izdelovanje in zaloga čevljev
Breg 1 2332

„Adrija“
drogerija - fotomanufaktura
Šelenburgova ulica 2334

Anton Stacul
delikatesna in specerijska trgovina
Šelenburgova ulica 2335

Jakob Smerajc
krojač
Opekarska cesta 31 2335

A. Ravhekar
trgovina s specerijskim blagom
Pred Skofijo 20 2339

J. Bonač, sin
kartonažna tovarna 2342
Ljubljana, Čopova ulica

M. Robas
trgovka
Tabor št. 4 2343

Franc Smalc
klobučar
Mestni trg št. 24 2350

Ivan Košenina
mesarija 2373
Kolodvorska ulica 6 - Sv. Jakoba nabrežje

A. Bajt
cvetličarna
Šelenburgova ulica 2378

IVAN LOGAR
sedlar in lermnar
Gospodsvetska c. 13
(Kolizej) 2268

Stanislav Ponikvar
ortoped. kirurg. bandažist
Sv. Petra cesta 33 2371

O. Bernatovič
trgovina z izgotovljenimi oblekami
Mestni trg 2372

Fran Hitti
trgovina s poljedelskimi stroji
Martinova cesta 2340

Hinko Štancer
trgovina s specerijskim blagom
Dunajska cesta 11. 2370

J. BLAS
trgovina s čevlji
Stari trg 1 2373

Fr. P. Zajec
optik in urar
Stari trg 9 2374

BRUNO BELANTIC
sedlar in ličar 2375
Sp. Siška, Sv. Jerneja cesta 4-2

Alozij Šinigoj
trgovina z mešanim blagom
in delikatesami 2376
Florjanska ulica št. 17

Ludovik Dekleva
veletrgovina
z vinom in žganjem 2377
Sp. Siška, Celovška cesta 76

KAJO DELIČ
zlatar 2378
Hilšerjeva ulica št. 4

LUKA AHAČIČ
strojno mizarstvo
Hrenova ulica št. 8 2379

A. BABKA
Dunajska cesta 6
specialna trgovina slik 2380

M. Mihelič
specialna trgovina ščetarskih izdelkov,
galanterije in parfumerije 2381
Šelenburgova ulica

A. FUCHS
zlatar, juvelir 2389
Šelenburgova ulica

Josip Toni, mesar
Ljubljana, Lingarjeva ulica 1 2383

Iv. Jax
šivalni in pisalni stroji
ter kolesa
Ljubljana, Gospodsvetska cesta 2386

F. Parkelj
zavod za snajenje stanovanj
in oken ter plakiranje 2386

Anton Mencinger
trgovec
Sv. Petra cesta št. 42 2381

Peter Capuder
krojač
Vidovdanska cesta št. 2 2383

T. Mencinger
trgovec
Resljeva cesta št. 3 2384

Iv. Buzzolini
trgovina z delikatesami
Lingarjeva ulica št. 1 2385

J. C. Kotar
drogerija
Wolfova ulica št. 1 2389

Aleksander Oblat
trgovec s čevlji
Sv. Petra cesta št. 28 2390

Albert Derganc
brivec
Francišškanska ulica 2396

Ciril Sitar
izdelovatelj štampilj
Sv. Petra cesta št. 13 2391

Marija Tičar
trgov. s šolskimi
potreščinami in papirjem
Šelenburgova cesta št. 3 2393

Stefan Mencinger
trgovec
Sv. Martina cesta 10. 2392

LUDOVIK ILERSIC
TRGOVEC Z LESOM 2391
AHACLJEVA CESTA 10.

FRAN ŠKAFAR
mizarstvo z motornim obratom
Rimska cesta 16. 2395

Franjo Repič
sodarski mojster
Kolezijska ulica 18. 2397

VSEM CENJENIM ODJEMALCEM, ZNANČEM IN PRIJATELJEM ZELIM
SREČNO IN VESELO NOVO LETO
J. MENART, TRGOVEC, DOMŽALE.

VSEM MOJIM CENJENIM GOSTOM KAKOR TUDI PRIJATELJEM IN ZNANČEM
SREČNO IN VESELO NOVO LETO ŽELI
= JURI PIHLER, KAVARNA EVROPA, PTUJ. =

Kavarna „Evropa“, Ljubljana in
„kolodvorska restavracija“ Zidani most

Anton in Terezija
Žonejc 2316

Kavarna „Zvezda“

Fran Krapeš s soprogo

Cenjenim odjemalcem želi

srečno novo leto

tvrdka Janko Popovič, Ljubljana,
Cesta v mestni log št. 15

Franc Bernik
klobučarski mojster v Spodnji Šiški
Sv. Jerneja cesta št. 58 2351

Franja Snoj
trgovina s čevlji in mešanim blagom
Prešernova ulica 2388

Hotel in restavracija „ŠTRUKELJ“
Jernej in Fanka Černe
Dalmatinova ulica 15 2376

Schneider & Verovšek
veletrgovina z železnino
Dunajska cesta 2315

JOSIP JUG
stavbni in pohištveni pleskar in ličar
Rimska cesta 16 2345

Franc Miklič
hotel in restavracija Južni kolodvor
Kolodvorska ulica 2375

K. JURMAN
optik - specialist v Ljubljani
Šelenburgova ulica 2390

Leskovic & Meden
trgovina s specerijskim blagom
Jurčičev trg št. 1 2357

Anica Prochaska
„pri 6“ — gostilna — „pri 6“
Dunajska cesta 8 2374

JULIJA STOR
trgovina z najfinejšimi in trpežnimi čevlji
Prešernova ulica 2379

FRANC BAR, Pisalni stroji, Ljubljana, Cankarjevo nabrežje št.5.

MENJALNICA SLOVENSKE ESKOMPTNE BANKE v Ljubljani, Kolodvorska ulica
nasproti glavnega kolodvora.

Najvažnejši dogodki v prošlem letu 1921.

Ob koncu letu

Ob koncu leta napravi vsak dober gospodar račun o svojem gospodarstvu. Tudi mi dolgujemo svojim bralcem, ki so nam bili zvesti skozi celih dvanajst mesecev, nekoliko računa o dogodkih med nami in okoli nas. Ta račun bomo poravnali z nastopnim pregledom.

Doba enega leta v današnjih razmerah ne predstavlja kdove kakšne epohe v življenju in razvoju naroda, države in celokupnega človečanstva. Tudi stojimo sodobniki še vse preveč pod neposrednimi vtisi dogodkov, ki so vtisnili pečat čeli naši generaciji. Dediščem svetovne vojne nam je težko occniti pozitivne pridobitve enega leta, ko se nahaja ves svet in z njim vred mi vsi v dolgotrajni krizi, ki jo je spopolna svetovna vojna.

Kljub priznanju te pomanjkljivosti pa velja, da se danes prvega januarja 1922. ozremo nazaj v prošle leto in pregledamo, kje in koliko smo v tem letu napredovali in drugi. Napredovali? Vseeno je, če se ta ali oni ob tej besedi namrdne; pisana kronika leta 1921. svedoči, da življenje v tem času ni stalo na mrtvi točki. Gibalo se je. In ker je gibanje osnovni princip vsakega življenja, lahko rečemo, da so se dogodki v prošlem letu krepko razvijali; svet je torej živel.

Svojim čitateljem podajamo v prvi vrsti dogodke, ki se nanašajo naravnost na našo državo, potem take, ki so z njo več ali manj v zvezi, naposled pa še pripetljaje, ki so se vršili izven naših mej in daleč od nas in ki jih zaradi važnosti in vpliva na tekoče življenje nikakor ne moremo prezreti.

Jugoslavija: notranje zadeve

1.) Ustava

Najvažnejšo etapo v notranji konsolidaciji naše države tvori v preteklem letu sprejete jugoslovanske ustave.

Pred dobrim letom so se vršile volitve v ustavotvorno skupščino. Konstituenta je bila nato sklicana kmalu po zaprisegi Pašičevega kabineta. Od otvoritvi skupščine je čital prestolno besedo regent Aleksander.

Konstituenta je šla hitro na delo. 28. januarja je sprejela poslovnik in tedaj so prisegli tudi prej uporni komunisti ter člani Jugoslovanskega in Narodnega kluba. Zadnji dan januarja se je izvolil v konstituentni ustavni odbor, a 7. februarja je ministrski svet sklenil prehodne odredbe k ustavnemu načrtu. Vladni ustavni načrt je skupščina 16. februarja sprejela kot podlago za specialno debato. Ustavni odbor je proučeval načrt do 5. aprila in 14. aprila se je v konstituenti otvorila načelna debata o ustavi.

Zaradi obznanja, glede katere je dobil Pašić 7. aprila zaupnico, se je izvršil 3. maja na notranjega ministra Draškovića atentat, ki se je pa ponesrečil.

12. maja se je konstituenta z 227 proti 93 glasovom izrekla za prehod v podrobno debato o ustavi. Debata se je začela takoj in 19. maja se je konstituenta izrekla za naziv države, ki se glasi: Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

25. maja je skupščina sprejela Kancel-paragraf z veliko večino. 11. junija so komunisti zapustili konstituentno. Dan pozneje so njihovemu neplodnemu zgledu sledili člani Jugoslovanskega kluba.

27. junija je bila debata o ustavi zaključena. 28. junija pa je ustavotvorna skupščina v poimenskem glasovanju sprejela ustavo z 223 proti 35 glasovom. Odsotnosti je bilo ob tej priliki 161 poslancev, ki so s svojim zadržanjem hoteli onemogočiti ustavo, kar pa jim je korenito izpodleto.

29. junija je regent prisegel na ustavo; obenem se isto storili vsi ustavoverni poslanci. Ustava se je takoj objavila v posebni izdaji „Službenih Novin“.

Na dan regentove prisegel se je izvršil na regenta Aleksandra bombni atentat, ki je dokazal, kako nezreli nazori in napadni pojmi o družabnem redu vladajo med jugoslovanskimi komunisti, v katerih imenu je proti regentu virgel bombo agitator Spasa Stejić. Atentat na regenta je za komuniste izzval žalostne posledice: trije njihovi poslanci so prišli v ječo, mnogo njihovih pristašev pa v preiskavo. 2. julija je ministrski predsednik Pašić prečital ukaz o pretvorjenju ustavotvorne skupščine v zakonodajno. S tem je Jugoslavija dobila pravomočen parlament, kakršnega imajo vse redne demokratične evropske države.

2.) Grobovi

Ozrmo se še na nekaj drugih notranjih dogodkov, ki so važni za državo in za slovensko pokrajino.

Smrt, ki ni nikjer dobrodošla, je med najboljšimi jugoslovanskimi možmi v letu 1921. posebno nemilo kosila.

2. januarja je po kratki bolezn umrl finančni minister v Pašičevi vladi, Kosta Stojanović. 20. januarja mu je sledil vrhovni komandant jugoslovanske vojske, vojvoda Živojin Mišić. 21. januarja nas je ostavil Luka Svetec, narodni borilec in buditelj slovenski. 8. februarja je šel za njim skladatelj dr. Josip Ipavc. 10. februarja je umrl Davorin Trstenjak, 19. februarja pa je izidil srbski csnikar in predsednik beograjskega novinarskega društva, Milan Savčić.

1. marca je položil k počitku svojo staro glavo razkralj črnogorski, Nikola Petrović Njegoš. 11. marca smo izgubili sokolskega starosta dr. Ivana Oražna, prijatelja in podpornika siromakov in dijakov. 29. aprila nas je ostavil vojni minister Branko Jovanović. 25. maja pa so podpisnik rapalske pogodbe, naš poslanik v Parizu Milenko Vesnić. 27. junija je umrl novinar, urednik »Slovenskega Naroda« Emil Vodeb. 21. julija je zločinska roka končala življenje notranjemu ministru Miloradu Draškoviću. Po ponovnem bolehanju je 16. avgusta izročil Bogu svojo dušo kralj Peter Osvoboditelj.

Ti, ki smo jih našli, niso vsi naši mrtveci, toda med njimi gotovo tisti, ki jih najtežje pogrešamo. Naj jim Bog dušo prosti!

3.) Drugi dogodki

Tudi nekaj jubilejev smo imeli. 9. februarja je praznoval pidesetletnico svojega rojstva pisatelj Fran Pinčigar, dne 6. marca pa petinosemdesetletnico Josip Stritar.

Poleti sta praznovala svojo sedemdesetletnico dr. Ivan Tavčar in pokrajinski namestnik Ivan Hribar.

Na mesto finančnega ministra Stojanovića je bil imenovan dr. Kosta Kumanudi, na mesto umrlega vojnega ministra Jovanovića pa je prišel general Hadžić.

30. maja se je Pašić razgovarjal z bolgarskim ministrom Dimitrovim glede odnosov med našo kraljevino in bolgarskim carstvom.

Koroška rana je povzročila, da je Pašić predložil Parizu Dravo kot mejo na Koroškem med Jugoslavijo in republiko Avstrijo.

Jugoslavija je ob času plebiscitnega gibanja v Avstriji za priključitev k Nemčiji odločno nastopila proti nameram avstrijskih Nemcev. Posledica tega nastopa je bila demisijska dunajske vlade.

6. junija se je sklenila jugoslovansko-rumunska vojaška obrambna konvencija.

Z njo se je Mala antanta razširila in okrepila.

V prošlem letu so se vršile občinske volitve v Sloveniji. Ljubljana je dobila ob tisti priliki za župana Antona Peska, ki se je moral kmalu nato zaradi neke sodne afeare umakniti iz javnega življenja. Nove župane so dobila tudi mesta Maribor, Celje, Ptuj, Kranj in Novo mesto.

Pri deželnozborskih volitvah na Koroškem 18. junija so dobili Slovenci dva mandata.

9. junija je bil dinar proglašen za državno računsko enotico.

21. junija se je Jugoslaviji priznala 5-51 % vojna odškodnina.

Meseca marca se je sešla konstituenta jugoslovanskih novinarjev v Sarajevu, kjer so se časnikarji iz naše države ujediniili v enotno stanovsko društvo. Drugi novinarski kongres se je vršil poleti v Splitu.

Julija meseca je bil kongres jugoslovanskih gledaliških umetnikov v Ljubljani, kjer so se glumci poklonili spomnu našega Verovška in Borštnika.

11. julija so bili imenovani pokrajinski namestniki za Slovenijo v Ljubljani (Ivan Hribar), za Hrvaško v Zagrebu (Juraj Demetović) in za Bosno v Sarajevu (dr. Gjurgjević). Ker je Ivan Hribar ostavil mesto jugoslovanskega poslanika v Pragi, ga je nasledil dr. Bogumil Vošnjak, dotlej poslanec SKS. v Sloveniji.

Meseca avgusta se je sestala jugoslovansko-rumunska razmejitvena komisija v Baziaju. Malo pozneje je reparacijska komisija v Parizu odobrila načrt za razdelitev bivšega avstro-ogrskega brodograjskega med Jugoslavijo in Italijo.

Beograjska vlada je pozneje posredovala še v mnogih vitalnih političnih in gospodarskih vprašanjih pri antantnih vladah, zlasti glede Habsburgovcev, ki so v prošlem letu dvakrat skušali obnoviti svoj imperij na ozemlju Madžarske. Pa o tem več na drugem mestu.

Zaradi razlik med radikalnimi in demokratskimi političnimi krogi je prišla Pašičeva vlada proti koncu leta zopet v krizo, ki jo je pa stari državnik in radikalni prvak Nikola Pašić srečno premagal. Kot možu, ki je obvladal situacijo, je kralj Aleksander Pašiću zopet poveril mandat za sestavo kabineta, ki je bil za priizežen 25. decembra. V novi vladi imamo Slovenci dva ministra: prvi je doktor Gregor Žerjav, minister za socialno politiko, drugi pa Ivan Pucelj, ki je minister za poljedelstvo.

Slovensko avtonomistično gibanje, ki so se ga prošle leto udeleževali poleg klerikalcev tudi disidenti iz drugih slovenskih političnih strank, se je izkazalo za jalovo potratno časa. Zgodovina bodočnosti nam bo pokazala, kako je bilo to gibanje neopravičeno, vsled česar bo polagoma prestalo in zapadlo zaslužnemu pozabljenju.

Jugoslavija: zunanji položaj

1.) Razmejitev z Italijo

Zunanja politika naše države je imela v prošlem letu posebno mnogo opravka z Italijo, Albanijo in Madžarsko.

Z Italijo se je vršila razmejitev na podlagi sklepa rapalske pogodbe, z Madžarsko pa na osnovi trianonskega miru.

Rim je poslal v Beograd svojega zastopnika grofa Manzonijsa. 2. februarja so se izmenjale ratifikacijske listine med našo kraljevino in Italijo, šest dni nato je naša država imenovala komisijo za delimitacijo z Italijo in kmalu nato se je razmejitev začela.

Italijanska vlada je medtem z dekretom proglasila aneksijo Julijske Benečije.

11. februarja so Italijani ostavili otoka Krk in Rab. 19. februarja pa so začeli evakuirati Dalmacijo. 24. februarja se je podpisal protokol glede predaje logaškega ozemlja. 26. februarja pa so nam pripadajoči teritoriji zasedle jugoslovanske čete.

20. marca se je vršila aneksijaska proslava v Trstu. 1. aprila je jugoslovanska vojska zasedla izpraznjeni del Dalmacije. 11. aprila se je izvršil napad fašistov na Narodni dom pri Sv. Ivanu v Trstu. Se prej je italijanska delegacija za trgovinski pogodbo z Jugoslavijo dospela v Beograd.

18. aprila so naše čete zasedle otoke Hvar, Vis, Mljet in Korčulo.

Ker so se med tem časom raznašali glasovi, da je jugoslovanska vlada paktirala z Rimom glede pripadnosti luke Baroš, je 22. aprila Pašić podal izjavo, da so vse tozadevne govorice brez stvarne podlage, ter da na pogajanja za Baroš ni niti misliti.

2. maja je Italija od Jugoslavije zahtevala kot bazo za gospodarska pogajanja jamstvo glede ribarstva, kabotaže in gospodarskega zaledja Zadra. Beograjska vlada je vse te zahteve odbila.

23. maja so se začela z Italijo kulturna pogajanja, ki so se pa že čez par mesecev prekinila.

24. maja so Italijani izpraznili kastavsko ozemlje in kmalu nato je naša vojska zasedla Šibenik.

18. julija je izjavil novi šef rimske vlade, ministrski predsednik Bonomi, da stoji Italija striktno na stališču rapalske pogodbe. Kljub temu pa Italija tretje dalmatinske cone do konca leta 1921. še ni izpraznila; trgovinska pogodba z našo državo se tudi še ni sklenila in podpisala.

2.) Reka

Mnogo brige je v prošlem letu svoje-mu sosedstvu povzročalo vprašanje Reke.

Okoli novega leta 1921. je na Reki gospodaril d'Annunzio, ki ga je na videz krotil z blokado general Caviglia. 23. aprila so se na Reki vršile volitve v konstituentno; pri tej priliki je zmagała proti nacionalističnemu bloku avtonomaška stranka prof. Rikarda Zanelle s 3600 glasovi večine. Po volitvah je v mestu prišlo do neredov, zaradi katerih je italijanska vlada odposlala na Reko nadkomisarja Foschinija, ki je končno v mestu vzpostavil mir in napravil red.

1. maja se je v Bakru sestavila reška vlada prof. Zanelle, ki je kmalu nato v sporazumu z rimskimi političnimi krogi prevzela svoje funkcije. Reka je danes samostojna državnica, ki vzdržuje z Jugoslavijo prav tako kakor z Italijo dobrohotne stike.

3.) Albanija

Tudi Albanija je bila prošle leto torišče nemirov in razburjenj.

Naše čete so malone do konca leta imele zasedeno črto iz leta 1913. Ta črta je bila naši državi potrebna iz varnostnih razlogov, kajti oborožene albanske roparske tolpe so venomer nadlegovale naš obmejne teritorije, napadale ljudstvo in mu odnemale lastnino. Toda mir na tem mejnem odseku ni bil nič kaj povšeči Italiji, ki se je pritožila Angliji, da Jugoslavlani kratično svobodno Albanec. Pod italijanskim vplivom stoječ, se je nato novembra meseca angleški premier Lloyd George pritožil na Zvezo narodov v Ženevi, češ da naša država ne spoštuje albanske državnosti neodvisnosti. In Zveza narodov nas je takoj poklicala na odgovor. Ona, ki se je doslej v vseh vprašanjih, katera je obravnavala, izkazala za nesposobno ali vsaj nerodno razsojdnico, nam je nalo-

žila, da se morajo jugoslovanske čete takoj umakniti na črto, ki so nam jo odkazali zavezniki. Da se izognemo nepotrebnim sitnostim, smo to tudi storili. Ali čim smo izpraznili zasedeno albansko obmejno ozemlje, se je izkazalo, da Albanija ni kos upravi, ki jo zahteva samostojno državno telo. Med Albanci je izbruhnila anarhija, narodu čisto tuja, pri-tepena vlada Hasan bega Prištea je morala zbežati in v deželi so se zopet pričele stare homatije za nadvlado. Teh zmešnjav še do danes ni konec.

4.) Habsburžani

Madžarska je v prošlem letu tvorila poglavje zase. Kakor je bilo prej, je tudi leta 1921. ostala pripraven teren za habsburžanske pustolovščine. Vsled tega ji je morala Jugoslavija posvečati posebno pažnjo.

Aprila meseca je prvič poskušal obnoviti svojo propadlo vladarsko srečo Karel Habsburg. Pod napadnim imenom se je pripeljal iz Švice skozi Avstrijo na Madžarsko, kjer se je nastanil pri škofu Mikesu. S pomočjo še vedno vdane madžarske aristokracije in klerikalnih krogov se je hotel dati proglasiti za madžarskega kralja. Le odločnemu nastopu Ma-le antante se je zavaljiti, da je Karlov načrt izpodleto in da je Habsburg kmalu romal nazaj v izgnanstvo.

Karlova navzočnost v Švici se je na jesen vnovič izkazala za pretvezo, ki ima zgolj agitacijski značaj. Novembra meseca je Habsburg iznova poskušal svoje srečo. Pripeljal se je iz Švice v Soproni v zrakoplovu, zbral v Sopronju okoli sebe svoje »zveste«, imenoval celo »vlado« ter začel s četami majorja Oszturburga korakati proti Budimpešti, kjer je hotel strmoglaviti madžarskega državnega upravitelja Horthyja, da bi zopet lahko sam zasedel prestol. Vnovič se je pojavila Mala antanta, ki je s svojo krepko in odločno intervencijo zmrnila habsburško nakano po restavraciji. Habsburg je bil nato z najbližjjo okolico vred interniran in odveden na portugalski otok Madeiro, kjer biva sedaj v mestu Funchal.

Mala antanta in njeno sosedstvo

Mala antanta, politična tvorba srednje Evrope, ki si je ob svoji ustanovitvi postavila za cilj vzdrževanje miru in reda na ozemlju bivše monarhije, se je v teku prošlega leta znatno učvrstila. Že prej dogovorjena zveza med Jugoslavijo in Češkoslovasko se je najprej izpolnila s pristopom Rumunije. Podlaga za pristop Rumunije k tej zvezi je bila konvencija, ki se je že v prvi polovici preteklega leta podpisala med vladama v Beogradu in Bukarešti.

Mala antanta je bila v letu 1921. postavljena pred jako resne in trde preizkušnje. Odbiti je morala dvakrat restavracijske poskuse habsburške hiše, ki je hotela pod raznimi pretvezami zasesti madžarski prestol.

Prvo protihabsburško konvencijo je naša država podpisala že tedaj, ko je sklenila zvezo s češkoslovasko republiko. To konvencijo je znatno dopolnila dodatna pogodba k rapalskemu sporazumu, kjer sta se vlada SHS. in Italija zedinili na principu, da se habsburška vladavina v nobeni obliki ne sme obnoviti.

Prvi odločen nastop Češkoslovake, Jugoslavije in Rumunije kot habsburški restavraciji nasprotujočih držav se je izvršil v prvi polovici aprila. Vse tri nemovane države so namreč s kolektivno noto zahtevale od madžarske vlade, da mora poskrbeti za to, da se Karel Habsburg najpozneje do 7. aprila odstrani z

MARK TWAIN:

Članek Mr. Blokeja

Pozno snoči je vstopil v urad, v katerem smo nameščeni, kot drugi uredniki, naš cenjeni prijatelj, dr. John William Bloke iz Virginije, z obličjem, na katerem je bilo čitati globoko in pre-tresljivo bol, položil spoštljivo in s leškim vzdihom na mizo nastopni članek in odkorakal počasi ven. Pri vratih se je za trenotek ustavil, očividno borec se, svoja čustva toliko obvladavati, da bi mogel govoriti; potem pa je pokimal z glavo proti svojemu rokopisu in izpregovoril z onemoglim glasom: »Prijatelj moj — ah, kako strašno!« in iz oči so mu privrele solze. Bil si smo takoj ginjeni radi njegove bole-sti, da smo šele tedaj spomnili, pokli-cati ga nazaj in ga potolažiti, ko je bil že proč in je bilo prepozno. List se je že tiskal, toda ker smo vedeli, da polaga naš prijatelj važnost na to, da se članek natisne in ker smo si laskali z nado, da bo priobčenju članka dala njegovemu užaloščenemu srcu tožno zaodsenje, smo prekinili tiskanje in vstavili v svoje razpredelce:

»Strašna nesreča.« — Ko je snoči, nekako ob šestih, mr. William Schuyler, star in spoštovan meščan v South Parku, zapustil svoje stanovanje, da se napoti v mesto, kakršno navado je imel že dolgo let, izvzemši kratek čas spomladi 1. 1850, ko je moral leža-

ti v postelji vsled rane, ki jo je staknil, ko je poskušal zadržati pobeglega konja, ko se je nepremišljeno postavil v njegov vodni razor, mahal z rokami in klical, kar bi, ako bi se zgodilo le trenotek prej, živel nedvomno še bolj zbegalo, namesto da bi ga v teku ustavilo, dasi je bilo zanj samega dovolj usodno ter je bilo še žalostneje in strašnejše radi navzočnosti njegove tašče, ki je stala poleg in opazovala žalostni dogodek, ni nič manj najmanj verjetno, da ne rečemo gotovo, da je pri tem, ko se je zgodila nesreča, gledala na drugo stran, ker v splošnem ni bila živahne narave, temveč nasprotno, kakor je baje izjavila njena lastna mati, ki nič več ne živi, temveč je, polna upanja na veselo vstajenje, umrla pred več nego tremi leti, stara osemindeset let, kot dobra kristijana, brez zlobe in imetja, ker je 1. 1849 uničil ogenj vse, kar je imela na svetu. A tako je življenje. Naj nam služi ta resna dogodka v svarilo in prizadevajmo se, tako živeti, da bomo, ko pride smrt, to mogli storiti. Položimo roko na srce in objubimo svečano in iskreno, da se bomo od te ure dalje ogibali opojne čaše. — (Izvirno poročilo »California-na«.)

Tu je bil glavni urednik, napravil je vražji kraval, si pulil lase, razme-

taval pohištvo in me opsoval kakor paglavca. Kdarkoli mi zaupa list za pol ure, je dejal, me spelje na led prvo budalo, ki pride, ali prvi norec, na kate-rega naletim. In ta grozoviti članek mr. Blokeja, je rekel, je le skrupulo-strašnega čenčanja, in da v njem ni nobene misli, da nima zmisla, da se iz njega ničesar ne razvidi, in da nika-kor ni bilo potrebno, prekiniti tiskanje in ga sprejeti v list.

To ima človek od tega, če je predob-ber. Ako bi bil jaz tako neprijazen in brezdušen, kakor so gotovi ljudje, bi bil mr. Blokeju dejal, da njegovega po-ročila v tako pozni uri ne sprejemem; toda ne, njegovo žalostno sopihanje je ganilo moje srce in željno sem zagra-bil priložnost, storiti kaj, da olajšam njegovo bol. Njegovega članka niti ni-sem prečital, da bi videl, ali ni morda kaj v redu, temveč urno sem prepisal par uvodnih besed in nesel članek v tiskarno. In kaj mi je prinesla moja dobrota? Nič ko nevihto s psokvami in kletvicami.

Sedaj hočem članek sam prečitati in videti, ali je dal povoda za vse to kri-čanje. In ako se to izkaže, jih bo do-pisnik še čul od mene.

Prečital sem ga in moram priznati, da je na prvi pogled nekam konfuzen. Pregledati ga ga hočem še enkrat.

Prečital sem ga še enkrat in zdi se mi v resnici doberšno bolj zmešan kakor kedaj.

Sedaj sem ga prečital petkrat, toda še morem izluščiti iz njega zmisel, naj se imenujem Pepček. Analize ne prene-sa. V njem so stvari, ki jih sploh ne morem razumeti. Ne pove, kaj se je zgodilo z Williamom Schuylerjem. Po-ve o njem ravno dovolj, da se zanima-mo za njegovo usodo, potem pa odne-ha. Kdo je pravzaprav William Schuyler in v katerem kraju South Parka je stanoval, in ako se je odpra-vil ob šestih v mesto, ali je sploh pri-šel tja, in ako je prišel, ali se mu je kaj zgodilo? Ali je on bitje, ki ga je zadel »strašna nesreča«? Z ozirom na skrbno navajanje podrobnosti, ki jih je opažati v članku, se mi zdi, da bi se moralo več razvideti iz njega, ka-kor je to v resnici. Nasprotno pa je temen, in ne le temen, temveč popolnoma nerazumljiv. Ali je bila to, da si je mr. Schuyler pred petnajstimi leti nogo zlomil, ona »strašna nesreča«, ki je pahnila mr. Blokeja v tako globoko žalost in ki je povzročila, da je prišel sredi noči in prekinil tisk, da po-ueči ljudi o dogodku? Ali je bila »straš-na nesreča« uničenje imetja mr. Schuy-lerjeve tašče v starih časih? Ali je ot-stajala v smrti te same osebe pred tre-mi leti? (Dasi nemara ni umrla po ne-zgodi.) Z eno besedo, v čem je obsta-

jala ta »strašna nesreča«? Zakaj je stal oni bedasti osel, Schuyler, s kri-čanjem in gestikuliranjem v vodnem razoru pobeglega konja, ako ga je hotel ustaviti? In kako za vraga, ga je mogel podreti konj, ki je bil že mimo?

Kaj naj si nazadnje vzamemo za »svarilo«? In v katerem oziru naj nam bo to čudovito poglavje, polno nepoj-mljivosti, »poučno«? In pred vsem, kaj ima s tem opraviti »opojna čaša«? Ni omenjeno, da je Schuyler pil, ali da je pila njegova žena, ali da je pila njego-va tašča, ali da je pil konj — čemu te-daj namigavanje na opojno čašo? Zde-lo se mi je v resnici, da bi bil moral mr. Bloke pustiti raje sam čašo v mi-ru, potem bi se ne ukvarjal toliko s tem nesrečnim dogodkom. Čital sem ta bedasti članek zopet in zopet, da se mi vrtil v glavi. Toda kaj pametnega ne spravim iz njega. Zdi se mi, da se je res pripetila nesreča, a nemogoče je ugotoviti, kake vrste in kdo je imel pri tem škodo. Ne napravim rad, toda prisiljen sem mr. Blokeja prebrati, ako se komu izmed njegovih tovarišev zo-pet kaj pripeti, da pristavi potrebno pojasnilne opazke, da bom vedel, kak-šna nesreča je bila in komu se je pripetila. Raje vidim, da umro vsi njegovi prijatelji, kakor da se še enkrat pribli-žam blaznosti s tem, da skušam najti zmisel drugega takega umotvora.

madžarskega teritorija. Kolektivna nota je imela popoln uspeh in Habsburg se je moral vrniti nazaj odkoder je prišel.

Podprt po preveč intransigentnem stališču sedaj odločujočih evropskih vele-sil je Habsburg drugič obnovil poskus re-stavracije v mesecu novembru. Ob tej priliki se je vnovič pokazalo, kako res za potrebo obstoja Mala antanta. Zgodovina Karlovega puča v Sopronu vsebuje do-keze, da bi bila Velika antanta eventualno privolila v Karlov obstanek na Madžar-skem, ko bi ne bila zdelala na hud in od-ločen odpor Jugoslavije, Češkoslovaške in tudi Rumunije. Da se Karel zatrdno izžene iz Madžarske, na to sta bili za vsako ceno pripravljeni posebno naša država in češkoslovaška republika, ki sta v svrhu doseganja svojega cilja že odredili vsa potrebna sredstva, da se Habsburg izžene iz Madžarske, če treba, tudi s silo. Ob drugem Karlovem puču se je ponovno izkazalo, da Mala antanta ni zgradba iz papirja, temveč realna politična tvorba, s katero morajo računati vsi faktorji, tu-di veliki zavezniki, posebno v vprašanjih, ki se tičejo življenja srednje Evrope.

Ohrabrena po teh uspehih se je pribli-žala politični orientaciji Male antante tu-di Poljska. Formalno sicer ni še pristopila k nji, toda češko-poljska trgovinska pogodba, ki ima v gotovi meri tudi obrambni značaj, jasno pravi, da se poljska politika bolj in bolj oddaljuje od ma-džarofilske smeri in da se približuje ci-lju, ki je zanjo najbolj naraven. Ta cilj pa je čim trdnje in vsestransko nasto-panje s Češkoslovaško, Jugoslavijo in Rumunijo.

Madžarska se za cilje Male Antante ni dala pridobiti, da si je v tej zadevi z madžarskimi državniki med letom kon-feriral češki zunanji minister dr. Beneš. Tudi je sicer stališče Madžarske precej nasprotno politiki Male antante, vsaj do-ker prevladuje na Madžarskem sedanja politična mentaliteta. Madžarski zgornji desetističi so še vedno megalomani, sa-njajo o velikem madžarskem kraljestvu in hrepenijo po habsburški dinastiji. To seveda morda odgovarja njihovi tradiciji nikakor pa ne bodočnosti, ki jo ustvar-ja srednjeevropske male države.

Republika Avstrija, ki se je v prošlem letu borila z neznanskimi političnimi in zlasti gospodarskimi težavami, katerim je iskala pomoči najprej v plebiscitnem gibanju za priključitev k Nemčiji, se je pod konec leta, ko je doživela bridko prevaro z italijansko politiko v šoproni-skem plebiscitu, odločno nagnila k Mali antanti. Oprla se je gospodarsko na češkoslovaško republiko, a nedvoumno je, da bo gospodarskemu dogovoru v do-glednem času sledil tudi političen spo-razum. Nemška Avstrija ga bo morala podpisati, če bo hotela živeti kot samo-stojna država. Drugačen modus vivendi zanjo ne eksistira spriču dejstva, da ve-liki zavezniki za vsako ceno nasprotujejo združitvi Avstrije z Nemško državo.

Mala antanta pokazuje torej v l. 1921. politične uspehe, za katere jo lahko za-vida marsikatera evropska veselila. Ona je že nadomestila nezdravo idejo podo-navske federacije, za katero so se, na svoj račun seveda, pripravljale zavezni-ške vlade. Spriču jakosti Male antante se bo misel na podonavsko federacijo po-polnoma izgubila, kajti Mala antanta ni le votla beseda, marveč krepek činitelj, ki je izkazal, da v kritičnih trenotkih po-polnoma obvlada situacijo. Bodočnosti Male antante se odpirajo najlepši izgledi.

Italija

Po svojem prizadevanju za politično nadvlado v srednji Evropi nastopa Ita-lija kot rival proti Mali antanti. Njene aspiracije izvirajo seveda iz znanega «sacro egoismo». Italija si pripravlja te-ren za bodočnost v Albaniji, utira si pot na Madžarskem, spletkači v Sofiji, skuša tintam dregnuti celo v Bukaresti in sploh povsod v srednji Evropi, kjer meni, da bi se dalo prizadejati kaj škode v prvi vrsti jugoslovanski državi.

Razmerje med Jugoslavijo in Italijo je glasom rapalske pogodbe prijateljsko. Toda le na papirju. Rimska vlada, kateri na čelu stoji sam soprodpisnik rapalske pogodbe, Bonomi, v preteklem letu ni izpolnila obveznosti, ki jih dogovor vsebuje. Tretja dalmatinska cona še ni eva-kuirana; narod v zasedenem ozemlju ne uživa nobene pravne zaščite in nobene politične in kulturne pravice.

Kot sredstvo proti podjarmljenim Jugo-slovanom se Italija poslužuje fašizma. Kaj bi naštevati nepregledno vrsto nje-govih grehov, ki jih ima na vesti proti nam? Uničenje sokolske dvorane v Rojšanu, po-žig svetoviranskega Narodnega doma, po-novni napadi na «Edinost», buna kmetov v vodnjanskem in labinjškem okraju v Istri, bombni napad na Narodno tiskarno v Gorici — vse to so samo odlomki iz zgodovine krvavega nasilja proti našim neodrešenim bratom.

5. maja so se v Italiji vršile državno-zbornske volitve, pri katerih Gioiittijeva vlada ni dobila zanesljive trdne večine. Vsled tega je padla. Gioiittijev naslednik je postal Bonomi, po politični opredelje-nosti reformni socialist, ki pa tudi ni rešil države iz krize, v kateri se nahaja. Krvavi poboji med socialisti in fašisti so v Italiji trajali skozi vse lanske leto. Nekako sredi leta se je med fašisti in socialisti podpisal nekakšen premiren pakt, ki se pa ni obdržal zaradi fašistov-ske neznačajnosti. Miru Italija še danes nima in odredba Bonomijeve vlade za razpust vseh bojnih organizacij, tudi fašistovskih, bo ostala najbrže gol eksperi-ment, naravnost značilen za razmere, ki

vlađa v tej državi in ki jim skorajda ni več mogoče napraviti konca.

Finančno stoji Italija na slabih nogah, njen državni proračun nima ravnotežja med dohodki in izdatki, vsled česar na-staja večmilijardski primanjkljaj. S čim ga bo Italija pokrila, ne pove nihče, ne italijanski zakladni minister, ne ministr-ski predsednik in tudi ne — fašizem.

Pravico do političnega in gospodarske-ga vodstva nad nasledstvenimi državami si je hotela Italija pridobiti s konferenco nasledstvenih držav v Rimu in z gospo-darsko konferenco v Portorose. Na obeh konferencah so se njena prizadevanja iz-kazala za brezuspešna. Nasledstvene dr-žave so sicer pokazale dobro voljo za ureditev medsebojnih odnosov v vseh ozirih, zaradi katerih so bile pozvane na posvetovanja. Nič manj pa niso pokazale samostojnega nastopa, do katerega jih upravičuje njihov sedanji položaj. Lahko rečemo, da se je italijanski načrt za omrežitev in gospodarsko odvisnost od tržaškega pristanišča srečno ponesrečil. Italija je lahko izprevidela, da zanjo v srednji Evropi ni setve ne žetve. V svo-jem imperijalističnem pollepu bo Italija morala iskati odkritih zaveznikov drugod, med člane Male antante jih ne bo našla.

Ruska trgovinska mislija inž. Vorovske-ga, moskovskega delegata v Rimu, ni imela zaželjenega uspeha. Zadeva je pri-šla celo pred jesensko zasedanje parla-menta, a se kljub temu ni razčistila. Na-posled je res, da potrebuje Italija suro-vin za svojo industrijo, vprašanje pa je, če more Rusija te surovine že danes do-bavljati in izvažati.

Od italijanskih znanih mož je v prošlem letu 2. avgusta v Napolju umrl sve-tovnoznani tenorist Enrico Caruso.

Poljska in Gornja Slezija

Poljska je bila lani v mednarodnem svetu najbolj znana zaradi vprašanja Gor-nje Slezije. V tem ozemlju se je 20. mar-ca vršil plebiscit, ki je izkazal 716.406 glasov za Nemce, 471.000 pa za Poljake. Poljaki so zaradi tega takoj intervenirali v Parizu zaradi razdelitve plebiscitnega področja. Francoski ministrski predsednik Briand se je zavzel za to, da se ozemlje razdeli tako, da dobi Poljska premo-govnike, Nemčija pa poljedelske kraje. Da moralno podpre poljske zahteve, je poljski komisar za Gornjo Slezijo, Wojtek Korfanty, v začetku maja v glasovalnem ozemlju organiziral vstajo. Poljski vstaši so zasedli Korfantijevo črto in proglasili Korfantija za guvernerja Gornje Slezije. Nemci so tudi organizirali svoje oddeke in tako je postalo plebiscitno področje v kratkem prizorišče poljsko-nemških bo-jev. Slednji se je po prizadevanju zavez-niških vlad med obema strankama do-seglo premirje, usoda Gornje Slezije pa se je prepustila odločitvi Zveze narodov v Ženevi.

Tekom leta se je podpisala poljsko-rumunska in francosko-poljska vojaška pogodba. V Rigi se je 10. februarja pod-pisal mir z Rusijo. 17. marca je varšavski sejm sprejel ustavo poljske republike.

Vprašanje Gornje Slezije je končno ok-tobra meseca rešila Zveza narodov v Ženevi. Poljskim aspiracijam je bilo s tem zadoščeno in republika se je po tem dogodku lahko posvetila delu za notranjo ureditev države.

Rusija

Rusija je preživljala v letu 1921. straš-ne ure. Njeni odnosi z ostalimi svetov-nimi veselili se niso uredili. Politično prepričanje ruske vlade svet še vedno bojkotira. In pod vtisom teh dejstev ru-ska država strašno trpi, njeno ljudstvo pa umira in gine.

Glad — to je najbolj črna stran so-vjetske Rusije v letu 1921. Strogo komu-nistična politika se pri ruskem mužu ni obnesla. Vodje boljševizma so sicer pri-znali, da je strogo komunistična politika potrebna revizije, toda ta revizija je bila, v kolikor se je sploh izvršila, tako ma-lenkostna, da se ostali svet ni približal Rusiji v tisti meri kakor je to navada v normalnih odnosih.

Da bi sovjetska vlada vsaj nekoliko ublažila nasprotstva s svetom, je izjavila, da je pripravljena priznati dolgove prejš-nje caristične vlade, toda le pod goto-vimi pogoji. Zbog tega pridržka stiki med Rusijo in svetom še niso postali prisični. Ruski narod zaradi trdovratnosti seda-njih vlastodržcev, ki se drže na krmilu le zaradi dobro izvedene državne uprave, še danes gladije, ker ruski kmet noče ob-delovati zemlje za tiste, ki ga ne pre-skrbijo z drugimi življenjskimi potreb-ščinami.

10. februarja se je podpisala v Rigi rusko-poljska mirovna pogodba. 7. marca je buknil protiboljševski upor v Kron-stadtu. Po bojih z uporniki so rdeče čete zavzele Kronstadt 18. marca. 14. aprila je izbruhnila kmetijska vstaja proti boljšev-ikom v gubernijah Petropavlovsk in Kur-gau. Poleti je izbruhnila lakota v gubernijah Astrahan, Herson, Ufa, Samara in Saratov. Sledil je milijonski beg ljudstva iz gladujočih gubernij v Ukrajino, Sibi-rijo in na Kavkaz. Maksim Gorki in mo-skovski patrijarh sta apelirala na svet za pomoč gladujoči Rusiji.

Na ruskem komunističnem kongresu, meseca marca, je Lenin izjavil, da je za sporazum z zapadnimi silami. Tudi je na-glašal, da so potrebne koncesije inozem-skemu kapitalu. Glede revizije je dejal, da se morajo kmetom predpisati le neke

dajatve, z ostalimi pridelki pa smejo kmetje poljubno razpolagati. Julijski kon-gres III. internacionale se je izrekel za revizijo dotedanje taktike boljševikov, za odobritev koncesij in za zopetno uved-bo zasebne lastnine.

Od ruskih mrtvecev v letu 1921. ome-njamo samo tri: P. S. Krapotkin je umrl 8. februarja, general Kuropatkin 13. fe-bruarja, veliki knez Nikolajevič Nikolaj Romanov pa je izdihnil 16. marca v San Remu.

Anglija

Anglija je imela prošle leto mnogo opravka s svojimi kolonijami, pa tudi notranjepolitična in gospodarska vprašanja so sicer flegmatičen angleški zna-čaj precej vznemirjala. Mnogo skrbi so Angliji zadali nemiri na Irskem. Pridru-žila se jim je pozneje stavka angleških premogarjev, ki je bila gigantska borba med podjetniki in delavci ter je po tri-mesečnem trajanju končala z zmago kapitala.

Anglija je vse leto delala na to, da se njeno gospodarsko življenje, ki je tudi trpelo vsled posledic vojne, zboljša in utrdi. Bistrovidna angleška politika je splela niti med Londonom in Moskvo. Angleška vlada je podpisala trgovinsko pogodbo z Rusijo. Pokazala je s tem pot, katero morajo iti vse evropske države, ki hočejo priti do blagostanja vsaj v naj-neznatnejši meri.

Vprašanje med Anglijo in Irsko se je po dolgotrajni meščanski vojni na Ir-skem uredilo potom sporazuma. Irsko je londonska vlada povzdignila na višino ostalih britanskih dominijonov, dala ji je popolno svobodo v okviru svojega kralje-stva. S tem je rešila pereče vprašanje dolgoletnih borb Irskega naroda za samo-upravo in pripomogla sebi do miru v notranjosti države in do ugleda pred svetom.

Francija

Francija je v prošlem letu vodila svojo staroznano politiko proti Nemčiji. Pariz je v velikih skrbih zaradi vprašanja financ in obnove. Francoska državna bla-gajna nima velikega prebitka, prej trpi na primanjkljaju. Francoska vlada venomer gleda na to, kako bi se pozidal porušeni kraj, toda obnovitvena dela napredujejo počasi, ker ni na razpolago potrebnega denarja.

Zato Francozi silno drže na mirovno pogodbo, ki jo je Nemčija podpisala, in z vsemi silami pritiskajo na to, da bi iz Nemčije iztisnili čim več denarja. Vprašanje reparacij jim je glavna briga in največja skrb. Monsieur Briand vsled tega neprestano potuje iz enega evrop-skega mesta v drugo, se posvetuje z ostalimi zavezniki državniki, dela po-litično svoje sorte in vsakokrat, ko se vrne iz inozemstva s kakim neugodnim poročilom, predloži parlamentu in senatu vprašanje zaupnice, katero mu gospodje poslanci in senatorji votirajo. Francija stoji zaradi ugodnosti, katere ji nudi mi-rovna pogodba, striktno na stališču, da mora Nemčija plačati vse, kar so ji za-vezniki naložili in za kar se je tudi sama obvezala. Oportunističnega stališča Nem-čije Francozi ne upoštevajo, pa doživ-ljajo vsled tega neprestano nova razočar-anja.

2. avgusta so se obnovili odnosi med Francijo in Vatikanom.

Nemčija in repara-cije

Nemčija je imela v prošlem letu naj-več opravka z vprašanjem reparacij, raz-orožitve in Gornje Slezije.

8. marca so zavezniške čete zasedle Düsseldorf, Duisburg, Ruhrort, Kassel in Mainz. Reparacijska komisija, ki je kon-cem januarja naložila Nemčiji, da mora plačati 266 milijard zlatih mark tekom

42 let, je do 23. marca zahtevala plačilo ene milijarde mark v zlatu. Nemška vla-da je nekoliko pozneje odklonila zahteve reparacijske komisije, da mora do 1. maja plačati 20 milijard v zlatu. 16. aprila je nemški državni kabinet glede reparacij sklenil obnovo in natura. Zavezniki so sankcijam proti Nemčiji se je pridružila tudi Jugoslavija.

3. maja je zaradi krize v odškodninskih zadevah odstopil kabinet Pehrenbach. 10. maja je sestavil novo nemško vlado kancler dr. Wirth, ki je izjavil, da Nem-čija brezpogojno sprejema vse zavezni-ške zahteve. Tudi Wirth je prišel enkrat s svojo vlado v krizo, ki jo je pa srečno prehodil s sestavo novega kabineta. Pod konec leta je bila Nemčija povabljena v London, kjer je antanta pokazala voljo, da omili svoje zahteve glede reparacij. Anglija pa je celo namignila, da bi bilo treba ustanoviti angleško-nemško-fran-cosko zvezo in omiliti zahteve napram Nemčiji.

Bridko je Nemčijo zadela delitev Gor-nje Slezije, pa jo je vendar prebolela. Nemška razorožitev je nekoliko napre-dovala.

Na spomlad so v Nemčiji ponovno po-izkusili svojo moč komunisti. Uprizorili so puč, ter se na več mestih polastili državne in občinske uprave ter ustanovili sovjetske oblasti. Berlinska vlada je vsled tega v srednji Nemčiji proglasila obsešno stanje. Po hudih bojih so vladne čete puč udušile.

11. aprila je v Doornu na Nizozemskem umrla bivša nemška cesarica Viktorija Avgusta.

Med Nemčijo in Jugoslavijo so vladali ne sicer iskreni, vendar pa dobri odno-saji. Proti koncu leta se je podpisala celo jugoslovansko - nemška trgovinska pogodba.

Amerika in svetov-na razorožitev

Politika Amerike je imela mnogo dela s svojimi notranjimi in zunanji zade-vami. Najvažnejši notranji politični do-godek Zedinjenih držav je bil izpremem-ba predsedstva. Ideolog Wilson je na podlagi že prej izvršenih volitev, pri ka-terih so demokrati podlegli, odstopil svo-je mesto republikancu Hardingu.

Izprememba v predsedstvu je izzvala raznotere posledice. Pred vsem se je Amerika, ki se je prej vsled Wilsonovega vpliva odtegnila sodelovanju pri reševa-nju evropskih vprašanj, povrnila v vr-lovni svet in v reparacijsko komisijo. V poslednjo je delegirala svojega zastop-nika Boydena.

Tudi napram Nemčiji je nastopala Amerika v tem smislu. Nemška vlada, ki je na spomlad prišla v hude in nemile skripe zaradi odplačila reparacijskih stroškov, se je parkrat obrnila na Ameri-ko s prošnjo za posredovanje pri an-tantinih vladah. Amerika se za posredo-vanje ni dala pridobiti. Dala je nemški vladi razumeti, naj si pomore sama ka-kor ve in zna. Pozneje je Harding pod-pisal listino o vzpostavitvi normalnih od-nošajev med združenimi državami in Nemčijo ter Avstrijo.

Za izvenamerijske narode je zlasti va-žna odredba, da Amerika dovoli priselje-vanje le do največ 3 % vsake že v Ame-riki se nahajajoče narodnosti ali države.

Ko je Harding nastopil vlado, je izdal na ameriški narod proglas, v katerem je na kratko formuliral svoj politični pro-gram. Bistveni točki tega oklica sta no-tranje reforme v Ameriki in stališče proti evropskemu ofenzivnemu duhu. Druga točka je za nas tako važna, da je ne moremo molče prezreti.

Ze 19. januarja so se vršili na Daljnem Vzhodu, v japonskih vodah, manevri angleškega bro-voja. To se kalupda ni go-dilo brez vednosti Japonske, ki je bila z Anglijo vezana po posebni pogodbi. Paci-fik pa ni le interesna sfera Anglije in Japonske. To je brž dala razumeti vlada Zedinjenih držav s koncentracijo ameri-

škega brodnja v Them oceanu ravno v istem času, ko so Angleži manevrirali ob japonskem nabrežju.

Ze 24. januarja se je na pariški kon-ferenci antantnih premierjev načelo vprašanje Daljnega Vzhoda. 4. februarja so se v očigled nastalemu položaju pojavili glasovi, da skliče Harding svetovno mi-rovno konferenco za 4. april. Pičli mesec nato je že ameriški senat prosil Har-dinga, naj skliče konferenco Anglije, Ja-panske in Amerike zaradi posvetovanja o razorožitvi na morju. 30. maja je ame-riška zbornica sprejela predlog s poob-lastilom Hardinga za pogajanja z Angli-jo in Japonsko glede znižanja vojnih mornaric. 10. julija je Harding tudi for-malno nasvetovalno konferenco Anglije, Ja-panske, Amerike in Kitajske, katerih za-stopniki naj skušajo rešiti vprašanje Daljnega Vzhoda in problem omejitve oboroževanja. Vse imenovane države so se par dni po Hardingovem vabilu od-zvale ter prijavile svojo udeležbo pri po-svetovanjih, ki se bodo vršila.

V novembru je konferenca začela zbo-rovati. Med interesi na Daljnem Vzhodu se je v bistvenih točkah dosegel sporazum. Tudi glede oboroževanja na morju se je dosegel razmerje za morna-rijske Anglije, Amerike in Japonske po ključu 5:5:3. O razorožitvi na kopnem se v Washingtonu ti razpravljalo.

Ostali paberki

Imamo še nekaj drugih pripetljajev v svetu, ki pa niso tako važni kakor ti, ki smo jih podrobneje obdelali zgoraj. Grško-turška vojna v Mali Aziji je kon-čala s porazom Grkov. — Švica je do-bila pod konec leta novega zveznega predsednika. — Na Portugalskem sta bila dva prevrata, katerima je vsako pot sle-dila nova vlada. — Ustreljen je bil špan-ski ministrski predsednik Dato in izvršil se je tudi ponesrečeni atentat na pred-sednika poljske republike Piłsudskega. — 12. aprila je zakonodajna skupščina v Kantonu izvolila za predsednika Kitajske dr. Sun-Yat-Luna.

Sklep

Na kakšni točki se nahaja danes Evro-pa? Njeno najbolj pereče vprašanje je problem moralne, gospodarske in deloma tudi še politične obnove. Moralno obnovo ji more prinesiti edinole čas sam, dočim morajo gospodarskemu preporodu utreti pot evropske države same. Anglija, go-spodarsko in finančno najjača evropska veselila, je to že izprevidela ter je za-čela opuščati vsa podjetja, ki ne odgo-varjajo praktičnemu smislu ter orienta-cije. Londonski državniki, ki so prvi po-kazali na potrebo obnove stikov s sov-jetskimi Rusijo, uvajajo v življenje tudi idejo kooperacije z Nemčijo, katere prak-tični duh je in bo za razoroženo Evropo velikega pomena. Angleži izvrstno raz-umejo, da je danes, ko se je vojno in po-vojno sovraštvo že nekoliko uneslo, Ev-ropi potrebno novo življenje, ki ga je treba začeti na razvalinah preteklosti. Za to življenje je v prvi vrsti potrebno gospodarsko sodelovanje vseh držav, prijateljev, bivših sovražnikov in nevtralecev. To linijo zastopa angleška politika s po-gumno gesto, s preračunanim razumom in z dobrim praktičnim izkustvom.

Ali bo prihodnost Evrope, njenih po-sameznih velikih in malih držav srečna in vredna zavdanja? To zavisi ne le od evropskih državnikov, ne le od posamez-nih narodov, nego od vsakega posamez-nega člena človeške družbe. Če bo vsak vztrajno delal, pobijal lenobo in pametno izkoriščal darove, ki mu jih je naklonilo življenje, potem se nam ni bati za pri-hodnost. Kljub vsem zaprekam, ki danes naš napredek še ovirajo, bomo potem nadaljevali razvoj v tisti meri, ki jo nu-dijo dobri življenjski pogoji vsakemu organizmu, ki živi neki svrhi.

JADRANSKA BANKA

BEOGRAD

TRST

Delniška glavnica: K 120.000.000.

Delniška glavnica: Lir 15.000.000.

Rezerva: K 60.000.000.

Rezerva: Lir 5.000.000.

PODRUŽNICE:

Beograd, Celje, Cavtat, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Sarajevo, Split, Šibenik, Zagreb

Trst — Zadar — Opatija — Wien.

JADRANSKA

NASLOV ZA BRZOJAVE:

BANCADRIA

Prejema vloge na knjižice, tekoči račun in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji. Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Naš američanski oddelek stoji v zvezi z vodilnimi bankami v Ameriki in je v neposrednem stiku z našimi izseljenci.

Afiliran zavod: FRANK SAKSER, STATE BANK.

82 Cortland Street.

New-York, City.

Velike in male skrbi

Japonska in Amerika

Evropa je postala pozorna na Japonsko šele za časa rusko-japonske vojne, ki se je leta 1905. končala tako nesrečno za rusko ekspanzivno politiko na Daljnem Vzhodu in ki je imela za posledico, da je od tedaj precej neznan obočna država stopila v krog svetovnih velisil. Ob izbruhu svetovne vojne so zapadne evropske velisile seveda računale tudi na Japonsko, ki je res vstopila tudi aktivno v njilove vrste. Tako je imela Japonska znatno vlogo pri sklepanju evropskih mirovnih pogodb, ki so tudi njej prinesle nekaj otokov v Tihem oceanu.

Vstop Japonske v svetovno vojno je dal ameriški vladi priliko, da se je mogla vreči nemoteno in z vsilo na organiziranje silnih armad in vojne industrije, ne da bi naletela na prevelik odpor prebivalstva, kajti antagonizem med Japonsko in Ameriko je že staro-ga datuma. Nasprotstvo so plemenskega, vojaškega in gospodarskega značaja. Japonska meri nad 400.000 km². je goste obljubljena in vsled tega sama ne more preživeti niti lastnega prebivalstva. Treba je torej za kruhom v tujino. Amerika se Japoncev brani na vse načine, ker so Japonci skromnejši in cenejši ter po javnem mnenju tudi »drugača« manj vrednega plemena. Saj je znano, da Japonci in Kitajci po ameriških zakonih ne morejo nikdar postati ameriški državljani.

Japonska, ki s svojim velikim otočjem zapira pot na Kitajsko in v Sibirijo, ima po Velikem oceanu polno večjih in manjših otokov, ki so velike strateške važnosti. Ti prihajajo v poštev kot oporišča za vojne ladje ali pa kot izhodišča ofenzivnih izkrcanj na ameriškem obrežju.

Toda tudi Zedinjene države so znamenita sila na Tihem oceanu, saj imajo v posesti velevažni Panamski prekop in nebroj otokov, ki so ravnotako velikega vojaškega pomena. Slednjič pa pride v poštev tudi gospodarsko tekmovalstvo Japonske in Amerike, ki se je po vojni še poostriilo, ker so Zedinjene države ravno v vojni povzdigle nile svoje industrije na epohalno višino. Vsi navedeni faktorji so torej netili požar, ki bi prej ali slej izbruhnil. Oboroževanje na obeh straneh je bilo veliko. Nove ladje so se spuščale v morje in dan na dan je postajalo jasnejše, da mora priversti oboroževanje teh dveh tekmecev v bližnji prihodnosti do vojne, ki bi bila brez dvoma dolgotrajna, krvava in negotova. Tega silnega oboroževanja bi Japonska, ki ni preveč bogata, ne mogla vzdrževati. Amerika pa bi, ker nima obvezne vojaške službe, morala zanemariti svoj gospodarski razvoj zaradi neproduktivnega oboroževanja.

Ta položaj je privedel predsednika Zedinjenih držav, da je sklical svetovne velisile, da bi se pogodile za omejitev oboroževanja. To se je zgodilo v prvi vrsti zaradi Amerike in Japonske. Kitajsko vprašanje je pri tem stopilo v ozadje. Kitajska ostane kljub vsemu, kar je bila, žora v rokah vsemogočnih. Predstavniki velisil imajo danes v rokah vesoljni svet.

Zadnja pogodba v Washingtonu je za sedaj ustavila vojne priprave. Grozeč spopad med belim in rumenim plemenom je za enkrat odстранjen. Japonska se je morala vkloniti močnejšim, mali narodi v Aziji in Evropi pa so prisiljeni sprejeti vse te sklope, ne glede na to, se li tičejo njihovih življenjskih interesov ali ne. Če je na vsi odstranjena nevarnost nove vojne, je tudi to za človeštvo velika pridobitev.

Razorožitev na morju

V petek, dne 16. decembra je bil objavljen v Washingtonu popoln tekst službene deklaracije o vprašanju pomorskega sporazuma med Zedinjenimi državami, Anglijo in Japonsko glede tonaže velikih bojnih ladij prvega reda.

Sprejel se je predlog ameriške vlade, ki zahteva propore 5 : 5 : 3. Kar se tiče utrdb in pomorskih baz na Pacifiku, ostane v veljavi status quo, t. j. utrdb in pomorske baze se ne smeje razširjati in utrjevati; toda od te raztrinkije so izvzete: Nova Zelandija, Avstralija, Havajsko otočje in otoki, ki obkrožajo Japonsko, ter obale Zedinjenih držav in Kanade, kjer posamezne države obdržijo popolno svobodo.

Ameriška propozicija glede števila bojnih ladij in glede tonaže, ki jo obdrži vsaka izmed treh omenjenih držav, se je spremenila le v toliko, da sme Japonska obdržati mesto bojne ladje »Setsu«, svojo najnovejšo bojno ladjo »Mutsu«, tako da se zviša celokupna tonaža japonskih velikih bojnih ladij od predvidenih 299.700 ton na 313.000 ton.

Da se vzdržijo ravnotežje porušenega razmerja, je odločeno, da sme Amerika dograditi dve bojni ladji, ki se nahajata še v konstrukciji, in sicer »Colorado« in »Washington«, a mesto njih mora razorožiti dve drugi bojni ladji, in sicer »North Dakota« ter »Delaware«. Na ta način obdrže Zedinjene države 18 bojnih ladij s tonažo 525.850 ton proti 500.650 tonam, kakor je bilo določeno v prvotni propoziciji.

Anglija zgradi še dve bojni ladji tipa »Host«, a zato razoroži štiri bojne ladje, in to: »Erin«, »Roi George V.«, »Centurion« in »Ajax«. S tem bo imela Anglija 20 bojnih ladij mesto prvotno predvidenih 22. Tonaža novih angleških ladij bo znašala 74.000 ton, a tonaža onih štirih ladij, ki se imajo razorožiti, 96.000 ton. Mesto prejšnjih 604.000 ton obdrži Anglija po novem aranžmaju le 582.000 ton, to je 56.000 ton več kot Amerika.

Celokupno število velikih bojnih ladij, ki se imajo uničiti, znaša po prvotnem načrtu 66, po novem aranžmaju pa 68, njih tonaža po 1.878.000 ton proti 1.861.000 tonam.

Doba desetih let ostane neizpremenjena. Graditi se ne smejo nikake bojne ladje razen onih, ki so določene po novem aranžmaju.

Ulster

Sporazum, ki ga je sklenila angleška vlada z Irco, je našel med slednjimi živahen odpor. Nasprotuje mu nič manj nego tretjina irskih poslancev, uod njimi njihov dosemlanji voditelj in »predsednik irske republike«. Tem se zdi, da so irski zastopniki na pogajanjih preveč popustili, posebno glede Ulstra.

Mi smo že koj po prvih vestoh o sklenjenem sporazumu opozorili na to okolnost; saj so se v preteklosti skoro vedno pogajanja med nasprotnima strankama razbila na tem, da so Irco absolutno reklamirali zase Ulster, dočim so Ulstrovci ravno tako brezpogojno zahtevali, da ostanejo direktno z Anglijo.

Kaj je pravzaprav ta Ulster? Ulster se imenuje severni del irskega otoka; ima pretežno anglikansko, to je protestantsko prebivalstvo, ki se šteje za Angleže in ne mara niti slišati o tem, da bi bilo irske narodnosti. Treba seveda pripomniti, da glavni del Ircev na govori več irsko marveč angleško, da si je pri tem neizprosno sovraznik Angležev, od katerih se razlikuje glavno po svoji katoliški veri, vrh tega pa po vsej svoji zgodovini, po socialnem stanju in mentaliteti. Ulsterci so v glavnem potomci angleških kolonistov, ki so se naselili na otoku za verskih bojev v Angliji, ko so Anglikanci in Kalvinci z vsemi sredstvi, tudi z razlaščevanjem in z nasilno kolonizacijo skušali iztrebiti katolicizem.

Pa tudi Ulster sam ni morda homogeno angleški, imamo marveč tudi v njem krepko manjšino irsko orientiranega prebivalstva; že v neposredni bližini Belfasta, glavnega središča Ulstercev, so irska mesta.

Gospodarsko se Ulster razlikuje od prave Irce po tem, da je zelo industrijalen, dočim je domala vsa Irca z edino izjemo glavnega mesta in še nekaterih, a maloštevilnih večjih središč povsem poljedelska dežela. Ko so

tekem sinfeinske borbe Irco proglasili in izvajali bojkot zoper Angleže, niso marali prodajati svojih živilekih proizvodov Ulstru, in ne kupovati od njih industrijskih izdelkov. Toda v Belfastu so se temu bojkotu posmehovali, češ, naša industrija sploh ne reflektira na irski trg, živila nam pa mnoge dežele. zlasti Danska pošilja celo ceneje.

Ulsterci so tudi očitali sinfeincev sovjetske tendence, republikanstvo in mržnjo do Anglije, zagovarjačoj nasproti temu v politiki monarhizem u. absolutno zvestobo do Anglije, s katero hočejo ostati v čim tesnejši zvezi. Kajti oni se smatrajo kot del Anglije, ne kot del Velike Britanije.

Pod temi vidiki si moremo dokaj dobro predstavljati, kako se bodo odločili Ulsterci. Kakor znano ima Ulster že svojo posebno vlado in poseben parlament, katerega je otvoril dne 22. junija t. l. angleški kralj ob veliki slovesnosti in med silnim navdušenjem, dasi tudi ob veliki policijski zastraženosti z ozirom na možnosti sinfeinskih nemirov. Takrat je izrazil kralj željo, da bi mogel kmalu z enako slovesnostjo otvoriti parlament tudi v južni Irski, in da bi nato po doseženem sporazumu delovali južna in severna Irška skupni v slogi in miru. Na drugi strani so ulstrski voditelji koncedirali v skrajnem slučaju nek skupen svet za celo geografsko Irsko, v katerega bi tudi oni poslali svoje delegate. Kakor pa je videti, jim daje najavljjši sporazum tudi v tem oziru proste roke. Stališče historične Irce tedaj ne bo obveljalo.

Potemtakem bomo imeli v Evropi poseben irski dominion, dočim se bodo dali Ulsterci zastopati v angleški zbornici, dasi bodo imeli obsežno avtonomijo.

Angleži v Egiptu

V glavnih mestih Egipta se bijejo ljuti poulični boji; s krvavim strahovanjem skušajo Angleži udušiti nemire, ki jih je med egiptovski domačini povzročila aretacija znamenitega Zaglulpaše, voditelja takolimenovanih egiptovskih nacionalistov, ki zahtevajo popolno osvoboditev Egipta izpod angleške oblasti.

Egipta ne smemo šteti med navadne kolonije, ki bi jih bilo tako lahko obvladati. Kajti vloga, ki jo je igral Egipt vedno v politiki bližnjega orijenta, kamor moramo še šteti to bogato deželo, ni bila taka, da bi se dala Nilova dežela kar tako uvrstiti med angleške kolonije. Posebno pa je važno, da je zavzemal Egipt važno mesto v politiki tudi v najnovejši dobi, v zadnjem stoletju.

Pod Turčijo je imel Egipt vedno široko samoupravo, turška nadoblast je bila skoro da le nominalna. Po Napoleonovi ekspediciiji pa se je silno povzdignil pod vlado svetovnega namestnika Mehemed-Ali-ja. Ta je vladal v deželi povsem samostojno; preuredil je vojsko in upravo po evropskem vzorcu, zboljšal poljedelstvo in pošiljal mlade Egiptčane v Evropo, da se tam seznanijo v podrobnem z evropskimi uredbami. Sultan mu je poveril tudi upravo v Arabiji, s svojo močno vojsko pa si je sam podvrnil Nubijo, Kordofan in dr. Ko se je v Grčiji vnel upor, je mogla Turčija stredi le s pomočjo Egiptčanov; v zahvalo je dobil Mehemed Ali od Sultana še gospostvo nad Kreto, dočim je zahteval za svojoega sultana Ibrahim pašalika Damask. Kar pa mu sultan tega ni hotel izročiti, se je vnela l. 1831. vojna med Egiptom in Turčijo, v kateri so egiptčanske čete zmagovito osvojile Sirijo in vdrl v Malo Azijo, premagale turške armade in korakale proti Carigradu, ki ga je le intervencija Rusije rešila. Sirijo je res dobil Mehemed Ali, ki je sedaj imel v oblasti močeno državo. Deset let pozneje je sicer intervencija Evrope krčila oblast Mehemed Alija na Egipt v Nubijo, toda ustanovila tu dedno namestništvo njegove rodovine.

Dočim nam to poglavje pripoveduje o veličini egiptovske moči, pa predstavljaj sledeče nasprotno začetek egiptovske odvisnosti od zapadne Evrope.

Ko je bil dograjen Sueški prekop, se je vpliv zapadnoevropskih držav v Egiptu vedno bolj večal. Vsed važnosti te dežele na potu v Indijo sta se tu koalali za prvenstvo Anglija in Francija. Izrabili sta finančne zadrege takratnega namestnika ali Kediva, t. j. podkralja Izmail paše, ki je za utrditev in razširjenje svoje oblasti ob gorenjem Nilu trošil velike vsote, ki si jih vzpričo slabega gospodarstva ni znal drugače pridobiti, nego da je oddajal vedno večje trgovske privilegije Evropejcem. Angleži so pokupili od zadolženega Kediva večino akcijsk suoškega prekopa ter dobili na ta način odločilni vpliv na upravo podjetja. Hočeš nočeš je moral naposled Kediv privoliti v angleško-francosko kontrolo finančne uprave. Francoski in angleški uradniki so dobili vedno večjo veljavo v deželi, postali so celo člani ministrstva. Vse to je seveda vzbujalo vedno večjo nejevoljo domačinov, ki si je iskala duška v ponovnih nemirih l. 1879. do 1882. Naposled pa je sledil splošen upor nacionalistične stranke s ciljem, da je odpraviti finančno kontrolo Evropejcev in odstraniti njihove uradnike. V Aleksandriji so domačini pomorili evropske prebivalce in požigali njihove hiše, kar je imelo za posledico oboroženo intervencijo Anglije, ki je l. 1882. po bombardiranju zasedla Aleksandrijo, Kairo in ostali Egipt.

S tem se je začela okupacija Egipta po Angležih, ki je ostala trajna, da je imel sprva posebno pa oficijelno, le provizorni značaj. Egiptovsko vojsko so reorganizirali angleški častniki, angleški polki so ostali v deželi, vsakemu ministstvu je bil prideljen angleški tajnik.

Nadaljnjo stopnjo v razvoju političnega položaja Egipta je prinesla svetovna vojna. Ko je napovedala Turčija v novembru 1914. Angležem vojno, je izvedla Anglija v decembru 1914 sledeče izpremembe: Nad Egiptom je bil proglašen angleški protektorat, suverenost turškega sultana nad deželo ukinjena, dotedanji Kediv Abbas II. Hilmi, ki se je nahajal v Carigradu, odstavljen, nato pa njegov stric Hussein Kamil proglašen kot sultan za vladarja Egipta.

Pri tem je ostalo. Proti angleškemu protektoratu se bori danes nacionalistična egiptovska stranka, zahtevajoč popolno samostojnost dežele. Treba pa je pripomniti, da je velika večina Egiptčanov miroljubna in več ali manj pasivna; na politiki sodeluje le tenka plast doslej gospodujočih velikašev, in pa meščanstvo v največjih mestih dežele. Tega se Angleži dobro zavedajo, zato se ne bodo prenaglili. Izhod iz položaja zanje prav gotovo ne bo katastrofalen.

Božična polemika o detetu v jaslicah

Kje je največ nezakonskih otrok? Se največja nemoralnost? Itd. Takšne so sedaj skrbi »Novoga Časa«, ki se v svoji božični izdaji zaletava v »Jutro«. Ne moremo mu pomagati. Če bi bil »Novi Čas« list, nasproti kateremu bi izdalo sklicevanje na resnico, potem bi mu najprej povedali, da »Jutro« sploh ni pisalo tega, kar se mu očitja, marveč da je drug list dodal ta komentar in da je »Jutro« le suboparno zabeležilo, da je v Sloveniji največ nezakonske dece v vsej Jugoslaviji. V polemiki, ki je nastala med novinami, se je potem povedalo, da to dejstvo znači nizko stanje morale, »Novi Čas« pa je odgovarjal, da tudi v Franciji morala ni visoka, češ da so se tam po vojni zločin splava itd. podvojili. Tudi je rekel, da sicer vsa čast iztočnim bratom, da pa imajo baje neke navade »iz turških časov«. In končno ga srbi jezik, pa nas vprašuje, kje je največ sifilitikov in dece s podedovanimi posledicami te bolezni.

»Novemu Času« svetujemo, da naj se ne spušča delj na to polje in naj po obli-gatni nestvarni repliki utihne. O tem predmetu bi se namreč utegnil najti ravno-dovednej, ki bi vprašal ali niso izvestne »turške navade« znane tudi v farovžih; dalje bi si lahko kdo izmislil in bi povprašal, ali niso baš »krščansko-socialni« Avstriji in »krščansko-nationalni« Mađžari zanesli največ sifilitičnega zla v Srbijo? Končno bi utegnil kdo svetovati

brumnemu »Novemu Času«, naj vendar stopi k našim dermatologom specialistom in jih vpraša, ali je Slovenija kaj na bojiš-tem pred Srbijo, in ali ni bila baš Brejčeva koalicijska vlada, v kateri so klerikalci z vsi svojo pezo pritisnili, da se je kasernirana prostitucija odpravila in da se je raznesla tajno, nekontrolirano kužno vlačugarstvo, ki nam še hujske truje mladino!

Tudi bi lahko v takni polemiki prišli na vprašanje velikih mest, dalje na zgodovino o papeštvu in njega hinavski nemorali. Izkratka, moglo bi priti do razprave, ki bi bila »Novemu Času« dokaj neprijetna.

Demagogija, ki jo boče »Novi Čas« n-ganjati, ni pravo sredstvo za tako pereče vprašanje. Z nobenim sofizmom se ne da oddisputirati statistična ugotovitev, da je nezakonske dece v Sloveniji več, ko na Hrvaškem ali v Srbiji. Ta pojav je socialen in moralen, — in je lasten vsem agrarnim klerikalnim deželam. Ali naj primerimo Slovenijo z Bavarsko? Ostali bi v istem zgodovinsko-kulturnem krogu. Ta pojav kaže, da dosedanj način življenja pri nas ni zdrav, ker se celavsta vrsta ljudi ne more poročiti, ampak ima nezakonsko deco; ta deca je preganjana in mora v hinavskem javnem mnenju nositi posledice za »materin greh«. Gotovo je, da se srbsko-hrvatski kmet bolj zgojda ženi in da je nezakonako de-te n. pr. v Srbiji nekaj zelo redkega.

O tej razliki naj »Novi Čas« razmislija, je prizna in potem naj bo pošten in naj razmislija o vzrokih, ki jih je mnogo; med njimi je tudi klerikalizem s svojo hinavščino. Naloga naprednjakov je, da dobi »dete« v jaslicah ugodne življenjske pogoje in da mu ni treba nositi odgovornosti za očitke, rojene iz klerikalnega licemerstva, potem se tudi statistike ne bomo bali, kakor se je boji »Novi Čas«.

Španska bolezen v Nemčiji

V južni Nemčiji se je zopet pojavila takozvana španska bolezen, ki se razširja z velikansko naglico. Med ljudstvom vlada zaradi tega silno razburjenje. Samo v mestu Mannheimu je že obolelo nekaj tisoč ljudi. Nekateri uradi in tvornice imajo zaznamovati kar polovico bolnikov. Bolezen se razširja v istem obsegu tudi po drugih mestih.

Žrtve kuge in kolere.

Po raznih uradnih statistikah kulturnih evropskih držav je v preteklem letu razsajala kuga najbolj v angleški vzhodni Indiji, kjer je umrlo 113.000 ljudi. V nizozemski Indiji je zahtevala kuga 8800 žrtev. V Siamu je umrlo za kugo 67, na Kitajskem — v kolikor je znano — komaj 7 oseb. V Franciji je bilo 30 slučajev, v Anglije eden. Iz Rusije in Poljske ni točnih podatkov, vendar pa je sgarao, da je tamkaj za kugo pomrlo izredno mnogo oseb.

Apno zdravilo proti jetiki.

Pariški zdravnik dr. Cantiere je obvestil medicinsko akademijo v Parizu o novi metodi zdravljenja tuberkuloze. V svoji spomenici opozarja najprej na dejstvo, da niti eden od delavcev, ki delajo pri peči za žganje apna, ni obolel na jetiki. Zato je dr. Cantiere poskusil zdraviti svoje bolnike tako, da jih je postavil v enake atmosferske prilike, v kakršnih žive imenovani delavci. Rezultat je bil zelo ugoden, ker je mogel zabeležiti 40 odstotkov ozdravljenja. Slične poskuse z istim rezultatom je napravil že tudi neki njegov stanovski kolega.

Komfort v cerkvah.

Ker v zadnjem času v angleških cerkvah prisostvuje vedno manj vernikov, so duhovniki prišli na idejo, da uredijo cerkve z vsem mogočim modernim komfortom, da ne bi verniki v njih prav ničesar pogrešali. Zato bodo nadomestili dosedanje klopi v cerkvah z udobnimi naslonjači, kakor v gledališčih. Namesto dosedanje prižnice bo postavljen za propovednika govorniški oder, da ga bodo mogli poslušalci za časa njegovega govora tudi gledati — kakor katkega govornika. Vrh tega bo v vsaki novo urejeni cerkvi tudi garderoba za obleko, kakor v kavarnah in gledališčih. Namesto orgelj, ki so bile dosedaj glavni instrument cerkvene glasbe, pa bodo po cerkvah nastopali orkestri.

TOVARNA

PEKO

ČEVLJEV

Glavna pisarna in zaloga na debelo in drobno:
Ljubljana, Breg št. 20.

Peter Kozina & Co.

Tržič (Slovenija)

Izdeluje čevlje za gospode, dame, dečke in deklice
iz lak-, boks-, ševro-usnja ter drugega materiala.
Najmodernejše oblike! Konkurenčne cene! Najsolidnejši izdelki!

Srečno in veselo novo leto 1922
vsem svojim p. n. odjemalcem, prijateljem in znancem naslednje tvrdke:

Prva Mariborska tvornica mila, Maribor.

Glavno zastopstvo za Slovenijo:

R. BUNC in DRUG

CELJE LJUBLJANA MARIBOR

Kavarna „Leon“

(Leon in Fani Pogačnik)

Ljubljana, Stari trg.

Josip Šenica

Ljubljana

Dunajska cesta - Za Beogradom 6

Mizarska tovarna

Srečno in veselo novo leto 1922.!

Tvrdka The Rex Co.

Ljubljana, Gradišče 10. Telef. 268.

Glavno zastopstvo pisalnega stroja „UNDERWOOD“ in razmnoževalnega aparata „OPALOGRAPH“.

Srečno novo leto 1922.
želi vsem svojim cenj. odjemalcem

DRAGOTIN ČUTIC

puškar

Maribor, Slovenska ulica št. 18.

Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim cenj. obiskovalcem

S. FRIEDL

Maribor, hotel „MERAN“

Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim odjemalcem i prijateljem

FRANC CERAR

tovarna slaničkov in klobukov
Stob-Domžale

Srečno in veselo novo leto 1922.
želi vsem znancem, prijateljem in gostom

MIRKO FURLAN

gostilna pri „Francu“

Trst Gor. Logatec

Srečno in veselo novo leto 1922.
želita vsem svojim gostom, prijateljem in znancem

Aleš in Rezi Zalaznik
restavracija „Slon“.

Julio Meinl d. d.

Zagreb

PODRUŽNICE:

Ljubljana, Aleksandrova c. 1

Maribor

Osijek

Novi Sad

Srečno novo leto 1922.
želi vsem svojim cenjenim posetnikom itd.
oglasni zavod

I. SUŠNIK

Maribor, Slovenska ulica št. 15.

Uspešno leto 1922.

želi vsem svojim odjemalcem
tvrdka

R. BUNC in DRUG

Celje Ljubljana Maribor

„Balkan“

Delniška družba za mednarodne Transporte
LJUBLJANA, Dunajska cesta

Ljubljana **J. MAČEK** Ljubljana
Aleksandrova c. 3 Aleksandrova c. 3

= Franc Lavtižar =
mesar

Ljubljana, Sv. Petra cesta 83.

pleskarski **Ivan Bricelj** pleskarski
mojster mojster
Dunajska c. 16 - Ljubljana - Dunajska c. 16

D. ZDRAVIČ trgovina z usnjem in
kožami divjačine
Ljubljana, Florjanska ul. 9

JOSIP REBEK

LJUBLJANA - Stavbeno ključavničarstvo - LJUBLJANA

T. GROŠELJ

trgovina z delikatesami
LJUBLJANA, Poljanska cesta 7

Spedicija in carinsko posredništvo
Lud. Ševar vd., Rakek
želi vsem svojim cenjenim klientom
srečno in veselo novo leto!

Srečno novo leto
vošči

vsem cenjenim odjemalcem
Jos. Rajšter, Šoštanj-Celje
tovarna kandit in slaščic.

Srečno in veselo novo leto

želi
modna trgovina
A. Šinkovic nasl. K. Soss
v Ljubljani, Mestni trg 19

IVAN ZUPANČIČ
restavracija
Ljubljana, Ahadjeva cesta 15.

FRIDERIK ŠERBEC
trgovac
Ljubljana, Stari trg 4.

Zadruga sodavičarjev za Slovenijo
v Ljubljani, Martinova cesta 11.

EMIL MORE
sodavičar
Ljubljana, Martinova cesta 11.

Splošno krojaštvo Joško Sušnik
Ljubljana.

Oroslav Čertalič
Ljubljana, Sv. Petra cesta 33.

A. Pöschl
Glavna zaloga kanditov in slaščic
tvornice Josip Rajšter, Šoštanj
Ljubljana, Gosposvetska cesta 7.

Gostilna „Pri Korlnu“
Spodnja Siška
Gosposvetska cesta 66
Josipina in Karol Cigler.

Manufakturna trgovina SNOJ & MODIC
Ljubljana
Prešernova ulica.

Modistka M. Sedej-Strnad
Ljubljana
Prešernova ulica.

M. ROSNER & Co. nasl. Viktor Meden.

Delniška družba pivovarne „UNION“
Ljubljana - Spodnja Siška.

Specialni artistični atelje za
črkoslikarstvo
Pristou & Bricelj
Ljubljana, hotel „Malič“.

Jos. Eržen
slaščičarna
Ljubljana, Kongresni trg 19.

Centralna vnovčevalnica
za
živino in zaklano živino
d. z o. z.
v Ljubljani.

Hinko Sevar
Stari trg št. 34

Edvard Skopek
urar
Mestni trg št. 8

Osvald Dobeic
Trgovina
z mešanim blagom

Franc Kraskovic
Konfekcijska in modna trgovina
Stari trg št. 22

Franc Korošec
strokovni urar
Florjanska ulica št. 31

Kavarna Vospernig
Sv. Jakoba trg št. 34

Ivan Seliškar
urar
Ljubljana, Rožna dolina

DERENDA Fran
veletrgovina s konfekcijo
in manufakturnim blagom
LJUBLJANA
Emonska cesta št. 8

Trgovina s čevlji Julija Stor
Ljubljana
Prešernova ulica.

Utrinki iz življenja ljudi in prirode.

Čas

Kaj je čas? Vrag vedi, kaj. Filozofi, astronomi, fiziki in razni drugi učenjaki so o tem že mnogo pisali in razpravljali. Mi ga merimo na leta, mesece, tedne, dneve, ure, minute, sekunde. A to vse je merjeno le po načinu, kako se zemlja suče okoli sonca. In to je bore malo in tem velikem svetovju. Mi se že čudimo, če čitamo da je drugod čas »eno uro« pred nami, ali pa, da je drugod čas, ko je pri nas noč. Če pa se malo dvignemo s svojega ozkega zemškega stališča, pa spoznamo, da časa sploh meriti ne moremo. Ko zazvonijo v zvoniku dvanajst, stopimo v novo leto in se nam zdi, da smo naredili nekaj skok, čas pa gre mirno svojo pot naprej, sekunda za sekundo, minuta za minuto, ura za uro. Pravzaprav so vse samo trenutki. Čas je brez začetka in brez konca, čas je večnost, neskončnost in se meriti ne da. Mi vsi smo samo pojavi v tem času, pridemo in odidemo in vprašanje je samo, kako smo izpolnili svoj čas.

Čas pa ni samo naš — mi smo samo osebe in kot osebe smo del celote; zato je vprašanje, kako smo izpolnili svojo dobo, ali smo nadaljevali delo prednikov ali smo zapustili delo naslednikom, da ga bodo nadaljevali v zmislu napredka. Mi vsi smo dediči preteklosti, ki se nekaj časa motovili v tem večnem kolutu in prepuščamo svojo zapuščino onim, ki gredo za nami. Sicer ne utegnemo razmišljati o tem, življenje nas sili živeti in prepuščati vprašanja višjim duhovom. Na Silvestra pa se nam zdi, da plavamo v svetovju in se radi oziramo naprej in nazaj.

Neka tajna sila nas sili, da dajemo odgovor za celo leto, kakor čutimo to zvečer, ali na koncu tedna, na koncu meseca. Račun! Včasih smo nezadovoljni in delamo dobre sklepe. Posebno ob koncu leta, navadno — brez uspeha.

V življenju ločimo delaven čas in počitek. Pri nas se je uveljavilo po svetopisemsko, da šest dni delamo in sedmi dan počivamo. Sveta cerkev je poskrbela za to, da imamo še nekaj dni počitka po vrhu.

V praznikih pa je sedaj težava. Nekateri pravijo, da jih je preveč. Na Češkem so na primer odpravili vse razen treh državnih, in glej, vključ temu, da tam ni cerkvenopobožnih ljudi, vendar so prazniki ostali. Je že tako — recimo nava. Zdaj bodo skušali vsaj v šoli praznike odpraviti. Pri nas je ta stvar vsled treh vrst bolj važna in sami ne vemo, kako bi to uredili. Cesar Jožef je svoj čas z vsjo državno silo posegel v to vprašanje, pa ni imel posebnega uspeha.

Poleg nedelj in praznikov imamo vsak dan svoj prosti čas. Ne vsi in ne vsaki: eden več, drugi manj. Kolbach je napisal komedijo: »Človek, ki nikoli ne utegne«. Pri tej igri se nasmejejo, a spoznate obenem, da nekateri ljudje sploh nimajo časa. Drugi ga imajo zato seveda preveč.

Pravilna razdelitev delavnega in prostega časa je važna stvar — za življenjsko ekonomijo. »Nar. Listy« so letos za božič postavili na razne znane osebe politike, umetnike, pisatelje, znanstvenike itd. vprašanje: »Kako uporabljati svoj prosti čas?« — Odgovori v božični številki tega lista so bili zelo zanimivi. Iz kazalo se je, da mnogi ljudje sploh nimajo prostega časa, oziroma da ne poznajo oddiha in delajo neprestano. Eni politizirajo noč in dan, drugi ustvarjajo umetniško, tretji mislijo. Neka Rusinja je rekla, da smo sploh v Evropi preveč materijalni. »Čas je zlato« — vidiš napisano povsod. Bodisi da to vzamemo dobesedno ali pa v prenešenem pomenu, Rusinji se zdi, da premlajo časa posvečamo duševnemu razmišljanju, svojemu notranjemu življenju, onemu večno lepemu, ki je na svetu tudi brez zlata. Mogoče Rusi raje filozofirajo nego delajo, in njihova sedanja kriza je posledica tega filozofiranja.

Mi se držimo gesla: najprej živeti, potem filozofirati (primus vivere — deinde philosophari); zato se ženemo pred vsem za denarjem, ki je naša podlaga življenja! In za to je treba časa. Gotovo je, da so ljudje, ki prostega časa ne poznajo, ki so neprestano »prezreli«; govorijo pa tudi, da bi si prav lahko malo oddahnili in bi se zato še ne podrli svet. Nekaterim ni dano, oziroma pravijo, da sploh ne morejo »odnehati«: ako niso

pri delu, pa mislijo in snujejo nove načrte. Naše skrbne gospodinjice v tem oziru res nimajo »prostega časa«.

So pa ljudje, ki imajo prostega časa odveč. Vidite jih, kako postajajo po ulicah, posedajo po kavarnah itd. Sploh ne vedo, kam bi s časom. Takim ljudem je čas dolg, ali pa dolgačas. So ljudje, ki jim ni v življenju nikoli dolgčas, in so ljudje, ki se v življenju dolgočasijo. Prvi so srečnejši od drugih. Dolgočasje je pogosto dokaz duševne siromašnine. Tu in tam je to bolezen in zdrav delavec človek ne pozna dolgega časa. Brezdelje je greh proti človeku in proti družbi. Počitek je opravičeno plačilo po storjeni dolžnosti.

Danes imamo dvojne vrste ljudi: eni bi najraje samo počivali in dobro živeli, drugi garajo in se ženo za žive in mrtve. Ako je res, da vsak človek in vsak rod pride na svet, da izpolni svoj čas, potem se moramo zavedati, da je nas usoda postavila v čas velikih dolžnosti, zato ker je šla pred nami doba velikih pravic: »Resnica je, da danes mnogi ljudje delajo več, nego jim veleva dolžnost, še več pa je onih, ki delajo manj. Zato nekateri nimajo niti prostega časa, drugi pa se dolgočasijo«.

Ob času, ko prestopamo iz enega leta v drugo, je dobro, da malo premišljamo o tem. Zavedati se moramo, da smo vsi otroci enega sveta in da nihče ni prišel samo zaradi sebe na svet. Vsi smo dolžniki preteklosti in moramo postati upniki bodočnosti, če nečemo, da smo »zamudili svoj čas«.

Zato naj vsak izpraša vest, ali je pri pomogel s svojim delom k tisti skupni sreči človeštva, ki je naš namen na zemlji. Zrtvovati mora vsak del svojega »časa« za skupno stvar; edino na ta način damo času kar je njegovega, kakor on daje nam, kar je našega.

V današnjih razmerah je treba posebno ekonomije časa — in vsi smo prisiljeni delati več nego sicer, kakor mora n. pr. cela vas, ki jo je zadela kaka katastrofa, delati nekaj več, da si zopet opomore. Taka vas po katastrofi je danes vsa Evropa, in če nečemo ostati berači, je treba porabiti čas in delati.

Zivimo v velikem času. Ni dvoma! Predniki bi nas zavidali za to, da smo doživeli te velike dni — potomci se bodo radovedno ozirali na nas nazaj. Zivimo pred očmi preteklih in bodočih generacij. To nas sili tem bolj, da izpolnimo svoj čas, da bomo vredni naslednjih pravih in vrednih prednikov drugih. Zavedajmo se, da smo majhen del večnosti in da tvorimo majhen kos svoje zgodovine. Bodočnost bo sodila, ali smo bili vredni sinovi svojega časa.

Rekordni intervju

Triminutni razgovor z ameriškim finančnim ministrom Hooverjem. Dvanajst minut časa za vprašanje in odgovor.

Ameriški novinar si je že od nekdaj svest, da se najraje in največ čitajo intervjuji. Z ameriškega stališča se izplača novinarju razgovor z vsakomur, pa naj bo to gospod Porenta, ki se pred sodiščem loči od nezveste žene, ali pa Roy Gordener, kalifornijski vlogar, ali bokser Jack Dempsey, ali filmska igralka, ali ugleden državnik. Za dobrega novinarja ni nikjer meje.

Intervjuji imajo v sebi nekaj demokratičnega, oni te zbližajo z dotičnim, ki odgovarja na vprašanja. Časopisni intervju je, kakor če se bralec sam razgovarja z dotično »izprašano« osebo. Takšna osebna nota in zasebna zadeva so najbolj priljubljene ameriškega novinarju. On odvzame osebnostim njihov pravilni svetniški sijaj z glave in nam pokaže zanimivega izprašanca v domačem razgovoru.

Pri nas doslej še ne damo mnogo na takšne razgovore. Od prej smo navajeni, da plemiško — feudalna družba ni pustila k sebi nikogar. Raje se je oddajala z nekim zidom nedostopnosti, navznoter vzvišenosti. Ali si moremo predstavljati intervju n. pr. s Stürgkhom ali kakšnim njegovim zastopnikom na Bleiweisovi cesti? Sedaj na

prihaja čas, ko bo intervju tudi za naš postal priljubljeno in iskano sredstvo za novinarje in bralece.

Za evropske pojme so intervjuji ameriških novinarjev čisto nekaj ekscentričnega. Vkljub temu je v njih nekaj novega, originalnega, svežega. V njih je tudi nekaj demokratičnega duha, dela in zdravega humorja. Evropejec, ki sodi vse na svoj sofisticirani in melanholični način, žal nima mnogo zmisla za zdrav suhoparni ameriški humor.

Ameriški novinar John D. Erwin je sklenil, da uveljavi ameriški pregovor »Čas je denar« tudi v intervjujih. Izmisli si je triminutne intervjuje. Prva njegova žrtev je bil Herbert Hoover, med vojno svetovni diktator za živila in sirovine, sedaj ameriški finančni minister, prijatelj Wilsona i Hardinga. Intervju sam se je vršil na sledeči način:

Novinar se javi, da prihaja ugotoviti, v koliko minutah more Hoover — pri največji poletni vročini — odgovoriti na 15 vprašanj, ki zanimajo vse svet.

»Za kaj gre pravzaprav?« vpraša Hoover.

»Ugotoviti hočemo, kako naglo iščemo delate«, odgovori Erwin. Hoover razume in se zasmeje. Ura kaže 5 in 49 minut.

Prva minuta.

Prvo vprašanje: »Kateri trenutek Vašega življenja je bil najbolj razburljiv?« Hoover odgovori: »Vi se šaljite. Pojdva kar k resnim vprašanjem!«

Drugo vprašanje: »Kateri sport Vam je najljubši?« Hoover: »Lov na ribe!«

Tretje vprašanje: »Ali svetujete mladini, da se posveti politik ali zaslužku?« Hoover: »Zaslužku, zaslužku!«

Četrto vprašanje: »Ali so vse svetovne gospodarske razmere v zadnjem letu tako izboljšale, kakor ste pričakovali pred letom dni?« Hoover: »Še več kot sem pričakoval!«

Peto vprašanje: »Ali se človeštvo vrača k temeljnemu potrebam, o katerih ste večkrat govorili, k večji delavnosti in manjšim ekstravagancam?« Hoover: »Da!«

Šesto vprašanje: »Če bi Vi sedaj dobili mesec dni dopusta, kam bi se obrnili in kaj bi delali?« Hoover: »Šel bi v Kalifornijo, v hribe, s svojima dvema sinoma, in bi tam živel pod milim nebom ves mesec.«

Druga minuta.

Hoover je odgovarjal celo naglo. Sedmo vprašanje: »Katera znanost je v zadnjih letih kar najbolj napredovala?« Hoover privkral pomislja, vendar ne dolgo: »To vprašanje je zelo obširno. Mislim, da brozična telegrafija. Njene možnosti so neomejene.«

Osmo vprašanje: »Katerega konjčka največ ljubite?« Hoover: »Nobenega.«

Deveto vprašanje: »Na kateri uspeh svojega življenja ste najbolj ponosni?« Hoover: »Ne odgovarjam. Vprašanje je neumestno in prerano!«

Deseto vprašanje: »Katera osebnost je tekom Vaših obsežnih svetovnih potovanj na Vas najgloblje vplivala?« Hoover pomislija, potem odgovori: »Bilo bi nepremišljeno, če bi na to odgovoril.«

Enajsto vprašanje: »Ali Rusija v naši dobi napreduje ali nazaduje?« Hoover: »Nedvomno nazaduje!«

Tretja minuta.

Hoover odgovori na zadnja štiri vprašanja točno v 30 sekundah!

Dvanajsto vprašanje: »Ali res verujete, da še danes žive morski roparji?« Hoover: »Imam zanesljiva poročila, da so takozvane piratske ladje v zadnjem času obilo zaslužile.«

Trinajsto vprašanje: »Ali ste kdaj razmišljali, da bi bili bolj srečni v drugi

karijeri in ne v tej, ki ste si jo izbrali?« Hoover: »O tem nisem še razmišljal.«

Štirinajsto vprašanje: »Koliko ur na dan delate?« Hoover: »Ne vem, nisem jih nikdar štela.«

Petnajsto vprašanje: »Katera reč je Hoover: »Ne vem druge, ko medsebojno največjo zapreko svetovnega mira?« — na nesporazumljenja in prepirljivost.«

S tem je bil intervju skladen. Ura je kazala 5 in 31 minut 50 sekund. Hoover je odgovoril na stavljenih 15 vprašanj v 30 sekund manj ko treh minutah, in je torej dosegel rekord.

Detektiv Dougerty na delu

Kadar se govori o detektivih, je treba vedno v prvi vrsti omeniti Ameriko in potem Anglijo. Obe imenovani državi imata najbolj sposobne, naravnost ženijske detektive, ki izvršujejo v resnici še večje vrstolomnosti, kakor jih je čitati po raznih detektivskih romanih. Morda je to priročajati tudi dejstvu, da so sijajno plačani in zelo naobraženi. Poleg tega je tamjaj tudi izredno mnogo privatnih detektivov, ki se bavijo samo z najbolj zamotanimi stvarmi in zaslužijo pri tem velike vsote.

V Ameriki je bil strah in trepet vseh lopovov George Dougerty, ki je bil nekaj časa tudi policijski komisar v New Yorku. Pred par leti so bili odkriti na njegovem posestvu v Kaliforniji veliki petrolejski vrelci in od takrat je postal milijonar in tudi zapustil detektivsko službo. Pred kratkim je prišel v Evropo na letovishte in se je pri tej odliki nekaj dni zdržal tudi v Berlinu. Seveda nekdanji stražni detektiv ni hotel opustiti velikih, da ne bi posetil berlinske kriminalne policije in posebno še znanega komisarja Trettina, ki se je njegovega prihoda izredno razveselil in ga prosil takoj za pomoč.

Pred nekaj meseci je izginila v Ferrari v Italiji zbirka medaljonov, obsegajoča 8470 komadov. Po precej zanesljivih poročilih je bila zbirka prenešana v Berlin. Treba je bilo torej najti način, kako bi se vjel premeten tat v sigurno past. Dougerty je takoj privolil v sodelovanje. Berlinska policija je dala po svojih tajnih zaupnikih takoj razglasiti po berlinskih lokalih, da je prišel jako bogat Amerikanec, ki zbira medaljone in plačuje ogromne vsote. Pri nakupovanju se sploh ne ozira na to, odkod izvirajo ponudene stvari. Istočasno so bili po vseh berlinskih listih objavljeni inserati, da zbira neki Amerikanec medaljone posamično ali cele zbirke in plača vsako vsoto. Dougerty se je v resnici nastanil v hotelu »Explanade« in čakal na prodajalce. Samo dva dni!

Tretji dan sta prišla k njemu dva človeka, ki sta vprašala za »načrta« medaljonov, češ da imata precej takih stvari na prodaj. Vrata jih je takoj poslal k bogatemu Amerikancu Dougertyju. Toda možakarja nista imela blaga s seboj, pač pa sta posveznice predmete natančno opisala. Za celo zbirko sta zahtevala 750.000 mark. Amerikanec se je dolgo pogajal, končno pa se je pogodil z njima za pol milijona mark. Da bi izgedala kupčija čim bolj resna, jima je izplačal takoj 50.000 mark z izjavo, da se po ostali znesek brzojavno takoj obrne v New York. Prosil ju je samo, da bi si smeli zanimivo zbirko natančno ogledati. Gospoda sta v to tudi privolila. Sedli so v avtomobil in se vsi trije odpeljali v neko berlinsko predmestje. Dočim je vozil njih avto popolnoma zmerno, pa jim je sledil v gotovi razlalji policijski šef Trettin s svojim avtomobilom. Avto se je ustavil pred hišo in

Dougerty je odšel v stanovanje tujcev, da si ogleda zbirko medaljonov. Ko je uvidel, da ima pred seboj ukradeno zbirko iz Ferrarija, je stopil proti oknu in zapalil smoklo. To je bilo namreč dogovorjeno znamenje.

V trenutku se je pojavila v sobi policija, ki je aretirala oboje lopova in zaplenila ukradeno blago, ki je bilo še nedotaknjeno. Tako je torej bivši ameriški detektiv dokazal še enkrat svoje velike zmoglosti in pripomogel berlinski policiji, da je izsledila dragoceno ukradeno zbirko, kateri sama morda ne bi nikdar prišla na sled.

Iz dežele slonov

V angleški Indiji uporabljajo slone tudi za vožnjo topov vseh mogočih kalibrov. Ti sloni so tako izborno dresirani, da se na gotova znamenja sami postavijo v tri ali štirioglate formacije. Seveda se mnogokrat tudi zgodi, da se sloni nočejo pokoriti zapovedim svojih gospodarjev in so potem, ker je disciplina v vojski pač najvažnejša stvar, kar najstrožje kaznovani. O tej kazni je bilo predloženo vojnemu svetu sledeča poročila:

Osemdeset slonov je dobilo ukaz, da se takoj razporede v vrsto. Ko so se že razvrstili, je bil priveden neki slon pred ostale v težkih okovih. Batenjski častnik je stopil naprej in predčital sledeči odlok:

»Št. 37. Vojaški slon Sulejman je morda v slabem razpoloženju postopal grdo s svojim gonilec, s čemer je napravil škodo njemu in njegovi družini, a tudi državi, ki je morala plačati odškodnino. Vrh tega je nepokornost slona povzročila tudi nered v kateriji. Zato je obsojen na 20 udarcev s sulico, 12 dni pa ne dobi redne krme.«

Med čitanjem je postal slon nervozen in je pričel piskati skozi nos. Zdi se, da je bil, kakor da razume vsako besedo obsojence. Po razsodbi se je moral izvesti kazen. Slonu so poverili noge, nato pa privedli 12 drugih slonov, ki so izvršili odrejeno kazn. Siromašni slon se je sicer branil, toda zaman, ker ni mogel uteči.

Ta pripovedka je lahko tudi izmišljena, a je vsekakor dobra. Angleški častniki so jo servili svojim bralecem kot jako resno stvar.

Atomi in molekuli

Popolnoma nov in čudovit svet se nam odpre, če proučujemo lastnosti in zakone najmanjših teles, ki sploh eksistirajo. Vsakemu je znano, da se da vsako poljubno telo razdeliti, razdrobiti ali razpršiti na vedno manjše delce. Če en tak delec zopet raztočimo v še manjše praščke, postanejo po nekaterih poskusih ti drobci tako majhni, da jih s prostim očesom ne moremo več zaznavati, vidimo jih le še s pomočjo močno povečalnih stekel. Nastane vprašanje, je li mogoče tudi ta mala telesca razdeliti v še manjše delce. Da, to gre, toda le do gotove meje. Ko smo prišli do te skrajne meje, je ni sile, s katero bi mogli ta mala telesca razcepiti v dva ali več delov.

Prišli smo do najmanjših materijalnih delcev, takozvanih atomov. Vsako telo obstoji iz neštete množine atomov, najmanjših svetov, ki jih pozna fizika. V enem samem 1 cm³ železa je n. pr. naplopičenih nad 20 trilionov železnih atomov. Ti atomi pa ne ležijo v železu mrtvo eden na drugem in eden poleg drugega, ampak so medsebojno ločeni v malih razdaljah in se neprestano ter hitro gibljejo v silno malih krogih ali elipsah.

Če vzamemo kako poljubno telo, n. pr. kosček krede v roko, tedaj se niti ne zavedamo, kako življenje in vrvenje vlada v tem malem prostoru, ki ga zavzema krede. Na milijarde najmanjših teles brni in živi svoje čudno življenje v notranjosti

GUSTAV MEYRINK:

Kozlovska kislina

Malaga je čudovito lepa. Toda vroča. Solnce tam ves dan pripeka na strne griče in zori vino, ki raste tam na prirodnih terasah.

V daljavi na modrem, tihem morju bela jadra. Kakor galebi.

Debeli menihi gori v samostanu Alkazaba so postali bogati in ponosni, bogati od samega guindra, ki ga pije sami vojvode.

Kdo ne pozna guindra iz samostana v Alkazabi, — Tako ognjen, tako sladak, tako težak: po vsej Španiji se govori o guindru.

Pa samo izvoljeni si ga nalivajo v drage čaše, kajti drag je kakor samo tekoče zlato.

Ves bel molit tam samostan v nočnomodrih cencah visoko iznad mesta in zadnji žarki ga zlate.

Pred leti so bili samostanski bratje tako revni, da so morali iti prositi blagosloviljat Malajane, ki so jim dali zato za ubogajme malo mleka, ali sočivja ali jaje.

Potem je prišel novi opat padre Cezareo Ocariz, mili, in jim je prinesel zemeljske sreče.

Okrogel je bil in zadovoljen kakor krogla, in koder je hodil, je širil veselje razpoloženje.

Vitke deklice iz okoličanskih vasi so kar drvele k njemu, kadar je on spovedoval. O kako so ga imele rade! Saj je tudi za najbolj vroče poljube dajal le milo pokoro.

Balsa je umrl. trgovec z vinom, in je zapustil svoje malo posestvo pri samostanskem vrtu bratom, ker mu je opit s svojo tolažbo tako silno olajšal zadnje ure.

In padre Ocariz je blagoslovil pokojnikovo posestvo. Odprl je sveto pismo in je pokazal menihom tisto prispodobno o vinogradu. In bratje so kopali in kopali, da so se jim vidle grude že čisto črne v žareči solnični luči in da so gonjaci oslov začudenj postajali na prasnih potih okrog vinograda in jih gledali.

E, takrat je šel šlo, ko so bili bratje še mladi in suhi, in ko njihove roke niso tako zelo občutile žuljev.

Tam v senci pa je sedel opat in je metal krušne drobtince golobčkom, ki so prileteli na dvorišče.

Njegov okrogli, rdeči obraz se je zadovoljno smehljaj in je pohvalno in hrabreče prikimal, če si je kateri imed bratov odpočil in si brisal pot raz čelo. Tupatam pa je tudi groze tlesknil z rokami, če si je bil opal kak španski smrkevce približju ograje.

In ko je odzvonilo angeljsko čiščenje, in ko je vel z morja bladen, mil blagoslov, je dosti rat še dolgo sedel pod murvo in gledal v zaliv, kjer so se igrali valčki.

In ko so se zahajajoči solnčni žarki pomešavali s penami valov v blesteče, raztopljeno zlato, tedaj je postalo vse tako pokojno in v temo se potapljajoče daljne doline so čakale na molčale.

Tedaj je dal poklicati starega Manuela, vrtnarja trgovca Otera, ki je poznal vse skrivnosti vinarstva kakor noben drug človek na svetu, in ga je poslušal. Murvini listi se šumeli vsi v skrbah, kakor bi bili hoteli preumetiti tiste rdeče besede, da bi jih ne žul noben nepoklican.

Z glavo je majal debri opat, ko mu je pravil Manuel, da je treba vroči v moč, ko vre, etare kose usnja, čim sta

režje, tem bolje, — se tako zviša aroma vina, Ostro je zrl starec v obraz ali govori resnično.

Ko je bilo že temno, — se začelo senčce tja za zelene griče, tedaj je rekel opat: »Pojdj z mano sedaj moj sin, hvala ti. Glej, že frčijo okoli hudičeve luštavke.« S tem je meril na netopirje, katerih ni mogel trpeti. »In blagoslov Device na tvoja pota!«

Potem je prišla modra, molčeča noč s svojimi tisoči prijaznih oči in v spočnem pristanšču so žarele iskre.

Leto za letom so viseli po letah težki, težki grozdi.

Kako je divjalo in besnelo mlado vino v kleti, kakor bi hotelo ven, na prosto, kjer je bilo rojeno!

Cisto malo sodov je bilo in menihi so mrmrali, da je tako trdo delo obrodilo tako malo sadov.

Padre Cezareo Ocariz ni rekel niti besede in seje samo zvito nasmehn — če je prišla ženska s pismi za naročila. Modra, rdeča, zelena pisma, z grbi, in zavito pisava, iz vseh krajev Španije.

Šele, ko je dospelo pismo — z dvora, s kraljevim pečatom, tedaj ni ostalo več skrito:

Vino iz samostana Alkazaba je postalo malaški biser. Kakor starodaven purpur, tako dragoceno je bilo. Z zlatom so ga odteljavali in njegov vonj so opevali v pesmah in popevkah.

Vladarji so ga pili in visoke gospe, in so poljubljali kapljice z robov čaš.

Samostan je obogatel in kakor se je praznila klet, tako so se polnile skrinje z bogatimi zakladi.

Namesto stare kapele je nastala nova, in mogočno, srebrni zvon »del Espiritu Santo« je pel slavo Gospodu in njegov glas je zvenel nad dolinami kakor blagoslov.

Bratje so postali debeli in okrogli in so komodno posedevali po kamenitih klopih.

Kopali že dolgo niso več. Grozdje pa je raslo še kakor poprej, čisto samo od sebe. To je bilo menihom prav.

Jedli so in pili, same enkrat na leto so šli v procesiji v klet s svojim opatom, ko je vrelo vino in so gledali mežikaje, kako je vrget opat v vsak sod dec pol starega čevlja. To je bila vsa skrivnost, kakor so mislili in veselili so se s pobožnim starecem, ki je za to slavnostno priliko vedno sezul svoje lastne čevlje in jih lastnoročno razrezal.

krede. Odpira se našim začudenim očem nov svet, kateri se mora istotako pokoriti teklelini naravnim zakonom.

Silno težko je prodirati človeški duh v skrivnosti teh malih svetov, kajti ni ga mikroskopa, ki bi pokazal našim očem atom kakkega telesa. Vendar človek ni miroval tako dolgo, da se mu ni vsaj deloma posrečilo razrešiti uganke malih svetov.

V naslednjem hočemo podati nekaj glavnih in najvažnejših rezultatov tozadnjih znanstvenih raziskovanj. Ogledimo si v duhu najprej en atom kakkega poljubnega telesa n. pr. plina kisika. Ima obliko popolnoma pravilne kroglice, ki je bolj elastična kot biljardna krogla. Odlikuje ga velika samostojnost; ne samo da ga ne moremo na noben način razbiti v dva ali več delov, se kaže njegova samostojnost tudi v tem, da ga ne moremo povečati. Če bi ga hoteli siloma zvezati s kakim drugim atomom, vrže ga takoj od sebe. Toda ta jeza ne trpi dolgo; ko se je njegov nasprotnik oddaljil na gotovo distanco, se mu zopet zasmili in ga vabi k sebi. In res, oba atoma se začneta približevati eden drugemu toda zopet le do gotove meje. Takoj nato se počneta znova oddaljevati in za tem zopet približevati. Ta igra se ponavlja nešteto krat brez konca in kraja. Vsi atomi kisika so enako veliki in enako težki.

Izredno zanimivo je dejstvo, da privlači atom kisika atome nekaterih drugih tujih teles s prav posebno močjo in silo. Tako mu je n. pr. prav posebno ljub atom plina vodik; eden mu niti ne zadostuje; počuti se najbolje, če kroži v njegovi neposredni bližini dva vodikova atoma. Kakor tvorijo solnce s svojimi planeti poseben sistem zance, takozvani solnični sistem, tvorijo istotako en atom kisika in dva atoma vodika nov celoten in samostojen svet; kemija ga imenuje molekul. Iz molekulov sestavljeno telo je torej že bolj komplicirano kot telo, sestojenje iz samih atomov. Prva telesa se imenujejo sestavljena, druga pa prvine ali elementi.

V svrhu boljšega umevanja zgoraj omenjenih dejstev napravimo sledeči poizkus: V steklenico imamo mešana dva popolnoma prozorna plina, kisik in vodik. Iz steklenice spustimo skozi slamnato cevko, namočeno v milnici, nekaj kubičnih cm te mešanice; tedaj se napravi na koncu slamnice mal mehurček. Ako se dotaknemo z gorečo vžgalico mehurčka, razpoči isti mahoma s silnim pokom: iz mešanice vodik in kisika pa nastane istočasno novo telo, to je voda. Pred poskusom so bili v steklenici mešana atoma vodika in kisika; pri poskusu so se pa strnili po en kisikov in dva vodikova atoma v molekule, ki tvorijo skupaj vodo. Voda je tedaj sestavljeno telo. Podobno je sestavljena kuhinjska sol iz plina klor in kovine natrija.

Kemija pozna danes že nad 200.000 razno sestavljenih teles, dočim poznamo samo 78 prvih ali elementov. Elementi so vse kovine, plini vodik, kisik, dušik, kelij t. dr., dalje jod, brom, žveplo, fosfor, ogljik t. dr.

Dr. Fr. Cadež.

HINDENBURG IN VILJEM.

Maršal Hindenburg je pisal razčesariju Viljemu obširno pismo o uničevalni politiki antante. Antanta je izsilila priznanje, da je Nemčija zakrivila svetovno vojno, »a meni je znano«, pravi Viljem, »kakšno vneto je bilo Vaše Veličanstvo za mir.« Viljem mu je odgovoril in pojasnil svoje ravnanje, odkar je odšel iz domovine, da bi ji pripomogel do ugodnejšega premirja. A vse njegove žrtve so bile zaman. Kljub temu prenaša mirno sovražno sramotjenje in psovovanja in sestavlja zgodovino svojega dela. Dokazati hoče, da Nemčija ni hotela vojne, sicer bi jo pričela lahko že za časa burške ali pa rusko-japonske vojne, ko je bila zmaga gotova. »Zahtevam«, pravi Viljem, »da se me postavi pred sodišče, nemški narod pa naj se zaveda, da je njegova sveta dolžnost, da pokaže svetu čisto resnico.« Viljem je torej še vedno stari, zakrpani grešnik.

NOVINARSKI DOKTORAT.

Novinarska šola v Lipskem je izposlovala, da se morejo na vseučiliščih polagati strogi izpiti za novinarske stroke in da se more s to stroko doseči doktrinarni filozofije.

Stari Manuel jim je dostikrat pravil, da ni samo čevlji, ki napravi vino tako dobro, ampak da so še druge reči zraven. Usnje devajo skoro vsi Malažani v vroči mošt. Gotovo so vzrok temu samo blagoslovljena tla pododovnega vinograda.

Pa kaj je vse to brigalo brate: s lince je sijalo, grozdje je zorelo in dvornih dobavitelj je prišel točno vsako leto iz Madrida, vzeti sodečke in plačal denar.

Nekega jasnega jesenskega dne je padre Ocariz zasjal tam v svojem stolčku pod murvo in se ni več prebudil.

Dol v dolini so zvonili zvonovi. In odnesli so ga ven na božjo njivo. Zelena, revna, hladna postelja. Poleg rajnih opatov je ležal.

Mavriška razvalina gori na vrhu griča je metala na njegov grob svojo senco. Veliko majhnih, temnomodrih cvetk je bilo na grobu in ozka kamnita plošča: Requiescat in pace.

Kardinal iz Saragosse je poslal mladega opata.

Padre Ribas Sobri. Zelo učen mož, globoka znanost, študiral je pri jezuitih, bil je suh in je imel trdno voljo.

Gospodarstvo

Deruta naše valute v starem letu

Gospodarska razmišljanja na starega in novega leta dan.

Vrednost našega dinarja v Curihu kaže napram švicarskemu franku v preteklem letu sledeči razvoj:

4. januarja	16.6 %
9. februarja	16.9 %
3. marca	16.3 %
5. aprila	16.3 %
9. maja	16.1 %
7. junija	16.4 %
8. julija	15.6 %
19. avgusta	13.5 %
14. septembra	11. - %
11. oktobra	8.6 %
15. novembra	7.4 %
15. decembra	8.4 %

Dne 9. novembra notira naša valuta v Curihu najnižji tečaj: 5.20 centima za 1 dinar ali 1.90 centima za 1 jugo-krono.

Dve tretjini preteklega leta je stala vrednost dinarja skoro na istem mestu, njegov katastrofalni padec, ki nam vsiljuje razmišljanje na starega leta dan datira iz zadnjih štirih mesecev. Za razmeroma nizko stanje valute v prvih osmih mesecih preteklega leta, ki je karakterizirano po svoji stabilnosti, nahajamo vzroke še v prejšnjih letih 1919. in 1920. Naše gospodarstvo in naš zunanje-politični položaj izražajo v valuti navzlic skrajno neugodnim vestem o četvi zaradi dolgotrajne suše tendenco po stabilnosti, ki je istovetna s prvo stopnjo izboljšanja notranje vrednosti valute. Poglobitev gospodarske krize datira od septembra in doseže svoj višek v prvi dekadi novembra, ko znaša padec valute ca 60 % napram tečaju v februarju. Ravno v ta čas padejo albanske homatije in puš bivšega cesarja Karla.

Kje tiči glavni vzrok 50odstotnega padca vrednosti naše valute? Pred odgovorom na to vprašanje, je treba konstatirati dvoje važnih stvari, ki bi mogle imeti usodepoln vpliv na valuto:

1) količina v prometu se nahajajočih novčanic in dolg države pri Narodni banki ter

2) plačilno in trgovinsko balanco Jugoslavije.

Količina v prometu se nahajajočih bankovcev je znašala koncem leta 1920. ca 3100 milijonov dinarjev, dne 22. junija 1921. leta 3.693 milijonov dinarjev, dne 22. septembra 4.347 milijonov dinarjev in dne 8. novembra 4.559 milijonov dinarjev (dan najžgega tečaja naše valute v Curihu). Dolg države pri Narodni banki je znašal 31. decembra 1920. leta 1.709 milijonov dinarjev, 31. marca 1921. leta 2.012 milijonov dinarjev, 22. junija 2.745 milijonov dinarjev, 15. septembra 3.059 milijonov dinarjev.

Preteklo leto 1921. moremo po razvoju tečaja dinarja deliti v dve razdobji: prvo razdobje stabilne vrednosti naše valute obsega prvih šest mesecev, drugo, v katerega padajo začetki valutne derute, pa traja od približno 1. julija do tretje dekade septembra. Potem nastopi mrzlično padanje do kritičnega dne 8. novembra.

V prvem razdobju stabilne valute se je povečal promet novčanic za 593 milijonov dinarjev, dolg države Narodni banki za 1.036 milijonov dinarjev.

V drugem razdobju začetkov valutne derute pa se je povečal promet novčanic za 654 milijonov dinarjev in dolg države Narodni banki za 304 milijone dinarjev. Ta konstatacija se mi zdi posebno važna.

Glede trgovinske bilance se nam pokaže, ako stavimo uvoz in izvoz v prvih polovicah leta 1920. in 1921. v odstotno razmerje, sledeča slika:

	Uvoz	Izvoz
1. polovica 1920.	79-91 %	20-09 %
1. polovica 1921.	64-35 %	35-65 %

V prvem polletu 1920. je bil torej uvoz za 297.8 % večji od našega izvoza, v istem času 1921. pa samo za 80.46 %.

Konec je bilo zlatih časov brezdelja, hlapce so odpustili in zopet so se vzdihaje sklanjali debeli menihi pri trgatvi nad trtami v vinogradu. Pozno v noč so morali klečati na kolenih in moliti, moliti.

V samostanu najstrožja observanca, svinčeno molčanje. Povešenih glav, stoje se morajo učiti bratje naizust: Non est sanitas in carne mea...

Na dvorišču raste trava med kockami na tlaku in beli golobje so odleleli. Iz pustih celic je čuti tuborne reke: Unusquisque carmen brachij sui vorabit.

Kadar zasije mrzlo jutro, lahko vidiš temne postavbe, ki gredo molit v kapelo in mrmrajoči glasovi molijo tam ob svitu utripajočih sveč «Salve Regina».

Trgatev je končana. Strogo se je ravnal Don Pedro Ribas Sobri po receptih svojega mrtvega prednika, svoje lastne čevlje je vrgel v odprte sode, natančno kakor onl. Kar šumelo je v obokani kleti, ko je vrelo in besnelo vino.

Kralj bo zadovoljen z guindrom.

Tudi to dejstvo je važno za nadaljne razmišljanje.

Na zgoraj postavljeno vprašanje, kje tiči glavni vzrok 50odstotnega padca vrednosti naše valute v zadnjih petih mesecih preteklega leta, mislim, da bi bil sledeči odgovor pravilen:

Povpraševanje po devizah in tujih valutah vsled zapadlih obveznosti iz uvozne trgovine je bilo vsled večjega izvoza manjše. Uvozna trgovina ne nosi krivde na valutnem padcu.

Tudi dolg države pri Narodni banki ni zadosten vzrok padanja valute. Kakor je iz zgoraj navedenih podatkov razvidno, se je povečeval dolg države pri Narodni banki v prvem razdobju stabilne valute po 172.6 milijonov dinarjev (vprrečno) na mesec, v dobi začetkov valutne derute pa samo po 121.6 milijonov dinarjev na mesec.

Delni vzrok padca valute leži gotovo v povečanju količine nepokritih novčanic. V promet je odšlo v prvem razdobju stabilne valute povprečno mesečno samo 99 milijonov dinarjev, medtem ko je vlada na novo tiskala in dala v promet v dobi valutne derute povprečno po 261.6 milijonov dinarjev na mesec, torej 2,63krat toliko kakor v prvi dobi. Albanski nemiri in poostreno razmerje med Madžarsko in malo antanto so zahtevali vedno nove milijone.

Po ravnomer obravnavnem razdobju so prišli nad našo državo oni temni oblaki, na katere se je pripravljala cela srednja Evropa že par mesecev prej. Italijanske intrige, albanska vstaja in naša po njej izsiljena protiakcija, Karlov puč in mobilizacija pomenijo tedne najnižjega stanja naše valute. V Curihu notira dinar komaj 5 do 6 centimov, država izdaja v promet še vedno po ca 200 milijonov dinarjev nepokritih novčanic. Za ves čas drugega razdobja, posebej pa v mesecih oktober in november prodaja inozemstvo naš denar, ker se ga polaseča strah pred novo vojsko. Popolno nezaupanje v našo valuto je logična posledica italo-madžarskega kompota, ki vsebuje Karlov puč in albanske vstaje. To nezaupanje v naš novce še ni prenehalo. Če se neko dokrat ustraši, se drugič ne podaja rad v nevarnost. Povečana inflacija, običajna spremljevalka mobilizacij in vojn, daje temu nezaupanju še novo hrano.

Tako zaključujemo staro leto 1921. z žalostno konstatcijo, da so našim nižjim in srednjim slojem odjedle Italija, Madžarska in deloma naša lastna zunanja politika, ki ni imela dovolj sreče, v preteklem letu marsikateri prav zelo potreben in krvavo zaslužen krajcar, ravno na ta način, da je rušila vrednost valute in s tem dvignila draginjo.

Upravičeno stiskamo pesti proti Rimu in Budimpešti. Vendar to ne zadostuje. Novo leto zahteva več. — O tem prihodnjik.

Evgen Lovšin.

Posojilo v inozemstvu

Pod tem naslovom prinaša beograjski «Novi Zivot» od dr. Novakovića zanimiv članek o izgledih našega posojila v inozemstvu. Novaković izvaja, da v današnji povojni dobi ni mogoče dobiti naših držav posojila v inozemstvu, ki bi se porabilo za pokritje državnih deficitov, za zboljšanje tečaja dinarja ali za kakoli temu slično. Nasprotno pa bi se moglo dobiti posojilo za investicije, za nabavo železniškega materiala in v vezi s tem za gradbo železnice tako v Franciji kakor v Angliji.

Gotovo je, da nam danes ne bi dala nobena država posojila v kovancem zlatu. Zaradi tega je treba gledati, da dobimo posojilo v taki valuti ki se vsaj po današnjem stanju in tečaju je najbolj blizu zlati pariteti. Pri sklepanju posojila pa je treba imeti obzir poleg na vrednost dotične valute še na ceno materiala, ki bi ga morala na račun posojila država vzeti na svoj dolg.

Gre v prvi vrsti za železniški material, ki je najdražji in relativno i absolutno v Angliji, mnogo cenejši v Franciji, gotovo najcenejši v Nemčiji.

Dr. Novaković meni, da bi posojilo, sklenjeno na Francoskem, bilo za nas ugodnejše od onega v Angliji, ker more nižja cena materiala izgladiti razliko v izgrabi na tečaju, v kolikor se francoski frank oddaljuje v paritetu od zlata, oziroma v kolikor notira pod pari angleškega funta. Sterling stoji pod pari ca. 20 odstotkov, francoski frank ca. 150 odstotkov, razlika v ceni materiala obeh provenienc pa je večja, kakor omenjeno razmerje med obema valutama. Če francoska industrija ostane pri taki prodajni ceni, je posojilo na Francoskem za nas ugodnejše od onega v Angliji.

Tem za nas težkim pogojem že v porabi posojila, oziroma v načinu njegove nabave leži vzrok v omenjenih državah samih. Niti Anglija niti Francija ne daje rada denarja v inozemstvo, tudi če gre za investicije. Na Francoskem raznim podjetjem po zaključenem državnem posojlu primanjkuje kapitala, kar skuša posamezna podjetja odpraviti z novo izdajo obligacij.

Za investicijsko posojilo zahteva Anglija in Francija visoko ceno. Poleg obresti želi bodoči upnik eksploatacijo onega, v kar vlaga posojilo in želi koncesijo za progo, ki se namerava zgraditi. Nihče na zapadu ne daje posojila v sedanjem času v gotovini, brez istočasne, v posojilo vštete dajatve materiala in zgradbe železniške proge.

Vsled teh težkih pogojev danes skoro ni misliti na posojilo na Francoskem in Angleškem. Brez sodelovanja vlade je tako posojilo popolnoma izključeno.

Edina resnejša ponudba posojila je ona angleške tvrdke Bolton in Komp., ki ne zahteva eksploatacije železnice in pristanšč, zato pa 8 do 8.5 odstotne obresti in tečaj od 90 na 100. Posojilo bi iznašalo 15 milijonov sterlingov, emisijski tečaj bi bil 100 za 100 ali nekaj manj, a 10 odstot. predstavlja stroške emisije, takso, kurtažo, tiskanje obveznic itd. O tej ponudbi še ni točnih podatkov. Ponudba menda tudi še ni obvezna. Če bo iz te moke kaj kruha, bo pokazala najbližja bodočnost.

Izgledi na naše inozemsko posojilo torej niso povoljni. Vsaj na Angleškem in Francoskem bo težko prilo do za nas ugodnega sklepa. O izgledih v Nemčiji dr. Novaković v svojem članku ne poroča. In vendar je to edina nam odprta pot, potem ko odpovesta naša dična zaveznika Anglija in Francija.

Ceškoslovaško gospodarsko pismo

Praga, 28. decembra.

Ceškoslovaška krona kaže v zadnjih tednih živahno hausse-tendenco; preseglja je že pri nekaterih valutah 50 in več odstotkov.

Vzrok izboljšanja češkoslovaškega denarja leži v državnem gospodarstvu samem. Mala republika zavzema v srednji Evropi vedno trdnjšo pozicijo. Politično okrepljena po politični figuraciji male antante, po stiskah sosednje Nemčije in zadolžene Poljske, je v zadnjem času po ugodno zaključen h pogajanjih z Avstrijo obšutno oslabila svojega ne najnevarnejšega, pač pa najbolj zagrozenega sovražnika — Madžarsko.

Ravnokar omenjena pogajanja z Avstrijo so ji prinesla marsikatero ugodnost na gospodarskem, osobito na finančnem polju. V zamotanem vprašanju obojestranskih terjatev in dolgov je storjen začetek v konskripciji teh obveznosti. Obe državi sta pristali na ustanovitve privatnega kliringa; v vprašanju dvojnega obdavčenja se je sklenilo, da obe državi izdelata predloge in si jih medsebojno izmenjata. Kontingent izvoza premoga v Avstrijo, ki ne sme biti obremenjen z izvozno takso, je nekoliko povešan. Doslej je znašal izvoznih pristojbin prosti kontingent 510 vagonov. Končno je bilo sklenjeno letos v maju zaključeno trgovinsko pogodbo nemudoma predložiti ministrskemu svetu in parlamentu. Pogodba o depozitih vsebuje podrob-

nostne pogoje, pod katerimi je Avstrija obvezana izročiti Češkoslovaški predvojne rente. Konskripcija starih kronskih terjatev je priprava za popolno likvidacijo in poravnavo prejšnjih dolgov in terjatev.

Kakor je videti, zunanja gospodarska politika skoro ni mogla najti boljšega človeka, nego je dr. Beneš.

Ceška krona pridobiva nadalje na svoji notranji vrednosti iz velikih aktiv češke zunanje trgovine. Ravnomar konstatirajmo češki gospodarski časopis, da je bila trgovinska bilanca v letu 1920. za 3 milijarde Kč aktivna. Izvozilo se je blaga v vrednosti 24.7 milijard Kč, uvozilo pa 21.5. V letu 1921. je konjunktura sicer nekoliko ponehala, vendar je bilanca še vedno zadovoljiva.

V prometu se nahaja ravnokar ca 11-6 milijarde Kč. Navzlic visokemu številu nepokritih novčanic pa stoji češkoslovaška krona primeroma ugodno, ker država ne samo, da ne tiska novih nepokritih bankovcev, ampak stalno jemlje novčаницe iz prometa. Zadnji izkaz češkoslovaškega bančnega urada izkazuje 78 milijonov Kč manj v prometu.

Gospodarska in politična okrepitev češkoslovaške republike more priti Jugoslaviji samo v korist. Vstajenje Prage in Beograda pomeni potisnjenje Budimpešte in Dunaja na drugo mesto. Kakor kažejo vsa znamenja, ta cilj ni več hudo daleč.

Drobne vesti

— Nova zvišanja železniških in poštinskih tarif v Avstriji. Z Dunaja javijo: Glavni odsek narodne skupščine se bo po zopetni otvoritvi parlamentarnega delovanja sredi januarja bavil z dvema važnima vladnima naredbama, ki se tičeta povišanja železniških in poštinskih tarif. Osebnih tarif na železnicah se bodo zvišali za 300, blagovni za 150 odstotkov, poštne, telefonske in brzojavne tarife pa za 150 do 200 odstotkov. Povišanje stopi v veljavo začetkom februarja.

— Pomanjkanje denarja v gotovini na Madžarskem. Iz Budimpešte poročajo: V zadnjem času je opaziti v Budimpešti vedno pomanjkanje denarja v gotovini. Čeprav je množina bankovcev v prometu doseglja 24 milijard, manjka zlasti industriji in trgovini gotovega denarja. Domneva se, da pomanjkanju denarja je predvsem vzrok to, da kmetje denar, ki so ga prejeli za prodajo žita, zadržujejo doma.

— Zvišanje inozemskih poštinskih pristojbin v madžarski republiki. «Uradni list» objavlja danes novo naredbo o zvišanju poštinskih in telefonskih taksa. Poština za pismo iz Madžarski sosednje države bo stala odslej 4.50 m. K, telefonski pogovor z Dunajem 80 m. K, z Berlinom 150 m. K, z Vratislavo 75 m. kron.

— Prvi bančni izkaz sovjetske državne banke. Po «Frki. Ztg.» je izšel prvi izkaz ruske državne banke, ki izkazuje stanje z dne 1. decembra. Potrjuje se, da poseduje banka vložek od vlade v znesku 2000 milijard rubljev, od katerih je bilo 1. decembra v blagajni 1863 milijard Kovinska podlaga je znašala 873 milijonov, inozemskih bankovcev 476 milijonov, deviz 276 milijonov. Zunanje zahteve znašajo 110 milijard pri filijalkah in 217 milijard pri finančnem komisariatu. Banka nima pravice izdajati bankovcev.

— Gospodarske vesti iz Zedinjenih držav. Trgovina Zedinjenih držav izkazuje v novembru precejšnje izgube. Uvoz je znašal v tem mesecu 211.300.000 dolarjev, izvoz pa 235.500.000 dolarjev, dočim je lani v tem mesecu znašal izvoz 675.528.000 dolarjev in uvoz 321.209.000 dolarjev. — Produkcija bombaža za l. 1921-22 se ceni na 8,340.000 proti 13,439.000 balam preteklega leta.

— Gospodarski položaj v Norveški. Množina bankovcev v prometu se je zmanjšala v novembru od 411.4 milijona na 395.4 milijona norveških kron. Tudi cene so padle. Indeksna številka cen je padla od 286 dne 1. novembra na 276 dne 1. decembra. Vsled povečane izvoza se je norveška krona o početku t. m. zelo popravila.

primerjati. Pravi, da je končno našel skrivnost. Menihi molče in dvomijo. Ne vprašujejo in slepo store, kar jim ukaže opat. Poznaajo njegovo železno strogost.

Manuel zmajuje z rameni.

Hlapci so zopet v samostanu, kopljejo in obračajo črne grude in obrezujejo trto. Bratje ne mignejo niti z mezinem, zopet so debeli in okrogli, kakor poprej.

Tako hoče opat.

Kadar pripekaajo žareči solčni žarki na samostansko dvorišče Alkazalen, da murva pobeša veje, stoje ob meji rjave deklice v pisanih mantiljah, stegujejo vratove in hihitajo.

V dolgih vrstah morajo ležati menihi na lesenih klopeh, potijo se reveži v težkih volnenih kutah v morečih vročini, debele noge imajo v visokih čevljih, ki so poviti z debelim gumijastim trakom.

Pedro Ribas Sobri se je hvalil, da je zopet iznašel, kako se dela guindra. Mož močne volje je, ki ne neha iskati, poizkušati in primerjati.

Jaz pa pravim, da je vse zaman. Tako kakor stari opat, ne bo opravil nihče več.

profila na apneno belo steno. Njegovi dolgi tanki prsti hantirajo z blestečimi stekleničicami z dolgimi tenkimi vrtovat. Čudno orodje leži okrog po mizi.

Španski alkimisti

Observanca je pozabljena, trudni ubogi menihi spe globoko in trdno.

To ni dobro! Z belimi praški in rumenimi kislinami Luciferja ne boš našel, kar je zapisala molčoča narava v zaklenjene knjige s svojim skrivnostnim prstom.

Vojvode ga gotovo ne bodo nikoli več pili, dobrega, dišavega guindra.

Zopet stoje sodečki v vrsti in polni so vročega mošta. V vsakem sodečku je drug razrezan čevljev. V enem je čevljev debelega brata Teodorija, v drugem celo čevljev starega Manuela.

Od mrtvega opata zadnji čevljev je tam v sodečku levo v kotu.

Zopet je prišlo novo leto. Menihi pokušajo. Dobro je vino, ampak guindre to ni. Samo en sodeček je guindra.

Sodeček v levem kotu, v katerem je čevljev starega opata.

Tega pošljite kralju!

Pedro Ribas Sobri je mož močne volje, ki ne preneha iskati, poizkušati in

Marijonetna razstava v Pragi

Praga, december 1921.

Med mnogimi velikomestnimi prireditvami, ki jih nudi letos Praga na vseh poljih, tudi v Topičevem salonu pravkar otvorjena marijonetna razstava mnogo upravičenega zanimanja. Leta 1911. je priredil prof. dr. Henrik Veselý v češko-slovenskem narodopisnem muzeju retrospektivno razstavo češke marijonete, ki jo je obiskalo preko 25.000 oseb in je prvič pokazala mestnemu občinstvu razvoj, obseg in znamenito kulturno delo te po deželi jako razvite narodne umetnosti. Solanja razstava je manj obsejna, a zato vendar jako poučna. Prirejena je iz trgovskih namenov, da si kupujejo občinstvo pred Božičem lažje izbere darove umetniške vrednosti. Priključena pa je modernemu oddelku izbira starih marijonet, gledališke opreme, mehanizma, iger, plakatov in drugih danes zgodovinskih dokumentov, ki dobro ilustrirajo vznik in razvoj češkega marijonetnega gledališča.

Marijoneta je tako stara, kot človeštvo. Beseda za podoben stvar najbrže hijeratične vloge nastopa namreč že v sanskritu. Poznali so jo stari Grki in v današnjem pojmu bližji obliki tudi Egipčani. V novejšem svetu se je marijoneta posplošila in je postala po zaslugi cigánov, ki so jo prinesli na Balkan, današnji občepriljubljeni in umetniški faktor ljudstva.

Na Češkem je znano marijonetno gledališče že v 17. stol., ko so ljudje iznašli »tatrmane« (iz Theatermannen) in so igrali v svojo zabavo s temi na nitkah se gibajočimi lutkami v nadomestilo gosposke zabave z dvornimi norci in pokvekami. Ze takrat se je objavila med marijonetami smešna oseba, pimpler, predhodnik današnjega »Kasparika«, ki ima svoje korene v staroindijskem marijonetnem požeruhu, lenuhu in šaljuču. Uprizarjali so igre, ki so odgovarjale duhu časa: roparski in viteški igrokaz v glavnem, pa tudi sodobne opere in starejši misteriji so puščali sledove na marijonetnem odru. Igralo se je vprek brez teksta, po ustnem izročilu, ki se je premenjavalo in ostalo do današnjega časa. Primitivnost institucije posebno označa okolnost, da so posamezni samostojni »ravnatelji« naznanjali igranje s šablonskimi plakati, ki so jih šele globoko v 19. stol. zamenjali tiskani. A ravno v tej primitivnosti prvih korakov marijonetne umet. leži njeni iznajdbe najbližje rošene. Marijoneta je plod ljudske potrebe in ljudske fantazije, ki je neopazovno rodila svojemu značaju najbližje stvar. Igra je izvirala iz istih studencev, kot stara ljudska pravljica in nosi v sebi zarodke pravadnih naravnih personifikacij, ki so se v novi družabni strukturi prenovile, dobile aktualen pomen in so danes dragocen izvor poznavanja takratne ljudske duše. Vsa socialna etika se zrcali v kritiki nastopajočih družabnih zastopnikov in korak v bajeslovno transcendentalnost je izraz časovnega brepenenja po popolnitvi. K temu splošnemu obeležju se poji v 19. stol. narodno-zgodovinski moment, ki ga je prvi usmeril v češko smer najpopularnejši lutkar Matej Kopecký. Bil je pravi ljudski umetnik tudi v tem zmislu, da je postal sele po dolgem samouštvu in potovanjih samostojen lutkar iz poklica, da je sam rezal, slikal in oblačil svoje marijonete, si sam izmišljeval igre in jih prvi igral samo v češčini. Vse to iz ene celote ljudskega srca izvirajoče bogastvo je zapustil svoji družini, ki se je pozneje naselila v rodnem kraju slikarja Mikuláša Aleša in temu možu, ki s ponosom in redko pravico nosi ime češkega umetnika, oddala cenjen dar oblikovanja ljudske fantazije.

Lutke iz dobe Kopeckega in pred njo so najiminenitnejši predmeti današnje razstave. Najstarejše so rezane iz enega kosa in se jim prebija samo glava, kar bi utegnilo vplivati na današnjo gledalca okorno. A za svoj čas je bila taka lutka potreben činitelj stilizirane igre. Kopeckega lutke imajo gibljive glave in

ude, so v časovnih kostumih splošno karakterizirane, pri glavah pa se naslanja močnejši na cerkvene rezbarije baročne dobe. Glavni znak njegovih del je stilizirana tipizacija posameznih oseb, detajle, ki bi se na daljavo itak izgubili, dosledno zanemarija in reže iz lesa ploskovate, v svojih skoraj grobih potezah na prvi pogled razumljivo karakteristične glave. Danes takoj razumemo, da je bila za ljudstvo taka lutka najbolj govoreč aktor in da je postala lesena postavica na odru pravi izraz ljudske predstave in obča lastnina njene misli. V tej lastnosti ravno leži moč in umetniška sila stare lutke. Zrasla iz narodne potrebe, je upodobila ljudsko fantazijo v popolnem načinu in ji v kombinaciji življenja na odru zopet budila nove predstave in vsebine. Predstavljala je takorekoč miselni svet ljudstva v minijaturi, ko se je okorno kretala na niti v igri, živela je življenje tisočev in tisočem kazala podobno njihove človeške strasti in ljubezni, dobrote in sovraštva ter zadovoljevala njihovo željo po čudovitih, človeškemu razumu nedostopnih dogodkih.

Alešovi načrti za lutke izgledajo na prvi pogled zajeti globoko iz pravega ljudskega občutka in presajene v popolnejšo umetniško obliko, ki pa nikakor ne kvari naivnega razumevanja, temveč je s svojo ljudsko dobrodušno enostavnostjo podpira. Aleš je rastele s staro kmetsko tradicijo in je bil vse svoje življenje z njo prepojen, tako da so njegovi umetniški izdelki v resnici narodni.

K popisanim marijonetam tvorijo moderne značen kontrast. Vseskozi so tvorbe današnjih upodabljalov umetnikov. Prevladuje les, le nekateri so ga zamenjali z breziraznejšo štukovo maso, ki šele pobarvana z emajlovo barvo dobi pravo podobo. Kostim je približno historičen, največkrat pa je stvar mestne fantazije o ljudski predstavi. Sestavljen je z vsemi možnimi domisleki skoraj znanstveno, glave so do detajla izdelane ali pa v stopnjevanju karakterizaciji zaidejo v karikaturu. Edino izjemo delajo rezbarje A. Šrofa, ki so fino karakterizirane, dobro stopnjevane v izrazu in ljudsko drastične, a tudi trpe zaradi prevelike detajlne izdelave. Napredek leži v pridobitvah naturalizma, ki ga je današnje oko vajeno iz umstvene izobrazbe. A ravno rafiniranost iznajdbe je glavna zapreka za splošno veljavnost moderne lutke. Naivnost izvira pri nji iz lastnega načrta, ni nezavedna tvorba resnične vere. Lasulja iz pravih las, svilen blesteč obleke in pravi pločevinasti viteški oklepji zgube svoj čar na par metrov daljave. K temu se poji moderna igra, ki ne more postati last naroda v tej meri, kot je bila stara, brez avtorja od množice enakih zložen. Te nedostanke poveča fino poslikanje in tehnična dovršenost gibljivosti, ki približuje marijonetno gledališče pravemu, kar nikakor ni njegov namen.

Stilizirana, malo okretna scena je budila človeku iz ljudstva popolnejšo predstavo o življenju, tip lutek je osredotočil njegovo misel v večji meri, kot brez ljudskega duha tvorjena, na osebno karakterizacijo merjena in rafinirano stilizirana moderna lutka, ki s svojo »resnično« navlako predstavo moti in vodi opazovanje na postranske zunanosti. Iluzija je z moderno opremo, ki verno kopira prirodo, mnogo težavnejša, kot pri stari, skematični plošnatih dekoraciji. Zato ostane ona lutka, ki jo reprezentira na razstavi nekoliko zakajen tip v nesemeli oblekah, brez velikega znanja izrezan iz lesa in po potrebi pobarvan. prava tvorba in lastnina češkega ljudskega lutkarstva. moderna marijoneta pa je vseskozi tvorba umstvene kulture in govori samo njej posvečenim. Velikega kulturnega poslanstva, ki ga do danes vrši stara ljudska iznajdba med češkim in slovaškim ljudstvom vseh krajev. nova lutka, ki izvira iz znanja inteligence, ne bo mogla več vršiti. — M. B.

Vprašanje gasilstva v Ljubljani

Kakor znano, ljubljanski občinski svet ni potrdil novoizvoljenega odbora »Ljub. prostov. gas. in reš. društva«, pač pa je istočasno sklenil, da se ustanovi pri mestnem magistratu poseben gasilski urad.

Ta dva ukrepa obč. sveta sta nemalo razburila neinformirane kroge, zlasti v vrstah ljubljanskih gasilcev.

Da se pojasni stališče, ki ga je v tej zadevi zavzel obč. svet, se je sklical dne 26. decembra 1921 službeni shod ljubljanskih gasilcev, katerega so se udeležili v imenu mestne občine ljubljanske gg. obč. svetniki Pirc, Frelj in Turk.

Občinski svetnik g. Pirc je kot načelnik policijsko-zdravstvenega oddelka obč. svetu točno pojasnil motive, kateri so vodili obč. svet v zadevi nepotrditve društvenega odbora in ustanovitve gas. urada.

Novoizvoljenega društvenega odbora ni bilo mogoče potrditi, ker obstoja iz večine članov bivšega odbora, katerim obč. svet pri najboljši volji, vsaj začasno ne more zaupati društvenega vodstva.

Gasilski urad pa je bil ustanovljen, da bo imelo ljubljansko gasilstvo v njem trajno oporo in zastopstvo. Smatrati ga je enakega drugim magistratnim uradom in bo le nekak posredovalec med gasilstvom in obč. svetom, da se v tem oziru razbremenijo g. župana, ki je itak preobložen z delom.

Pojasnilo so vzeli navzoči gasilci odobrje na znanje. Gasilci so poudarjali, da Ljubljana brez prostovoljnega gasilstva ne bo izhajala; zahtevali so, da naj postane Mestni dom res gasilski dom, naj se torej izselijo iz njega uradne pisarne in naj se preuredi mla in velika dvorana ter se eventualno dozida še eno nadstropje, da pride tako čim več prostovoljnih gasilcev pod streho, kjer bodo lahko vsak hip na razpolago. Njihov govorik je dalje poudarjal, da Ljubljana za enkrat še ne potrebuje poklicnega gasilstva, vsaj v večjem številu ne; pač pa nujno potrebuje skupnih stanovanjskih prostorov za prostovoljne gasilce, ki prebivajo danes po večini raztreseni na periferiji mesta. Ljubljana pa potrebuje tudi modernega gasilskega orodja, katerega si prostovoljni gasilci iz svojih sredstev in z boračenjem nikakor ne morejo omisliti sami. Zato je na vsak način potrebno, da prevzame to breme naše mestna občina, katera naj skuša priti tudi do sredstev, da bo dajala prostovoljnemu gasilcem odškodnino za zamujeni čas ter jim krila tako neizgledno kakor starostno zavarovalnino. Ako bo mestna občina ljubljanska sledila težnjam prostovoljnega gasilstva, potem je lahko prepričana, da bodo prostovoljni gasilci kos svoji nalogi in ne bo ji treba vzdrževati drugega poklicnega gasilstva. Da pa more prostovoljno gasilstvo priti v stik z mestnim gas. uradom in skupno z njim delati za zboljšanje požarne varnosti v Ljubljani, je neobhodno potrebno, da pride do svoje glave — to je do svojega odbora, katerega naj obč. svet potrdi. — Naposled je stavil predlog, da se vrši izredni občni zbor z volitvami dne 8. januarja 1922, kar je bilo z odobravanjem sprejeto.

Po kratki debati, v katero je posegel tudi obč. svetnik g. Turk, je bil shod zaključen.

LETEČI SPORTNIKI.

V starih povestih je čitati o letečih knezih, zmajih in kraljčinah. A kaj je vse to proti modernemu letečemu sportniku. Polet sam se seveda ne smatra kot sport in tudi ni več nobena senzacija. Toda polet iz Anglije v Švico na smučih, sanch ali drsalnikah, pripetih na aeroplanu, to je nekaj popolnoma novega. V soboto zajutkuje v Londonu, šest ur pozneje pa se že vozite na smučih sredi švicarskih alp. To je najmodernejši sport 20. stoletja. Poletite tudi lahko preko Francije in obedujete v Lausanne v Švici. Seveda se takega sporta lahko poslužujejo samo pravi bogataši.

Največja zaloga finih platnenih robcev.
Novo došli „ITA“-klobuki.
C. J. HAMANN
Mestni trg 8. 2004

Steyr avtomobili

so letos sodelovali pri 15 dirkah in tekmah in so ostali, izjemši eno tekmo v Švici in eno na Angleškem, kjer so odnesli drugo in tretjo nagrado, v vseh ostalih dirkah zmagali v svoji kategoriji, na Švedskem so odnesli prvo nagrado

za kar najmanjšo porabo bencina

ob najostrejši mednarodni konkurenci. Pri veliki tekmii v Monaku (Nizza) so zavzeli prvo mesto pri vsobčni klasifikaciji.

2135

Glavni zastop tvornice avtomobilov „STEYR“ za Jugoslavijo

Margaretska ulica 6 ZAGREB Telefon int. 13—74.

Splošna prometna banka podružnica v Ljubljani

preje J. C. Mayer

Ljubljana, Marijin trg številka 5.

Brzojavni naslov: Prometna Ljubljana.

Telefon št. 11 in 577.

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predjumi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic ter kuponov, nakazila v tu- in inozemstvu, safe-deposits itd.

2195

Kapital: K 20.000.000.

Rezerve okrog K 6.000.000.

SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 1

Podružnici: NOVO MESTO in RAKEK

izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje. — Denarne vloge. — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut — eskompt menic, terjatev, faktur. — Akreditivi. — Borza.

2163

Morski ropar

(Le Flibustier des Mers.)

Roman.

Zares, to je njegova namera. Juana hoče tako. Njej že preseda zaničevanje teh omejenih maloneških meščank, tudi strogost maloneškega podnebia jej ne prija. Obeh se hoče znebiti in čim prej mogoče hoče zapustiti takšno domovino, ki jo v dnu svojega srca sovraži.

Volja Juane je ukaz Tomažu. Kako pa naj bi tudi bilo drugače?

On sam nima druge želje in nobene močnejše, ko da vidi zopet oni dražestni smehljal na purpurnih ustnih svojega dekleta, in da vedno iznova utrže cvet in sad s teh usten, na katerih je vse njegovo življenje, in ki cveto menda res le pod onim razkošnim, tropičnim, vročim solncem. Ti strastno solnce, ki daš tudi drugim ne manj vročim cvetom, da se odpro, kakor cvet andaluzijske granatne jablane, ali pomorski cvet korale...

«Tu živeti več ne morem», odkrito nadaljuje Tomaž. «Oj, brate Ludvik! Spomni se na naše podjetne vožnje ona leta, na vse te lepe čase skitanja, borbe in plena, spomni se na našo takratno svobodo, ki je tako velika,

67 tako brezmejna, da niti kralj na svojem tronu in s svojim žezlom ni pol tako svoboden, kakor smo bili mi!... Je-li res tako, povej!? Med nebom in morjem smo bili takrat izven zakona in prava, sami gospodarji svoje volje in usode! Sami gospodarji in zapovedniki, edini pod bogom!... Zares, kdor je okusil to svobodno življenje, se ne more iznova udomačiti v naši ozki domovini, ... preveč omejeno in vsakdanje je to življenje...»

Ludvik Guénolé prikim. Sicer ima dovolj ugovorov, toda čemu, da jih izreče? Tomaž je med onimi malobesednimi ljudmi, ki govorijo le tedaj, kadar so se že odločili. Vsi razlogi tega sveta so preslabi pred to odločnostjo.

Zato vpraša Ludvik Guénolé samo še:

«Kadar odrineš, kako pa...?»

...

Razlaganje je bilo dolgo. Sedaj, ko je glavni del tajnosti odkrit, je Tomažu lažje okrog srca. Zato natančno razlaga svoj načrt, saj ceni v Ludviku izvrstnega in udanega svetovalca. Zato preračuna, kako je pred šestimi tedni podpisani mir presenetil viteza Danycana, čigar šest lahkih fregat je sedaj v Dobri luki brez posla. Zato ima Danycan namen, da te fregate proda, četudi pod lastno

ceno. Tudi «Lepa podlasica» je med njimi. Tomaž jo hoče kupiti, ker je brez drugega prepričan, da mu jo vitez odstopi za malenkost. Saj je Gaultire Danycan pošten možakar, ki vedno rad stori uslugo onim, ki so mu svoječasno zvesto služili.

«Tako bodi», pravi Ludvik, čeprav ga tišči neka tajna skrb, ki je končno tudi dalje ne skriva.

«E, pa sedaj je sklenjen generalni mir z Angleži, Holandci in Španci. Kaj boš pa počel s svojo fregato, če niti podjetni vitez ne ve, kam naj bi s svojimi, in ne vidi drugega dela zanje, ko da jih proda za toliko, kolikor je vreden les! Premisli dobro, Tomaže! Kakor je položaj danes: ne dobiš korzarskega pisma od nobenega admirala!»

«He,» se Tomaž samozvestno zasmije, «kralj je kralj, Flibustejci so pa Flibustejci! Kaj misliš, da so Rdečebredci in njegova ljubica Mary Rackam, da so Benečani Loredan, pustolovec iz Olerona in oni iz Dieppe ter drugi tudi podpisali mir s kastilskimi opicami? Beži, beži! Zaradi tega se ti pa res ni treba vznemirjati! Admiral gor ali dal, gospod de Ogeron že najde kakšno sredstvo, če ne drugače, pa v imenu portugalskega kralja!»

Ludvik sedaj ne ve, kaj naj bi še ugovarjal. Ali se niso dogodki pred

sedmimi leti razvijali na sličen način? Koliko verjetnosti pa je, da so v Nymwegenu, kjer se je baš podpisaval mir, poslanci Njegovega Veličanstva, ki so imeli posla s tolikimi kraljestvi in cesarstvi, mislili tudi na oddaljeno Tortugo v Antilah?

Veselo nadaljuje Tomaž:

«Kaj ne vidiš li, brate Ludvik, kako se izkrcavamo na naši Tortugi in kako svečano obiščemo gospoda guvernerja, ne kakor nekoč naveden kapitanček-kanarček, ki opravlja posle svojega armatorja in brodarja, marveč kot gospodar in plemenit na lastni ladji, brodar in armator v lastni osebi, ki se more kot enak z enakimi vezati z onimi slavnimi Flibustejci, ki ne poslušajo nikogar, niti samega kralja ne?»

Tako Tomaž, Ludvik pa molči in premišlja sam pri sebi, da si ta ne da povedati nič pametnega več, saj je že vse vnaprej premišljeno in sklenjeno.

...

Sedaj nadaljujeta prijatelja svoj sprehod in korakata roko v roki naprej brez cilja. Noč prihaja, veter brije. Slana voda se praši z morskih valov ter meče peščeno obalo. Veter nosi mokre kaplje do obzidja, kakor da prši iz megle. Ludvik se obrne proti morju in vsrkava odprtih ust

kakor da hoče napolniti pljuča s tem dobrim slanim, mokrim bretonskim zrakom, dobrim in zdravim, ki je še bolj ko bretonska zemlja njega prava in ljubljena domovina.

Vedno bolj se mračí. Oba šetalca dosepta ne da bi bila to nameravala do stolpa Naše ljube Gospe, od tam pa čez obzidno pot do stopnic, vsekanih v obzidni granit, in po njih doli v meso. Predno pa sestopita po stopnicah, se ustavita na vrhu še enkrat, da objameta s pogledom veliki in majhni otrov pred lukó, ki oba zapirata pot morskim valovom. Okrog obeh otokov pa se peni megleno zelenkasto morje kakor z dvema plamenoma belih pen.

Ludvik spusti prijateljevo roko in iztegne obe roki k obzorju, kakor da hoče objeti to morje in vsemir:

«Oj, brate Tomaže,» in njegov sicer hladni in ravnodušni glas trese kakor sicer glas ljubečih žen, «oj, Tomaže! Ogledaj si še zadnjikrat vse to, kar tvori najino bretonsko domovino... vse to, kar je mojemu očesu ljubše in dražje ko vse ameriške Tortuge s svojim modrim nebom in žarečimi solnci, ... vse to si ogledaj zadnjikrat in povej mi, ali ti ne poka srce v prsih in ali se ope tvoje oči v rekah grenkih solz?»

(Dalje prihodnje.)

„TEXTILIA“, trgovska in industrijska d. d., Ljubljana, Krekov trg 10.

Delniški kapital K 12,000.000.

Telefon 177.

Brzjavke: „TEXTILIA“.

Telefon 177.

Centrala: LJUBLJANA. — Podružnica: DOLNJA LENDAVA.

Največja zaloga češke in angleške manufakture.

Samo na debelo!

2098

Samo na debelo!

J. C. MAYER
LJUBLJANA
Ustanovljena leta 1834.

MANUFAKTURA

EN GROS

EN DETAIL

„BALKAN“

d. d. za mednarodne Transporte

Centrala: Ljubljana

Podružnice: Ljubljana, Maribor, Zagreb, Beograd, Rakek, Trst, Riva Grumula 14, Wien III., Strohg. 24

Delniška glavnica K 4,000.000 - Brzjavni naslov: **SPEDBALKAN**

Mednarodni transporti -- Carinsko posredništvo
--- Poseben tarifni in reklamacijski oddelek ---

I. LJUBLJANSKO JAVNO SKLADIŠČE

- Javna in transitna, carine in užitnine prosta skladišča -

2165

ŽITNI ZAVOD

družba z o. z.

Krekov trg 10. Telefon štev. 243 interurban.

Centrala v Ljubljani — Podružnica v Somboru

Prodaja vse vrste žita; moko banatsko in domačo.

Velika skladišča v Ljubljani in Somboru.

Zahtevajte ponudbe!

2099

Zahtevajte ponudbe!

Iz hrama domačih in tujih muz.

Malo pregleda

Ljubljanska drama

Redna dramska sezona se je pričela dne 1. oktobra s Kosorjevim »Požarom strasti«, ki je to sezono doživel premiero tudi v Parizu in v Pragi. V proslavo Jiraskove 70letnice so dali njegove »Očeta«, ki je bil še dosti dobro obiskana. Obiskana je bila tudi Shakespearejeva »Komedija zmešnjav« v krasnem župančičevem prevodu. Nadaljnje premiere so bile: Wildgansova »Ljubezen«, Kvapilova pravljica »Pampeliška«, in prva domača premiera v tej sezoni, Golieve »Peterčkove poslednje sanje«.

»Ljubezen« je stvar, ki pride gotovo bolj do veljave, če jo čitaš. Pa na tisti bedasti reflektor se spomni človek tukajle. Drugo dejanje se vrši, kakor je splošno znano, v javni hiši, zadnje pa v — zakonski postelji. Wildgans je seve zamislil to reč v polmrazu, kajpada. Ker pa dijački na stojišču potem niso dobro videli v zakonsko posteljo, je prišel nekdo na famozno idejo, osvetliti posteljo in divan z — reflektorjem. S tem je postalo gledališče kinematograf. Če bi bili dali stvar v polmrazu ali v polni luči, bi to ne bilo ničesar napačnega. Tako pa... No, hvala bogu, pri četrti ali peti reprizi reflektorja že ni bilo več.

Kvapilova »Pampeliška« je ljubka, mehka pripovedka. Glavno ulogo je imela gdca. Vera Danilova, ki je v takih najljubših ulogah najbolj naravna in posrečena. O. Drenovec v Honzi sicer ni bil umetnik, pa je že slo. O. Daneš je bil izvrsten kralj, smešen v pravilnem stilu. Nekli kritik je tu govoril o risanju značev in je pohvalil g. Kralja, ki se je edini potrudil kreirati svoj značaj. Pri pravilni govore o značajih! Pravilice se igrajo tako, kakor si jih predstavljajo otroci. Ravno zato je bil g. Kralj nekam mučno nasprotje drugim, ker je ustvaril psihološko utemeljen karakter.

»Peterčkove poslednje sanje« so bile precej dobro naštudirane. Golla je imenoval to delo povest, pa je pesem, božična pesem. Temeljni princip uprizorjanja je bil tu isti kakor pri »Pampeliški« in je bil še dosti zadet. Peterčka je igrala gdca. Vera Danilova tako, kakor bi ga na našem odru ne bil nihče drugi. G. Peček kot šaradej Grča je bil pa nekak čuden Meffisto, ki kar ni pristojal v okvir svoje vloge, čeprav se je potrudil. Boljši je bil oče Hrast, g. Gregorin. Mesec, kralj Matjaž, Alenka in Alenčina ter ostali so dosti povoljno izpolnili svoje naloge; največji umetniki pri vsej stvari pa sta bila odlično režiser in inscenator in pa, kakor smo že poudarjali, slikar Vavpotič, ki je rešil slikarsko plat na res umetniško-dekorativni način. »Peterčkove sanje« zaslužijo po svoji mehki poeziji, ki diha vse polno nežnih čustev, da bi jih dali vsak Božič.

Izmed repriz je bila najbolj obiskana Scribova komedija »Kozarec vode«, ki je dosegla v režiji g. Putjate tako umetniško višino, da jo lahko imenujemo najboljša, kar nam je dala naša drama v tej sezoni. Gogoljev »Revizor«, istotako v režiji g. Putjate je v umetniškem oziru precej zastojal za »Kozarcem«. Dalje smo videli repize Pinčarjeve »Razvaline življenja«, Galsworthyjeve »Borbe«, Tučičeve »Golgot«.

Hauptmannovo »Rozo Berndovo« smo videli že pred leti, ko je še rajni Verovšek igral Plamma. Ga. Danilova je izvrst-

no kreirala Rozo, Pečkov Plamm je bil pa — bolj papirnata figura, ki se ni dosti dvigala nad diletantsko povprečnost. V prvi minuti prvega dejanja je g. Peček, roke v hlačnih žepih, delal nekeke telesne vaje z nogami — ki niso bile niti estetične in gledališke, niti dostojne. Naturalistična drama se igra kajpak naturalistično; toda ne nedostojno. G. Peček bi bil v prvem prizoru rešil svojo nalogo tudi drugače, pa bi ne bila drama nič trpela... G. G. ima pri vseh prilikah v govorjenju isti ton, namreč ton vojskovodje, ki hrabri vojake pred bitko. G. Borštnikova je bila seveda umetnica, kakor vselej, tudi g. Daneš se je izkazal.

Dne 1. decembra se je uprizorila v proslavo narodnega osvobodjenja Koroljeva dramska vizija »Jugana« z našo odlično umetnico g. Šaričovo in dne 18. decembra v proslavo Cankarja »Pohujšanje«.

Ljubljanska opera

Sezono je otvoril dne 1. oktobra Musorgskega »Boris Godunov« pod taktirko ravnatelja Rukavine, ki si pa pozneje s »Tosco« in »Boheme« baš ni priboril novih favorov. »Carmen« — vrag vedi, zakaj ravno ta? — je letos njegova najboljša opera. Najboljša stvar v sezoni je bila pač »Vaška Solja«, katero je lani našel studiral gosp. Brezovšek, letos pa jo je srečno Jobil v roke g. Balatka, ki se razvija v našega najboljšega dirigenta.

G. Balatka je z velikim muzikalnim umevanjem dirigiral tudi Smetanovo »Prodano nevesto« in »Daliborja« ter »Evanjelinika«, ki je postal v njegovih rokah malone lep.

G. Neftit dirigira »Labudje jezero« in »Wertherja«, prvo menda še vedno iz »klavirskega izvlečka«. »Wertherja« in »Rigoletta« pa kot začetnik še dosti dobro. Od prve predstave »Rigoletta«, ki jo je dirigiral on, pa do »Wertherja« je že precej napredoval.

Kar se tiče nanovo pridobljenih opernih moči je uprava z gospo Levandovsko dobro zadel. G. Sovilski je rutiniran umetnik, pa dobiva žalbog počasi nesimpatičen glas, posebno v gornjih legah, vsled česar njegove zmoglosti seve niso nič slabše, pa je zato efekt drugačen. Gna. Rewiczewa pa menda ne bo delala ravno furorjev.

G. Skružny je izdelal to sezono več prav okusnih dekoracij. Predvsem one v »Borisu«.

Koncerti v Ljubljani

Bili so precej maloštevilni. Koncertno sezono je otvoril Zlatko Baloković z Irlandsko prekrasno sonato, Mozartovim D-koncertom in nekaterimi bravournimi ekstravaganca. Ličar pa nam bo ostal v dobrem spominu. Dr. Cerin je našel za Brucknerjev jubilej njegovo romantično simfonijo, ki smo jo bili sicer veseli, toda isti rogov in basove trobente se ne bodo zlepa pozabile.

Najboljšo godbo smo slišali pač dne 28. oktobra o proslavi osvobodjenja češko-slovaškega naroda, ko je g. Balatka dirigiral Dvořakovo simfonijo v e-molu. Holodkov je po svojo dober pevec v drama-

tičnem petju, sicer pa ni nobena veličina. Tudi se skuša prikupiti poslušalcem na nepevske načine. Wesel-Polla nima več mladinsko-svežega glasu, sicer pa ima briljantno tehniko, a premalo čustva. Klavirski spremljevalec, ki ju je spremljal, je bil pozabil, da spremlja na klavirju in je hotel nekakih »orkestralnih efektov«, kar je pa na klavirju neklavirsko.

Betetto je bil prehlajen in nahoden, pa je bil kljub temu na umetniški višini Betetta. Zalni koncert »Glasbene Matice« je bil, kakor smo že poročali, lep. Najboljše je bilo tedaj pač Hrističevo »Opelo«, druge stvari so skoro malo zaostajale za njim. Na novinarskem koncertu, ki je bil nekak razstava ljubljanskih pevskih društev, smo videli lep napredek. »Kolo« je dalo vsem skladbam z dinamičnimi jaskostmi nekak heroičen značaj, brez ozira na to, ali je to tej ali oni skladbi pristojalo ali ne. Dirigentu Smodku se žal vse preveč pozna, da je kapelnik, in kot tak je navajen orkestra. Sicer pa — kljub doli pred »kološi«! Poleg drugega so nas naučili tudi tega, da ne bomo več obračali Rusom hrbta.

Po novem letu obetajo biti koncerti obilnejši. Dr. Cerin pripravlja Mozartovo »Jupitrovo simfonijo«, Trost se je naznanil, Zikovci bodo bržkone kaj priredili, gospa Lovšetova je obljubila, Glasbena Matica se pripravlja — ni vraga, da bo po novem letu kaj več muzike.

Slovenska upodablajoča umetnost

Poleti sta razstavila kolektivno brata Kralj, zastopnika naše »mlade« umetnosti. Razstava je bila žal slabše obiskana, kakor sta umetnika zaslužila. V septembru je razstavil kolektivno svoja dela Saša Santel, ki je v »Mladiki« zbral stopetdeset svojih slik, v oktobru pa se je otvorila v Jakopičevem paviljonu češko-jugoslovenska grafična razstava, ki nam je nudila zanimiv vpogled v razvoj naše grafike. V decembru je odprl Jakopič v svojem paviljonu XXI. umetniško razstavo, na kateri so razstavili naši znani umetniki Vavpotič, Santel, Zmljek, Marčič in drugi. V primeru z Zagrebom je pri nas neznansko malo razstav, neznansko malo posetnikov in še manj kupcev...

Mariborsko gledališče

Redna gledališka sezona se je začela vsled raznih kriz, intrig in odstopov šele dne 5. nov. s Čehovljevim »Stričkom Vanjo«, toda namesto v gledališču, v dvoran Narodnega Doma. Poleg »Strička Vanje« so dali doslej tudi Petrovičev »Gozd«, Nušičev »Svet« in Strindbergovega »Očeta«, dalje Ernstovega »Vzgojitelja« Lanovca, Knoblauchovega »Fauna« in Cankarjev »Za narodni blagor«. Upriporila se je tudi Nedbalova opereta »Poljska krla«.

Koncerti in razstave v Mariboru

Zlatko Baloković je koncertiral v Mariboru dvakrat, dne 13. septembra in 10. oktobra, prvič z istim programom kakor v Ljubljani, drugič pa z Beethovenovo »Kreutzerjevo sonato«. Vršilo se je tudi nekaj simfoničnih koncertov in nekaj koncertov Glasbene Matice. Umetniško razstavo pa sta priredila samo Stiplošek in Vidmar.

Zagrebska drama

Redna sezona se je začela dne 1. septembra s premiero Gjura Dimovića drame »Vojvoda Momčilo«. Upriporila se je nadalje tudi Ogrizovića drama »Vučina« kot premiera. Nušičeve stvari so bile zelo priljubljene. Dali so njegov »Svet«, »Navadnega človeka«, in »Protekcijo«. Dali so tudi Vojnovičevo mnogo igrano »Smrt majke Jugovića« in Kulundžičevo »Polnoč«. Od ruskih dramaturgov so upriporili Dymovo »Nju« in Gogoljevo »Zemitev«, od Poljakine Gabrijele Zapoljske »Panno Malczewsko« in »Moralo gospe Dulske«. Ibsen je bil zastopan »Noro«, v kateri je nastopala Rusinja Mansvletova, znana velika umetnica, ki je sedaj angažirana v Beogradu. Od Angležev so se igrale Shakespearejeva »Otello« z Bogičem in »Hamlet« z Nušičem v glavnih vlogah, dalje Wildejeva »Lady Windermere«, Brandon-Thomasova »Charleyeva tetka«, Shawova »Obrt gospe Warren«. Dalje so se upriporile francoskih dramaturgov Flersovi in Cailletovi komediji »Zeleni frak« in »Ljubezen čule«, Desvaliereseva »Kakršne oče, tak sin«, Balzacov »Mercadet«, Goldfernauseova »Septimija« (Triplepatie) in Raynalsova »Gospodar svojega srca«. Dne 22. novembra se je otvorilo sarajevsko, dne 16. oktobra pa splitsko gledališče.

Zagrebska opera

Redna sezona se je otvorila 2. septembra s Puccinijevo priljubljeno »Madame Butterfly«. Puccini je bil zastopan v repertoarju tudi še z »Boheme« in »Tosco«. Od Verdijevih oper so peli kar štiri: »Rigoletta«, »Otello«, »Traviata« in »Trubadurja«. Leoncavallovo »Pagliacci« se je tudi upriporil, samoočebni razumljivo tudi »Carinen« ni manjkala. Delibes je bil zastopan z baletom »Kopelijo« in opero »Lacmè«, Gounod s »Faustom«, Mozart s »Figarom«, Albin s priljubljeno »Boso plesalko«, Rossini z »Brivcem«, neizogibni Offenbach s »Pripovedkami«, Wagner z »Walküro«, ki je pokazala, da ji zagrebski gledališki orkester še ni kos. Od Smetane so dali »Daliborja« in seveda tudi »Prodano nevesto«, ki se bo še dolgo možila po naših odrih.

Dne 5. septembra se je vršila premiera Charpentierjeve »Lulze« s Sužhovo in Rijavcem v glavnih ulogah. Tudi Nicolaieva »Vesela žena« niso manjkale in Donizettijeva opereta »Don Pasquale« ter Thomasova »Mignon« in še Straussova »Šišmiš« (takole so krstili »Pledermaus«) je bila zraven. Rimskij-Korzakov je bil zastopan s »Snežitico«, v kateri je imela glavno ulogo ruska umetnica Morzova. Dali so tudi Zajčevega »Nikola Subica Zrinskijskega«, Šotka pa je dirigiral svoje »Morje«. V Jančičev »Njena pastorka« je gostovala članica praškega Divadla, Horvatova. Poleg te so gostovali v tej sezoni v Zagrebu še Zinovjev, Vušković in Čeh Janek.

Koncerti v Zagrebu

Dne 12. septembra sta otvorila koncertno sezono v Zagrebu Jure Tkalcic in Dragotin pl. Mihalović s I. sonatnim koncertom, na katerem sta izvajala dela Beethovna, R. Straussa in Mendelsolina. Dne 1. oktobra sta koncertirala Baloković in Ličar v veliki dvorani zagrebskega Glasbenega zavoda. Na programu so bile

iste skladbe, kakor sta jih izvajala v Ljubljani. Dne 14. oktobra je priredila koncert zagrebska filharmonija pod vodstvom dirigenta Sachsa, ki je, kakor pišejo listi, najbolj simpatičen dirigent Zagreba. Filharmonija je dala na tem koncertu skladbe Lisnjskega, Beethovna, Smetane in Rimskij-Korzakova. Zlatko Baloković je s sodelovanjem nekaterih članov opere priredil v katedrali več cerkvenih koncertov s skladbami modernih in klasičnih religioznih komponistov.

Dne 4. oktobra je priredila zagrebska Filharmonija v Glasbenem Zavodu svoj drugi koncert, na katerem je dirigiral Milan Sachs Čajkovskega patetično simfonijo, Wagnerjevo overture k operi »Meistersinger« in svojo »Pesem o sreči«, ki je žela obilo priznanja. Kmalu potem sta priredila Tkalcic in Mihalović svoj II. sonatni koncert z Beethovenom, Brahmsom in Rahmaninovim na programu. Ta dva umetnika sta to sezono koncertirala tudi na Dunaju, kjer ju je kritika izredno pohvalila.

Dne 3. novembra je priredil klavirski koncert pianist Jan Smetterling s Chopinom, Debussyem in Beethovenom na programu, malo pozneje pa je izvajal »Zagrebski kvartet« (Prihili, Graf, Arany in Fabri) kvartete Haydna in Dvořaka ter Sirolav Medjimurski kvartet. Dne 15. novembra sta koncertirala v Zagrebu operna pevka Maja Strozzi in Bela Pečič. Na programu so bile skladbe (pesmi s klavirjem) Sirole, Musorgskega in Janáčke. Klavirski koncert je priredila tudi pianistka Dana Superinova in pozneje Pavel Weingarten z Bachom in Brahmsom, ki je imel relativno največ poslušalcev. Dne 10. decembra je priredil Žiga Hirschler koncert, na katerem je izvajal svoje klavirske skladbe, katerih pa kritika ni preveč pohvalila. Dne 26. decembra pa je priredila Zagrebska filharmonija svoj tretji koncert v sezoni. Izvajala je z velikim uspehom skladbe Glazunova, Rimskij-Korzakova in Hrvata Safraneka.

Hrvatska upodablajoča umetnost

Sredi septembra je dobila »Grafika umetnost« poziv, naj se udeležijo razstave ekslibrisov v Bruslju. Razstave so se udeležili s svojimi deli med drugimi tudi Saša Santel, Milenko Gjurič, I. Roch in Božidar Jakac. Dne 4. septembra je priredil Vilko Gecan v »Proletnem salonu« kolektivno razstavo svojih del pod imenom XI. razstava proletnega salona. Dne 13. septembra je razstavil v Ullrichovem salonu v Zagrebu Dalmatinec karikaturist Uvodič svoja dela. Sredi septembra je prevzel Meštrovič vodstvo zagrebske akademije za umetnost in umetnostno obrt.

Na Sušaku sta priredila prof. Krainer in Josip Moretti-Zajc kolektivni razstavi svojih del. Dne 8. oktobra je otvoril Proletni salon v Zagrebu svojo XII. umetniško razstavo, s katere se je v treh dneh prodalo slik v vrednosti nad 150.000 kron. Dne 22. oktobra je razstavil M. Gjurič v Ullrichovem salonu svoje akvarele in lesoreze.

Dne 13. oktobra je razstavilo umetniško društvo »Lada« v Osijeku umetniško razstavo. Dne 2. oktobra je razstavil v zagrebskem umetniškem paviljonu Sava Šumanovič kolektivno svoje slike. Dne 2. novembra pa je v Ullrichovem salonu razstavil slikar Mirko Rački svoje umetnine.

Hrvatska rapsodija

(Napisal Miroslav Krleža. Izdaje »Novo Evrope«, Zagreb, 1921. — »Hrvatska rapsodija«, »Smrt Franje Kadavera«, »Veliki meštar svijlu hulja«).

Eden izmed zagrebskih najmlajših, tisti, ki nam je pred kratkim opisal »modrega človeka«, človeka z meclo modro barvo, z modro senco in z modro bojno radostjo, ni prav zadovoljen z Miroslavom Krležo, oziroma vsaj pravi, da je Krleža zatajil svojo lepšo, čisto brezformno prošlost ter sklenil kompromis s publiko in evo napisal knjigo, ki jo mi, sedanjiki, celo razumemo. Komaj 28 let je Krleža star, pa ni več književni anarhist, kakor je v prvih svojih literarnih početkih (1917).

Ali je političen anarhist? Takoj po prevratu je skrajnje rdeče barval svojo liniko ter zažgal »krvav petrolej«. Kakšna lampja je gorela v njegovi duši pod koncem svetovne vojne, nam kažejo tri njegove slike (v prozi), ki so zdaj izšle skupaj v eni knjigi pod naslovom prve izmed njih »Hrvatska rapsodija« (str. 157).

»Hrvatska rapsodija«.

Vagon tretje klase. Maja meseca 1917. Smer vožnje: menda iz Zagreba preko Broda proti Srebru. Dan je lirski.

Sušica pije žensko; sinovi in mož so ji pa vojski; gre, da umre pri hčeri. Vse vagon hrlije in pljuva kri; roji muhi se strastno vaje v rdeče mlake. Bosanski Musliman, jadnik, žre mrvico iz blatne krvi. Dva študenta se pripravata o »hrvatski ideji« in jugoslovanskemu problemu; eden je razgurnan; zadosti ima od prizorov zagrebske mobilizacije 1914 in od bojev hrvatske čete; drugi študent pa ve, da se pelje v — Kozmopolis. »Ta vagon, to je domovina! To življenje v tretji klasi!« Glas iz vagona govori, da povodenj slavonska manj uničuje nego »gospoda«, popji in žandarmi. In zadoni bolna žalostinka za mirom in za zemljo, ki jo

zadnja in poslednja vrednost, a to zemljo orjejo žene in žene vlečejo plug. Le razposajena dekleta poje vesele pesmi.

Na prestopni postaji je gneča, suvanje; psica liže pljunke, član zelenega kadra, pijani Sremec se objema z žandarom. Iz procesije primolje žene; sifilitički proklinjajo svoje stanje, ki ni ne življenje ne smrt. Invalid omenja Moskvo; črnovojniki se opijajo, da pozabijo na žalostne petrolejske kasarnice.

V tovrstnem vagonu so železničarji, Madžari; sede na črnih krstih. Krste izprepleta pajčevina. In v teh črnih krstih spi stoletno spanje vsa hrvatska tradicija: dubrovniški knezi in mrki kralji z zastavami in s čemi, voščeni. V eni krsti je Njegovo Veličanstvo Hrvatski Genij, svetli občutek Spoznanja, vseh življenjskih oblik od Triglava do Soluna, od Karpatov do Morja.

Sunek vlaka in pa beseda onih dveh študentov v vagonu tretje klase ga je zbudila; stopil je iz krste. Ni herojski hrvatski Genij; izgledoval je in izprebit, v jetniški obleki... Kot duh gre neviden skozi vlak v ono krvavo in zadimljeno tretjo klaso in sede v kot.

Pitje, petje, kukanje, poljubljanje in preklinjanje, vse to je nezavedno klicanje Onega, ki naj pride. Nahrupila je v vagon mistična družba, magi, komedijasi ali peljani, sejmiki izkričevalci v diplomatskih suknjah; v zboru kriče: »Prikazal se je naš rdeče-belo-modri Narodni Bog in pleše pri nas«. In čarobnjak je zasnoval balet zverin, a naravnost evropjski privlačne je zbor črnih klavirskih, ki pojejo Očenaš v hrškem razpoloženju, in ko je še nastopil smel človek v rdečem talarju, so dvignle nad gorami ogromna, kljubovalna črna pošast Markove Jeze, lomi pečine in jih meče v dolino, kjer se vijuga vlak; vlak piska in cvili kakor ranjena žival...

Kar padejo kakor koblice v vagon z krinkami Dvornjivci in govore narodu: »Zakaj potuješ v tretji klasi? Zakaj sploh

potuješ? Ustavi vlak, obrni ga, da te bo vozil, kamor ti hočeš. Skočite z vlaka! Ali pomnite komedijase! Nastane krvav boj. Genij je bled, vstane in gleda in vpraša: »Zakaj so nekdo prišli na Jug, če ne dosežejo Solnce?«

In gigantski nagon za solncem je sunil Genija na mašino. Vrgel je strojevodjo pod kolesa; oči so se vžigale; vlak leti; vasice, reke, gore, livade, oranice, vse to postaja pisan madež... divja tja črna besna žival in bruha rdečo paro iz nozdrv...

Poskakali so z vagona činovniki, lomijo z rokami in gledajo na horizont, kjer gori šuma in kjer je izginil vlak. Trčil je vlak tam nekje daleč z drugim in ga uničil...

Solnce! Solnce! kliče Genij in ne dirja več po tračnicah, ampak preko polj in vasi, zažiga šume, setve, cerkve; rušijo se bolnice, katedrale, redakcije, akademije, kasarne, uradi, luksurične hrvatske laži. To ni več vlak, ampak užarjen komet, bes, požar, klic za Solncem.

Tako Krleža. Kaj pa pravimo mi, ko smo prečitali to njegovo prvo »Hrvatsko rapsodijo«?

Dā, hrvatski Genij je napravil velik skok: iz mrtvaških krst v divjem boljševiskem diru v — kozmopolis. Bati se je, da si bo pri tem polomil še svoje noge.

Dā, tisti, ki je leta 1914, divje demonstriral v zagrebski lici proti Srbom, ni prenesel leta 1918. belo-modro-rdečega boga, ampak je — obupajoč, ker so ga njegove nade iz lice varale — postal kar boljševiski.

Krleža sam se je leta 1913, javil v Skopju za dobrovoljca v srbski vojski, a je bil (kdo je takrat 20letnega mladčnika v Skopju poznal?) razočaran ter je ob prevratu že popoln komunist, ki kar gori v listu »Plamenu« (Zagreb, 1919).

»Smrt Franje Kadavera«.

»Smrt Franje Kadavera« se je dogo-dila v vojaškem veneričnem (sifilitičnem) špitalu v Zagrebu. Vojaki imenujejo ta svoj špital Kokico, ker jih — kakor ko-

klja piščeta — brani kadra in fronte. Vsi so bolni od ženske in vendar vsi zopet uhajajo k ženski, agent jim z la-scivnimi slikami in brošurami podžiga plamen, ki jim suklja po žilah. Eden je večer lepoplavski kandidat, drugi socialist, agitator za bodočo revolucijo »rdečega boga«, ki bo odpustil vse grehe. Franjo Kadaver je kot ministrant v kaplolskem samostanu igral ulogo v nekem homoseksualnem procesu, pozneje je mečnari, a se končno oženil z »vragom« ter na Potoku v Zagrebu črevljari. Kot vojak je v Budimpešti obolod od neke šepave ženske in sedaj je v Zagrebu v sifilitičnem špitalu — a njegova žena na Potoku ne ve, da je tam. Pa ga lepoplavski zločinski kandidat ovadi ženi in Kadaver se obesi na stranicu. Kadaver je lojalen katolik in se upre brezbožni agitaciji komunističnih revolucionarjev v Kokici, ki jim je Bog izmišljotina buržujka, in ki se smejo, ko nekdo pravi, da se Bog briga tudi za — Kokico; on veruje, da je to vojna »za kralja, vero in domovino«, ter brani »pravo hrvatsko vero«, »sveto hrvatsko katoliško vero«.

Je li tudi to »hrvatska rapsodija«? Ta Kadaver ni bolj sifilitičen kadaver nego drugi, a politično je ves kadaver, avstrijsko-hrvatsko-katoliški narodnjak; to je pač hotel Krleža reči. Pa tudi drugi stanovanjci Kokice se spominjajo časov na fronti, ko se je tiho iz noči glasil »blagi napave«: »Klasi pada, Srbija propada«, a kot refren drug glas: »Vetar piri — Hrvatska se širi«. Zda ti ljudje molijo rdečega boga. Tako se končava tudi hrvatska rapsodija sifilitične Kokice z — rdečim bogom, ki bo — brezplačen advokat.

»Veliki meštar svijlu hulja«.

(Veliki mojster vseh lopovov).

Kdo je to? Dolgo ga ni poznal, a končno ga je vendarle spoznal Ljubo Kraljevič, novinar, sodnik obškurne »Hrvatskega Slova«. Stanuje Kraljevič v tretjem nadstropju; v suterenu se obesi frasila, redko vidne učiteljske klavirja,

a on čuje še tedne in tedne o polnoči zvoke njenega sviranja. Strašna hiša! Stranka na desno pretepa dečo, stranka na levo je boj moža in žene, ki ne moreta narazen, gospa Juršić, pravi tipus katoličinke, muči svojo hčer in general Markovič, prej komandant hrvatske divizije v Karpatih, umira. Vsa hiša zveni od bolečin. Stranke v njej so si bolj sovražne nego države; duri se zapirajo dvakrat in trikrat in vendar se krije vse popreke... In vse hiše vsega mesta so take in v vseh dnu iz podzemlja klavir frajle, ki se je obesila... mistična muzika kleti, natopljene z bolmi in s solami.

Divizijsko sodišče sodi; ne obsodi vojak, ki je v bolnici posilil deklet; mrovari rodbino svečenika, političnega krivca; sodi kolodvorskega restavraterja, ki je zastrupil ljudi. Vse služi edini fiksnosti: »Nistavilu«; služijo mu vsi, ki vrisajo po cesti, škofje, nadvojvode, organizacije, vojna, umetnost in filozofija. Razdražen, čuti Kraljevič, da mu o polnoči, ko mu iz podzemlja svira frajla, silijo v posteljo oni, ki so popadali v svetlih čeladah pri Lublinu...

Preko ulice je hiša, kjer se prodajajo krste. Ob oknu prvega nadstropja stoji Oa, šef Prvega Hrvatskega Pogrebnege Zavoda (I. H. P. Z. ali Hapeze), človek, ki prireja sijajne, ali nesolodno lažjive, dekorativne pogrebe. Šef je publiki neviden, niti njegovi delavci ga ne poznajo. V lupu kamenja, ki se imenuje »metropola kraljevine«, je Pogrebni Zavod nepremična, črna točka, edini pozitivni pojav.

On, sedanjí šef Hrv. Pogrebnege Zavoda, je bil v mestu že v časih Kustoc in takrat, ko je Avstrija okupirala Bosno, a sedaj je pokupil vso silo gradilišča, končno tudi tiskarno ter ima čvrste zveze celo z nadškofom.

Odkar je postal šef Hrv. Pogrebnege Zavoda, je prevzela meščane »svoboda« nje in kraljevskega grada Zagreba; masnija umiranja in vse konkurira, kdo da bi prej postal naročnik Pogrebnege Zavoda, kdo bi prej dobil smrtnovnico.

Dne 23. novembra so razstavili jugoslovenski učenci praške akademije v Pragi pred kratkim so razstavili v Sisku slikarji Studin, Miše, Varla, Babčič in Sentič, v nedeljo dne 20. decembra pa je bila odprta v Proletnem salonu slikarska razstava četvorice beogradske umetnikov Biljelić, Dobrović, Miličić in Nastasijević. Z razstave se je prodalo veliko del v skupni vrednosti 75.000 kron. Razstave so bile dobro obiskane.

Tri sestre

Tri sestre so živele v nekem ruskem gubernijalnem mestu, mlade še, hore generala, ki je umrl pred letom dni. Maša se je že poročila z gimnazijcem profesorjem, Olga je profesorica na ženski gimnaziji, Irena, najmlajša, je nekaj časa telegrafistinja, potem uradnica pri policiji, končno pa gre za učiteljico.

Zivele so? Ne, samo bile se; živele so začele šele, ko so začele delati in s tem spoznale namen življenja, a to spoznanje jim je prišlo ob koncu — drame, ki jo je pred kakim četrdesetletjem spisal ruski pisatelj Anton Pavlovič Čehov (1860—1904) in ki je sedaj izšla v hrvatskoslovenskem prevodu v Zagrebu.

Čehova je Tolstoj visoko cenil. S tem je za glavno karakterizacijo njegovo vse povedano: tudi Čehov ima namreč socialno tendenco; velik je bil uspeh njegove zadnje drame »Črešnjevi vrti«, ki je pokazala, kako propadajo ruska dlabadentna plemenitaška rodbina na kmetih, ker so brez dela in spolne sile — propadajo, kakor črešnjevi vrti tam za gradom, ki ga končno uniči sovražna sekira.

Naše tri sestre se rešijo iz svoje srede in iz svoje prošlosti. Od začetka gledajo mračno na življenje; kakaj starina je še v njih in Olga hodi — kakor simbolično — še izza smrti svojega očeta v črni. Starina, ki pride k njim na posete, odklanja delo, se parafinira in se v najboljšem slučaju uči tujih jezikov, je pijana in spi, kadar sosedla gori.

Novi svet ima druge nazore. Zastopa jih zlasti poročnik z nemškimi imeni, ki pa taji, da bi bilo še kaj nemškega v njem, in pa novi vojaški komandant mesta.

Ta novi svet govori o načinu in o namenu življenja tako-le: »Mi moramo samo delati, delati a sreča, to bo delež naših daljnjih potomcev... Za kakih 200 ali 300 let bodo ljudje na naše življenje gledali s strahom in rogajoč se.« Zato se naš vojaškemu komandantu »po vražje hoče življenja«.

Najmlajša sestra že od začetka govori starini: »Kako lepo je biti delavec, ki vstaja pred roko in na ulici tolče kamen, ali pastir ali učitelj, ki uči deca, ali mašinist na železnici... Bojmoj, bolje je biti vol, bolje je biti prost konj, samo da se dela, bolje nego biti mlada ženska glava, ki vstaja opoldne, potem pije v postelji kavo, potem se dve uri oblači...«

Konec drame pa so takele besede treh sester: Maša pravi: »Vojška odhaja. Ostanemo same, da začnemo življenje iznova. Treba živeti...« Irena govori: »Pride čas, ko bodo vsi spoznali, kakaj je trpljenje, a med tem treba živeti, treba delati, samo delati...« Učila bom otroke in bom vse življenje dala onim, ki jim je življenje mor a potrebno. In Olga zagotavlja: »Naše

* Anton Čehov, Tri sestre (Drama a četiri čina). 1921. Izdaje Z. in V. Vasića, Zagreb. Str. 87. Cena: 8 Din.

trpljenje se bo izpremenilo v radost za one, ki bodo živeli za nami, in nastopila bo na zemlji sreča in mir... S maljo, pa bomo vsi zvedeli, čemu živimo...«

»Zlaj ste samo tri take ženske v našem mestu«, pravi vojaški komandant »a pride čas, ko bo vse takšno...«

Kje so sedaj one tri sestre? Kje sujajo svoje ruske sanje? Ali so med nami tu na slovenskem jugu? Ali zornanja komandant njihove in svoje sanje sebi in nam?

Vero v vero tri sestre ima vsekakor Milica Bogdanović, Srbinjka, profesorica v Zagrebu, ki je »Tri sestre« iz ruskega prevedla in jih evo izdala. Milica je bila in živi v Rusiji in hotela — čujem — Tolstojstvo povsem prenesti v svoje lastno življenje. Prevod »Trih sester« ne bo le prevod njenega peresa, ampak bo prevod, ki ga je izvršila njena duša.

Šel sem v Zagrebu od državnega kolodvora proti Zrinjevcu in našel knjigarno mladega podjetnega knjigarja V. Vasića. Iz njegove izlože so me gldale »Tri sestre« za — Novo leto 1922.

Dr. Fr. I.

Drobne vesti

Maeterlinck v hrvaščini. I. Konjović je prevedel iz francoščine Maeterlinckovo simbolistično dramo »Peléas et Mélissande«, ki izide te dni v Zagrebu.

Beografsko gledališče. Gradba te po vsej moderne stavbe, ki bo opremljena z vsemi modernimi in praktičnimi priborami, počasi napreduje. Do sedaj so opravljena zidarska in betonska dela, tudi notranjščina z galerij in parterjem vred je že dodelana. Sedaj čakajo, da pride z Dunaja premični oder, katerega montaža bo trajala cele tri tedne. Betonski postament že stoji. Gledališče bo imelo prostora za 1000 sedežev in 150 stojšč in stane do sedaj 5 in pol milijona dinarjev.

Frška razstava scenične upodobljenosti. Društvo čeških upodablajočih umetnikov je priredilo v Pragi v mestnem domu te dni razstavo scenične upodobljenosti. Ta razstava podaja sliko današnjega stanja dekorativne in reprezentativne upodabljenosti umetnosti na pozornicah. Razstava je retrospektivna in kaže tudi razvoj te umetnosti od začetka 18. stoletja, ko so bili na Češkem režiserji in inscenatorji še večinoma Italijani. Občinstvo se zelo zanima za to razstavo.

Češki umetniški list »Dilo« priuča izpod peresa dr. Františka Sedlačka simpatičen članek z naslovom »Za jugoslovensko umetnost«. Uvod članka razpravlja o našem razvoju na polju umetnosti in se peča podrobneje z Mestrovicem, Bukovcem, Kačkim, Velimirovičem, Vojnovičem I. dr. Članek ima namen zainteresirati češke umetnike za skupno kulturno delo z jugoslovanskimi, za katero je indicativna v obliki grafične razstave v Osijeku in v Ljubljani že prišla. »Dilo«, katero izdaja »Jednota umetke výtvarnů v Praze« ima tudi posebno rubriko za jugoslovansko umetnost.

»Stirnjst december« se imenuje najnovejši roman D. S. Merežkovskega. Roman opisuje znano decembrsko revolucijo za vlade Nikolaja I. in je vzbudil v literarnem svetu zelo veliko pozornosti. Ta roman je zaključeno trilogije »Carstvo zverin«.

Ermette Zaccari, najslavnejši italijanski igralec sedanjega časa, se nahaja na turneji po zapadni Evropi. Sedaj je v Parizu, kjer bo nastopil v »Theatre des Champs Elysees« v Shakespearjevih, Turgenjevih in Testonijevih dramah.

Tudi Kraljevića silijo, naj se vpiše v poslovnico Pogrebnege Zavoda, a on ni trajal iz pivnice, ki se je obesila; on se ne da... ampak kliče vse stranke svoje hiše vkup, na pomoč: »O, kako bi bilo, da nas je več... da se složno branimo, vse stranke vseh treh nadstropij!«

Tako torej Kraljevića v zadnji svoji rapodijil! Čemu kliče njegov Kraljević vse »partije« vkup? To ubogo gmanje? Zato, da bi zavel oni njegov žareč, v rdečih jeziki goreči vihar? Ne vemo, če bo njegov Kraljević imel brž uspeh; poln je protinjenih živcev, halucinacij ima, pogazil je dosle nekoličko mub, a ljubice nima, da bi ji rekel, da mu je več od njenega odrezanega nohta nego do cele Evrope... Slovanski sanjar pa je in dolge veke vidi zgostene v enem hipu.

Z oistro sodbjo zapuša frankovačka Vlaško ulico in stopa iz hrvatskih tradicij naravnost — v rdeči ogenj. Veliki mešter vseh lopovov, šef I. Hrvatskega Pogrebnege Zavoda, je politične vere Jozue Franka. Ali pa se plantiči veter Kraljevega junaka, Radičev boljšeživen, danes ne vije točno ob telesu onega Velikega meštra?

Ta Veliki mešter je simbol; simbol je tudi hiša, bivališče Kraljevićevo. Zofka Kveder-Demetrovička je svoj čas iz mlajšega Kraljevega prorokovala Cankarja... Velik talent vidijo dandanes v tem Zagorcu vsi. Tega kajkavca, Zagorca bodo mogli sedaj čitati tudi oni, ki čitajo rajši cirilico. Knjiga je namreč tiskana v cirilici. In tako stopata Kraljevića in njegov Kraljević iz hrvatskih tradicij — ne naravnost v Kozmopolis, nego v — Jugoslavijo. Kot taka ju pozdravlja tudi Ljubljana; jugoslovanska Ljubljana lahko, težko pa ju prenese tista Ljubljana, ki simpatizira s šefom I. Hrv. Pogrebnege Zavoda in z njegovo separatistično Vlaško ulico. Naj njegovo separatistično »Hrvatsko rapodijo« čitajo pa vsceno »Hrvatsko rapodijo« čitajo vsi Slovenci, ki so se hrabro borili za avstrijskega cesarja ali pa se bore za posebnega »slovenskega kralja«.

Dr. Fr. Rešid.

Mirko Rački je pred nekaj časom priredil Dantejevo mapo, ki tvori zbirko ilustracij k »Divini komediji«. Sedaj bo sešelja jugoslovanskih slikarjev in grafičkov priredila veliko izdajo Danteja, kateri bo napisal predgovor dr. Izo Kršnjavi. Mirko Rački je znan poleg Marka Rašice kot najboljši hrvatski ilustrator.

Roman v sonetih. Znan bolgarski pesnik Cilingirov je izdal pred tednom dal roman »Vlada Bulatov«, ki je vzbudil veliko senzacijo. Sestoji namreč iz 508 sonetov. Snov mu je vzeta iz bolgarskega javnega življenja in je polna satire na obstoječe razmere.

Tristoletnica Mollerja bo dne 15. januarja. V Beogradu bodo proslavili ob tej priliki francoskega Shakespearea s tem, da bodo tri dni prirejali predavanja o njem in prikazovali njegova dela. Češko ministrstvo za prosveto je odredilo, da se mora proslaviti ta jubilej na vseh šolah, kjer se poučuje francoščina, s predavanji o Mollerju in s čitanjem njegovih del.

IX. glasbena matineja v Zagrebu. Oledaljšena zagrebška filharmonija, katero je dirigiral kapelnik Oskar Smodek, ki je zdaj dirigiral v Ljubljani »Kolo«, je priredila dne 20. t. m. deveti jutranji koncert, na katerem so se z uspehom izvajale Glazunova es-dur-sinfonija, Šafrankova overtura »Sijeme«, Smetanova »Sarka«. Listi hvalijo.

Zopet odkrita Rembrandtova slika. Pred nekaj dnevi so našli v Frankfurtu majhno Rembrandtovo sliko. To je majhen portret, za katerega je poznavalec Rembrandta dr. de Groot ugotovil, da ga je narisal veliki mojster. Poldrugo stoletje je veljala ta slika za izgubljeno.

Stanovanje

3 sobe s pritliklinami, zračno in solčno, zamenjam za enako s 5 ali 6 sobami. Oboje v mestu. Dam tudi nagrado. Pismene ponudbe na upravo »Jutra«.

Auto Fiat

16 do 18 P. S., z dobrimi obroči, se po ceni proda. Ponudbe pod »Auto 3687« anončni ekspediciji »Kaver« v Celovcu, Paradeisergasse 6, Koroško.

Klobuke in slamnike

vseh vrst, od preprostih do najfinjših nudi vedno v zalogi tovarna klobukov in slamnikov

Franc Cerar v Stobu

pošta in želez. postaja Domžale pri Ljubljani. V popravila prevzema tudi vsa tozadevna dela ter pri oblikuje po najnovejši modi. V ljubljani prevzema v naročila in modno izražanje tvarka Kovačević i Trčan v Prešernovi ulici št. 5, kjer se sprejema 2006 v sredo in v soboto.

SNOJ & MODIC

Zaloga najfinjšega damskega in možkega blaga za obleko.

Nizke cene.

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Tvorničko skladište papira

nudja uz najjeftinije cijene: Novinski papir nesatinirani vel. 58 x 84 i 63 x 95,

Tiskovni papir srednje fini satinirani vel. 63 x 95,

Kuler papir u četiri boje vel. 63 x 95,

Omotni papir u rolama, Omotni papir u arcima, Ljepenka,

Listovni papir, Papirnatere vrećice,

Pisači prihor kao i sve ostale vrsti papira:

ST. KUGLI (L. MILLER)

Zagreb.

Nočni čuvaj

zanesljiv, starejši, dobi stalno službo v tovarni

Anton Sinkovec, Grosuplje.

„TRIBUNA“

tovarna dvokolesa in otroških vozilčkov Najcenejša dvokolesa in otroški vozilčki raznih modelov. Sprejmejo se tudi dvokolesa in otroški vozilčki v polno prenavo, emajliranje z ognjem in ponikanje.

Ljubljana, Karlovačka cesta št. 4.

Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim naročnikom ter se zahvaljuje za njih zaupanje in naklonjenost. — Naročila za vsa stavbna dela sprejema na Sv. Petra cesti 23 in v Linhartovi ul. 9.

Stavbno podjetje Rnd. Černe, Ljubljana

Kdor hoče imeti res a pristnim blagom prepletkano hišo, pohištvo in lakiranje raznih »koles« v peči, naj se obrne na trdko

stavbni in pohištveni pleskar in ličar

Tone Malgaj, Ljubljana,

Kolodvorska ulica 6.

Najstarejša špeditijska tvrdka v Sloveniji

R. RANZINGER

Ljubljana špeditijska pisarna Jesenice

Podjetje za prevažanje blaga južne železnice. Brzovozni in tovarni nabiralni promet iz Avstrije in v Avstrijo. Zavarovanje. Podjetje za prevažanje pohištva. Skladišče s posebnimi zaprtimi kabinami za pohištvo.

Brzjavni: Ranzinger. Interurban telefon 60.

Srečno in veselo novo leto želi vsem cenj. odjemalcem

I. SANDRIN,

trgovina z usnjem na debelo

LJUBLJANA, Mestni trg šte. 6

Iz Havre v Ameriko samo 6 dni

edino najkrajša črta preko Havre in Ouerbourg v Newyork. — Predprodaja indijskih listkov in železnihških vozniških listov za sosedne države. — Pojsanila daje konc. potovalna pisarna

Ivan Kraker

v Ljubljani, Kolodvorska ulica šte. 41, nasproti glav. kolodvora.

Glasilo su vedno v moji pisarni.

Prometni zavod za premog

d. d.

v Ljubljani

prodaja

iz slovenskih premogovnikov

valenjski, šentjanski in

trboveljski premog

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah

premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za

industrijska podjetja in razpečava

I^a čehoslovaški in angleški koks

za livarno in domačo uporabo,

kovaški premog in črni premog.

Naslov: 2013

Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Rimska ulica 19.

M. Kuštrin

Tehnični, elektrotehnični in gumi-

jevi predmeti vseh vrst na drobno in debelo. — Glavno zastopstvo pol-

nih gumijevih obrobov za tovarne

avtomobile tovarne Walter Martiny.

Avtogaraže in avtodelavnice s stis-

kalnico za montiranje gumijevih

obrobov pod vodstvom inženirja v

centrali Ljubljana, Rimska cesta 2.

Prevozno podjetje za prevoz blaga

celih vagonov na vse kraje, za kar je na razpolago 10 tovornih avtomobilov.

Ljubljana, Maribor, Beograd, Podružnice: Dunajska c. 20, Jurčičeva ul. 9, Knez Mihajlova ul. 3, tel. št. 470. tel. št. 133.

Socijalni problemi

Uradništvo

Povojni revolucionarni duh je razdratil vse stanovne. Mirno moremo reči, da ta upravičeno. Življenski eksistenčni pogledi vseh so bili razbiti, iz vojne smo se vrtili domov na — razvaline. Bili so nekateri, ki so na razvalinah plakali, drugi so na razvalinah stisnili pesti in se permejlušali na vse strani, kakor se permejluša pijan mož, ki pride domov in dobi namesto pečenke na mizo krompir v oblikah. In še za ta krompir si je žena morala denar izposoditi.

Z jokom in permejlušanjem so hoteli nekateri iz razvalin ustvariti moderne Pompeje. Pri tem pa je zibelje žalostno šelelo proti nebu in je bilo vsaki dan bolj s travo porasčeno. Vmes pa so se pripravile strupene kače, ki so svoj strupeni jezik iztegnile nad vsakim, ki je hotel travo populiti in zidovje očistiti ter zažeti na novo zidati.

Edini stan, ki se je s polno resnostjo zavedal, da morajo na razvalinah vzrasti nova cvetoča mesta in da more v njih živeti zadovoljno ljudstvo samo s pomočjo resnega, tihega in vztrajnega dela, da jok in škripanje z zobmi ne dvigne v gramoz pepel in prah pogreznjenega mesta, edini stan, ki je imel tako silo duha in telesa v sebi je bil uradniški stan. S tihu pdanostjo in z globokim upom je šel na delo.

Uradnik je človek z dinamitom, ki ruši staro, okosteno in škodljivo, on je zidar, ki stavi nove stebre, on je prostorski duh, ki ni obupal nad mizerijo dneva, ki je v del, da te mizerije ni kriv ta ali oni politik, ki je vedel, da je naš človeški rod prišla neodoljiva sila, ki ima svoje korenine v davni preteklosti, ki so dobile hrano v svetovni vojni, da so se zarastle v drevo vsesplošne gospodarstvene in moralne krize. Uradnik ni hotel biti vsakdanji godrnjač, kateremu ni prav, če sije sonce, ko bi hotel imeti dež in kateremu ni prav, če dežuje, ko je sklenil, da naredi izlet.

Uradništvo je izvor naše narodne moči in volje, ono je izraz duše našega naroda, ki noče umreti, ampak hoče živeti.

Uradništvo je ne ozdravljajoča sila, pred katero razpadejo v nič gnili stebri in pod katere vplivom kličejo iz tal žilnate rože narodne umerjenosti in državne konsolidacije.

Naše uradništvo ni negativen element, ki bi našel dopadenje nad zmotami naše zunanje in notranje politike, in ki bi te zmote izrabljal v demagoško širjenje

ljudske nezadovoljnosti in odporosti proti državi, ki je prišla kakor angelj-rešenik k našemu narodu.

Nekoč sem slišal primero, da je lažje med ljudstvom širiti nezadovoljnost, negativnost, indolentnost in odporost, kakor pa z vročo vodo raztopiti sneg. Tega lažjega dela so se lotili pri nas vsi tisti, ki ne vedo, da se potopljeni ladja nikdar sama ne dvigne iz morsk h globin, vsi tisti, ki ne premorejo drugega, kakor imeti solze v očeh in zabavljico v ustih. Videli smo, da med temi kunkatorji ni našega uradništva in zato nismo nad državo obupali, nismo in ne bomo obupali nad gospodarskim in kulturnim povzdigom našega ljudstva, nismo obupali nad srčno željo, da nas globoko spoštuje Rim, Pariz in London. — V sili našega uradništva je skrita moč našega dnarja, v njej je spočeta naša notranja konsolidacija, v njej raste naša mednarodni ugled, v njej je rešitev najtežjih naših socialnih vprašanj.

Vsega tega se z globoko resnostjo zavedamo in zato je osnovna os našega hopenja in delovanja dvigniti to silo do one višine, kjer bo sodnik obtoženega veleizdajalca z mirno vestjo odpustil z besedami: odpuščam te, le pojdi in razdeli to državo.

Nočemo, da kdo priznava naše zasluge pri ureditvi uradniškega vprašanja. Kdor nam jih odreka in jih pripisuje drugim, mu izražamo samo svoje veselje nad dejstvom, da ima sploh kdo kake zasluge za uradništvo, za to latentno energijo naša država. Če so drugi pri današnjih razmerah dosegli več za materialni in duševni dobrobiti avangarde našega državnega življenja — jim samo čestitamo. Nam naj bo pa dovoljeno, da se veselimo vsaj svojega truda in poštenega hopenja. — Dovoljeno naj nam bo pa tudi, da poudarimo, da na svoji težki poti nismo srečali nikogar, kateri nam bi zaupal, da ima za cilj svojega truda tudi ureditev uradniškega vprašanja. — Morda so vsi šli po drugi cesti —, o kateri pa mi ne vemo, kako je dolga in kam pelje.

Uradništvo nima in še dolgo ne bo imelo brezskrbne eksistence. Prevelik je bil njegov idealizem in močna njegova požrtvovalnost.

Vsi vemo, da je treba uradništvo zagotoviti notranjo brezskrbnost, stabilnost njegove pozicije, da je treba v njegovo družino prineči smeh in kratek čas. Kajti ta smeh bo strah notranjim in zunanjim sovražnikom.

To potrebo pa moremo rešiti samo z vztrajnim, premišljenim, znanstveno fundiranim delom. Z delom, ki je nesebično in ki ni preračuneno na zunanji efekt in na politični profit. S tem delom moramo pridivsem zasiti oni prepad med uradništvom in narodom, katerega so izkopale zloglasne besede: uradništvo samo želi Narod in uradništvo nista dve kasti, to je železna enota.

Temu delu moramo dati sistem in umerjenost. Treba je koncentracije sil, enotnega foruma, na katerem naj se pripravljajo rešitev vseh uradniških vprašanj:

- 1.) stanovskih (službena pramematika, personalna komisija, uradniške komore, vračunjanja službenih let),
- 2.) gospodarskih (službeni prejemki, rešitev iz dolgov, ustanovitve kreditnih zavodov in hranilnic, uroditve konsumnih in drugih zavodov),
- 3.) stanovanjskih (financiranje stavb, zadržanje hiš, znižanje vrnitvi tarif v okolici mest),
- 4.) socialnih (holniško zavarovanje, sanatoriji, poštinske kolonije, bolnice, skrb za dijake-sinovce uradnikov) itd. itd.

Ta forum mora biti posvetovalni zbor uradništva pri ministristvu za socialno politiko.

Ako pravimo, da imamo poljedelski svet, posvetovalne zbornice za finančnega ministra itd. — nas oblije rdečica ob zavesti, da najvažnejši stan v državi nima svojega koncentričnega stanovskega zastopstva, na katerega mnenje bi se morala vlada brezpogojno ozirati. To ustvariti je naša prva dolžnost. V tem delu bo blagoslov novega leta.

Državna pomoč proti alkoholizmu

Naša javnost vidi v pijancu brezčasnega in delomrznega človeka, ki bi lahko opustil brezmejno uživanje alkohola, ko bi le hotel. Alkoholizem je po njenem mnenju le privatna zadeva vsakega posameznika in zato se ne briga veliko zanj.

Ta sodba je krivična. Med skrbstvom za slepe, gluhe, pihane in je tične ter skrbstvom za alkoholike obstoji važna razlika. Med tem, ko prvi prosijo pomoči, je drugi največkrat odklanja, ker ne vidi, ali nočejo videti svoje nesreče, ali nesreče družine. Alkoholika je treba učiti, da spozna svojo bolezen, vzgojiti mu je treba vo-

ljo k resnemu in zmernemu življenju. Izpolniti se mu mora dobra vera in zupanje v piske tovariše, ki ga odtezujejo od družine in dostojnemu družabnemu življenju.

Da pritegne te naloge v svoj delokrog ter jih po svojih močeh kar najpopolneje reši, obstoji pri oddelku za socialno politiko pokrajinske uprave obsek za »Javno pomoč«.

Ta urad nastopa pred vsem kot posvetovalen kakor tudi kot posredovalen organ za alkoholike, člane njihovih družin, kakor tudi za prijatelje treznosti. Žene, otroci, bližnji sorodniki in prijatelji, ki bi radi pomagali revežu, vdanemu alkoholu, ter ga pripravili zopet k treznemu in rednemu življenju, naj se zglasijo pisмено ali ustmeno pri tem uradu za svet in morebitno pomoč. Ta urad ima naloga posredovati v sporih med alkoholikom in njegovo družino, da se pravljajo če le možno na lep način brez hrušča in trušča, brez sodnije in brez nepotrebnih stroškov. Stranke, ki so iz umljivih razlogov sramujejo iskati v teh zadevah kje drugje pomoči, se pri tem uradu lahko zaupno zglasijo, ker ostane njihova za teva tajna.

V slučaju, kjer posredovanje ne bi uspelo ter so družinski člani, zlasti otroci alkoholika potrebni posebnega pravnega varstva, jim bo oddelček za socialno politiko tako varstvo preskrbel in zagotovil. To velja zlasti za mladoletne otroke, ki so v nevarnosti, da jim njihov oče ali mati, ki sta vdana alkoholu, pripravita vse premoženje tako, da za njihovo vzgojo ne bi ostalo potrebnih sredstev. Zato bo ta urad na zahtevo izposloval, da se postavi takim otrokom dober varuh, oziroma da se oddajo v primerno vzgojevališče. Ravno tako se bo na zahtevo poskrbelo, da se postavi alkoholik - zapravlilavec pod kuratelo. V interesu svojcev alkoholikov bo ta urad posredoval, da pre-

preči ločitev zakoniti, ali pa na ta rečno željo žene, oziroma moža, da isto počeši.

Enako bo oddelček posredoval tudi, da se pogodbe, sklenjene v pijanosti, razveljavijo, kolikor je to v okviru zakonitih določb možno.

V delokrog tega urada spada nadalja posredovanje, da se mlajše delomrznice, alkoholici vdanе osebe spravijo v po-boljševalnico, oziroma po potrebi tudi v zapor.

Važna je tudi naloga oddelka, da skrbi za zdravljenje alkoholikov. Ta točka obsega zdravljenje doma s tem, da se odpravi iz alkoholikove hiše ves alkohol, da se družinski člani alkoholikov poučijo, kako da morajo vplivati na slednjega z vzgledom, ali na kak drug način, dalje s tem, da se pivcu v prostem času pomaga do primernega duševnega razvedrila ter se tako odtegne priliki za pijančevanje.

Drugič pa spada tu sem oddaja alkoholikov v zdravlilišča. Dokler se ne ustanovi v Jugoslaviji za alkoholike posebno zdravlilišče, bo treba za zdravljenje te vrste pacientov ustanoviti vsaj pri eni izmed že obstoječih bolnišnic poseben oddelček.

V interesu javnosti je, da vsi dobri misleči podpirajo urad, ki upravlja socialno skrb alkoholikov. V Ameriki, Angliji, Švici, Nemčiji, Belgiji itd. vzdržuje zasebna človekoljubnost že več let s prav lepim uspehom nad 400 takih uradov. Tudi za nas bi bilo nujno potrebno, da se javnost zainteresira za naloge, ki jih ima državni urad, ki se peča s protialkoholnim vprašanjem, ker bo ta mogel edinole tedaj doseči zaželjeno uspehe, ako ga bo občinstvo v njegovem delovanju primerno podpiralo. Ker je alkoholizem brez dvoma največje narodno zlo, je gotovo dolžnost vsakega poštenega Jugoslavana, da po možnosti sodeluje pri delu za streznenje celokupnega naroda.

SREČNO IN VESELO NOVO LETO
ŽELI

MAG. PHARM. A. USTER, LEKARNA PRI SV. PETRU

2222

Dular & Fabiani veletrgovina
z manufakturo.

Zaloga: Skladišče Balkan, Ljubljana.

INDUS' d. d., preje C. Pollak

tovarne usnja in usnjatih izdelkov

Kranj, Vrhnika, Ljubljana. Centralna pisarna: Ljubljana, Sv. Petra c. 68. Telefon 528.

I. Industrija usnja.

A. Vegetabilno (čreslostrojeno) usnje:

1. kravine rujave, črne in chagrin, ter za mehove in strehe,
2. kipsi,
3. teletine,
4. ovčine in kozine
a) mazane, rujave in črne,
b) barvane za mobilje in tapetiranje in konfekcije,
5. vachettes

- a) za izdelavo dokolenic, barvane ali naravne,
- b) za izdelavo nogomet. žog,
- c) za izdelavo razne usnjate konfekcije.

6) Svinjine (specialiteta)

- a) za fino jahalno opremo, barvano ali naravno,
- b) za kovčke,
- c) za mobilje in galant konfekcije (Portemonnais, portefeu. in knjigoveštvo,

7. potplati

- a) trovloženi, hrastostrojani podplati,
- b) Vache.

8. Croupni za izdelavo transmijskih jermenov,

- a) sp. strojni, ang. sistem,
- b) hrastostrojani.

B. Chrom usnje.

1. Box-calf črno in barvano,
2. Chevreaux,

3. Chevette,

4. Chrom usnje za izdelavo nogometnih žog.
5. Chrom usnje za izd. jermen

C. Galun usnje.

za izdelovanje vezilnih in živalnih jermenčkov

D. Lak usnje.

1. Box-calf, 2. Chevreaux.

II. Industrija usnjatih izdelkov.

A. Čevljarski izdelki:

1. čevlji za štrpaci,
2. čevlji za rudnike,
3. čevlji za sport in nogomet,
4. čevlji po vojaškem vzorcu,
5. sandale.

B. Konfekcija transmijskih gonilnih jermenov.

1. Specijalni stroj,
2. hrastov stroj,
3. chromstroj,
4. jermenci za živanje in vezanje transmijs. jermenov

C. Konfekcija za:

dokolenice (gamaše), nogometne žoge, torbice, portefeuilles itd. iz vegetabilnega, chrom in lak usnja, nahrbniki, sportni pa-sovi itd., tržne torbi

Srečno in veselo novo leto 1922
vsem svojim p. n. odjemalcem, prijateljem in znancem naslednje tvrdke:

Srečno novo leto
vsem avtomobilistom in
kolesarjem

J. Gorec
Ljubljana

2310

«Jadran»
izvozna in uvozna družba z o. z.
Ljubljana

2316

Sedej & Strnad
Prešernova ulica

2381

F. Puch
mehanična delavnica, avtogaraže, poljedelski stroji
Karlovska cesta 10

2377

2344

Peter Stepic, veletrgovina z vinom
Spodnja Šiška

2329

SPEDICIJA
F. & A. UHER
LJUBLJANA MARIBOR JESENICE
RAKEK

M. Huštrin

tehnični in elektrotehnični predmeti
gumijasti material

Ljubljana

2343

VOJNOVIĆ & KOMP.
elektrotehnična in strojna tovarna, trgovina z elektrotehničnimi in
tehničnimi predmeti.
LJUBLJANA, Dunajska cesta — Glince.

2341

Ivan Korenčan
galanterijska trgovina in pletenine
Mestni trg 20.

2337

Snoj & Modic trgovina z modnim blagom
Ljubljana, Prešernova ulica

2306

Medić, Rakovec in Zankl
družba z o. z.
Resljeva cesta Resljeva cesta

Ivan Brunčič in Rebernik
pleskarja in ličarja
Kolodvorska ulica 39

„Promet“
tehnično industrijsko podjetje
Gradlišče 9

Restavracija pri „Lozarju“
Sv. Jakoba trg 15 Justa Poženel Sv. Jakoba trg 15

M. DOLNIČAR
Glavni kolodvor restavrater Glavni kolodvor

ALEKS GJUD
brivski salon Kongresni trg

B. SEVAR
trgovec z mešanim blagom
Sv. Jakoba trg 4

Marija Rogelj, trgovina
Sv. Petra cesta 38

Ivan Simončič, trgovec
Spodnja Šiška

T. NOVOTNY
slaščičarna Dunajska cesta 9

MNOGO USPEHOV V NOvem LETU
ŽELI SVOJIM TRGOVSKIM ZNANCEM
ALOMA COMPANY
ANONČNA IN REKLAMNA DRUŽBA Z O. Z.
V LJUBLJANI, KONGRESNI TRG ŠTEV. 3.

Dr. Janko Drnovšek
Tinica Drnovšek,
roj. Kukenberg
poročena
Trbovlje, 31. decembra 1921.

Prodaj takoj
veliki smrekov in bukov gozd
za 200.000 K. — Prodaj tudi
dva železna štedilnika in železno peč.
Kolenec, Medvode.

F. K. KAISER
puškar
Šelenburgova ulica

STEBI & TUJEC
strojno tehnično in elektrotehnično
podjetje
Resljeva cesta 4.

MARIJA JEGLIČ
DAMSKI IN MODNI SALON
Slomškova ulica 27.

Koutny Odon
Kolodvorska ulica 37.

TEREZIJA BIZJAK
pekarija
Poljanska cesta.

Ivan Jax & sin
trgovina s kolesi in šivalnimi stroji
Gospodsvetska cesta 2.

PETROLEJSKE VRČE
z ali brez zabojev, kupi vsako množico
po najvišji ceni HROVAT & KOMP.,
Ljubljana, Vegova ulica 8.

Gradbeno podjetje
ing. Dukić in drug
Ljubljana, Resljeva cesta 9.
se priporoča za vsa v to
stroko spadajoča dela.

Naznanilo.

Dovoljujem si naznaniti mojim cenj. odjemalcem ter občinstvu, da sem se odločil povečati svojo delavnico in delokrog, ter si v to svrhu pridobil sotrudnika-družabnika gosp. L. Cargonja.

Dolgoletna praksa gosp. L. Cargonje kot delovodja tvrdke Zabkar in nadelovodja Strojnih tovarn in livarn mi je porok, da bodeva lahko zadovoljila s oje cenj. odjemalce tako glede cene, kakor tudi točne postrežbe.

Izdelovala bodeva vsakovrste konstrukcije, ograje, štedilnike in vsa v to stroko spadajoča dela, kakor tudi avtogenično varjenje

Priporočava se ter belježiva z odl. spoštovanjem

R. Geyer

L. Cargonja

Cesta na gorénjako železnico 10,

2310

Dolžnost je vsakega gospodarja, da zavaruje
svoje premoženje proti škodi od požara pri:

Dolžnost staršev je, da svoje otroke in družino
preskrbi s življenjskim zavarovanjem pri:

L' UNION, francoska zavarovalna družba v Parizu.

Osnovana leta 1828.

Osnovni kapital . . . . . 10,000,000 frankov
rezerva . . . . . 52,000,000 frankov

Osnovni kapital za življenje . . . . . 20,000,000 frankov
rezerva . . . . . 240,000,000 frankov

Filijala za Hrvaško, Slavonijo, Dalmacijo in Slovenijo: Zagreb, Preradovičeva ul. št. 40. Telefon 6-78

Zavarovanje proti požaru in strelu:
Hiše in gospodarska poslopja, opravila, trgovine, skladišča
raznovrstnega blaga in dr.
Vse industrije: tovarne, žage, mline, njihove zaloge.
Blago nahajajoče se na prostem itd.

Zavarovanje na življenje:
sklepa v raznih kombinacijah na doživetje ali na določen
rok, dota otrokom.
Police veljajo kot ženitvena kavicja gg. častnikov.

Glavno zastopstvo za Slovenijo: LJUBLJANA, Kralja Petra trg št. 3 L.

Mestna zastopstva v vseh večjih krajih. Sprejemajo se sprtni akvizitorji in zastopniki.

Obreštuje vloge
na knjižice in
tekočem računu
najugodnejše

Zadružna banka v Ljubljani

Aleksandrova cesta šte. 5

Telefon šte. 367 — Brzjavke: Zadrubanka

Izvršuje vse
bančne posle
najkulantnejše

2384